

Вал-Фажр
Муҳаммад Солиҳ

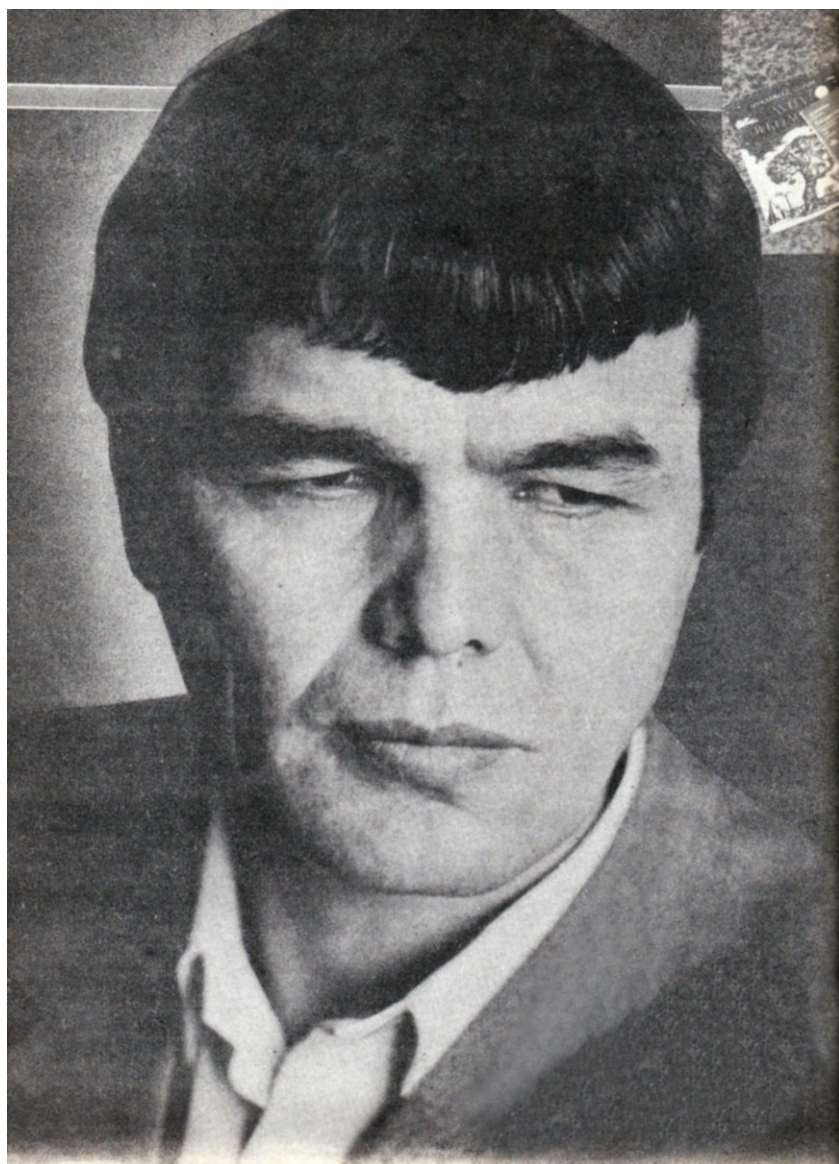
Муҳаммад Солиҳ

Вал-Фажр

(Шеърлар)

I

2013

Муаллиф ҳақида

*"Мен сизни Ватан учун ўлишга даъват қилаётганим йўқ,
сизни Ватан учун яшашга чақиряпман.
Ватан учун яшаш - унинг учун ўлишдан қўрқмасликдир"*
Муҳаммад Солиҳ

Горбачев бошлаб берган "Перестройка" даврида сиёсатга кирган Муҳаммад Солиҳ мансуб бўлган ижтимоий гуруҳ - ёзувчилар сиёсат бобида тажрибасиз эдилар. Улар сиёсий ўйинларни билмас ва тез-тез пихини ёрган коммунистларнинг тузоғига тушардилар. Муҳаммад Солиҳ "Бирлик" ҳаракатини ташкил этганларнинг бошида келади. Ҳаракат қурилаётган пайтда тан олинган антикоммунист бўлган бу кишининг атрофини коммунистлар ўраб олган эди.

Муҳаммад Солиҳ коммунистларни йўқ қилиш тарафдори эмасди. Ву хусусда нутқ қилиб, "коммунистлар алоҳида бир ирк эмас, улар бизнинг оға-иниларимиз, опа-сингилларимиздир, биз улар билан бирга ўлкамизнинг мустақиллиги учун курашмоғимиз керак", деганди.

Аммо КГБ мустақиллик тарафдори бўлган бу миллий шуурни обрўсизлантириш учун аллақачон ҳаракатга кечган эди. КГБнинг бу кампанияси Муҳаммад Солиҳга қарши ёзилган "Двойной стандарт честного Мухаммада" (15 декабрь, 1988 г, "Правда Востока") мақоласи билан маршру ҳолга келди. Мақолада Солиҳ "Нью Йорк Таймс" газетасига берган интервьюсида пахта монокултураси ва Москванинг ерли халқларга қарши мустамлака сиёсати ҳақидаги фикрлари учун қаттиқ қоралаганди.

Нью Йорк Таймс шундай деб ёзди: *"Ўзбек ёзувчилари, иқтисодчилар ва маъмурлардан ташкил топган кичик бир гуруҳ Ўзбекистоннинг Москва учун бир пахта плантацияси эканлиги масаласини кўтардилар. Шоир ва Ёзувчилар Уюшмаси секретари Муҳаммад Солиҳ бизга шундай деди: Фожиа Сталиннинг мамлакатни пахта мустақиллиги билан таъминлаш гоясидан бошланди. Бу пахта мустақиллиги Ўзбекистон учун ҳақиқий қулликка айланди."* (The New York Times, 06.11.1988, Bill Keller)

1988 йилда бундай фикрларни айтиш уни айтган одам учун таҳликали саналарди.

Муҳаммад Солиҳнинг шу сўзларига эътибор беринг: *"Мен машхур бўлиш учун сиёсатга кирмадим. Аксинча, машхур бўлганим учун сиёсатга киришга мажбур бўлдим. Ҳеч қачон ҳеч ким билан рақобат, мусобақа қилмадим, ҳаминша Оллоҳнинг менга ёзган тақдирдан миннатдор бўлдим. Рақобат, ҳасад бечора ва инончсиз инсонларнинг қисмати дир. Оллоҳга шукрлар бўлсинки, камина бу дунёда нима қилишини ва нима учун*

қилишини доим билди. Ва ўзимнинг қилаётган ишимни ҳеч қачон иккинчи даражали иш деб ҳисобламадим. Шеър ёзган пайтларимда мен учун шеърят дунёда энг муҳим ва энг олий маслак эди. Энди сиёсат ҳақида шундай фикрдаман. Сиёсатни "фоҳишалик" деб атаб, яна ўша сиёсат билан шуғулланишда давом этган сиёсатчилардан нафратланаман. Афсуски, бундай цинизм собиқ совет ўлкаларининг сиёсий элитаси ичида тобора ёйгинлашмоқда. Империянинг оғир босимидан қутилмаганда, дафъатан қутилган бу сиёсатчилар ақл ва виждон мувозанатини йўқотиб қўйдилар. Улар қутилмаганда бошларига қўнган озодлик қушининг хўш бўйларидан сархуш бўлдилар, масту-аласт бўлдилар. Ва ўз халқларига қарши жиноят ишлай бошладилар ..." (Муҳаммад Солиҳ, "Отряхнув с души пыль", Эмигрантское издание «Центральная Азия», 1996 год, Швеция)

Муҳаммад Солиҳшундай дейди: "1992 йил августидан то 1993 йил баҳоригача КГБ тарафидан давомли кузатув остида яшадим ва деярли ҳеч бир фаолият кўрсатолмадим. Газеталаримизни чиқишдан тўхтатгандилар. Халқ билан учрашувга йўл қўйишмас, борган жойимизда провокатсиялар уюштириб, жанжал чиқаришарди".

1993 йил феврал ойида Бахтиёр Исобекнинг "Эрк йўлида" деган китоби босилиб чиқди. Чет элда босилган бу китобнинг бир неча юз нусхаси Тошкентда тарқатилди. Китоб "Эрк" партиясининг қисқача таржимаи холини баён қиларди. 1993 йил апрел ойининг бошида ўша китоб учун Муҳаммад Солиҳни ҳибсга олишди.

"Йўлнома" китобида ёзилишича, Муҳаммад Солиҳни Ички ишлар Вазири суҳбатга чақиради, Вазир Алматов баъзи одамларнинг чақимчилиги туфайли ҳукумат Муҳаммад Солиҳ ҳақда ёмон фикрга бораётганини айтади. Агар вақтингиз бўлса, пастда шахар прокурори Жўраев ўтирибди, унинг баъзи саволларига жавоб бериб кетсангиз яши бўлади, дейди. Солиҳ пастга тушади, у ерда Прокурор Жўраев сўроғидан кейин, кечаси соат бирда, Муҳаммад Солиҳни ички ишлар Вазирлигининг бутун Советлар Иттифокига донги кетган ертўласига туширадилар... Ертулада тўрт кун колди. Тўртинчи кун, чет эл жамоатчилиги тазйики остида Солиҳни ертўладан чиқаришади.

Солиҳ атрофидаги исканжа халқаси тобора тораймоқда эди....

Америкалик тадқиқотчи Руф Диблер шундай деб ёзади: "1993 йил мартада Муҳаммад Солиҳ яширин тарзда Қозоғистонга йўл олди ва у ерда ўзининг «Давлат сирлари» памфлетлар китобини чоп этди. Тошкентга қайтгач, «жойидан жилмаслик» ҳақидаги тилхатини бузганлиги учун устидан яна битта жиноий иш кўзгатирилганидан хабардор бўлди.

«Аввал Туркия (1993), сўнгра Германияга (1994) қувғин қилинган Солиҳ «Нурафшон кунлар сари» номли машхур чиқишларидан бирида халқни озод яшаб, хур фикрлашга чақираркан, нурафшон кунлар, Ўзбекистон хур ва демократик бўлишига умид билан яшаш керак дейди...

Хиёбоннинг тўрида танҳо ва мағрур, ўз хаёллари билан банд яшаётган хайкал мисол, Солиҳ ҳам шуҳрат ва машҳурлик мевасини татиб кўрди... Аммо бугун у ёлғиз ва қувғиндадир. (*Ruth Diebler Literature and Politics: Mohammed Salih and Political Change in Uzbekistan From 1979 to 1995*, Indiana University, Bloomington – 1996)

Мухожирлик

Муҳаммад Солиҳнинг Истанбулга келиши билан ҳукумат тарафидан тақиқланган "Эрк" газетаси янгидан босила бошлади. Айни пайтда М. Солиҳнинг "Ойдинлик сари", "Этиқоднинг чорраҳаси бўлмайти" китоблари ҳам Истанбулда дунё юзини кўрди.

1994 йилнинг феврал ойидан бошлаб "Эрк" газети Ўзбекистоннинг шаҳарларида тарқатила бошлади.

Туркияда эса, Истанбул, Бурса ва Анкара шаҳарларида ўқиётган ўзбек талабалари муҳолифат нашрларида фаол иштирок этдилар. Эрк партияси лидернинг бундай қизғин фаолияти президент Каримовни ташвишга соди ва у Солиҳнинг Туркиядан ҳайдаб чиқарилишини талаб қила бошлади.

Турк ҳукумати 1994 йил октябрда Солиҳ Германияга чиқиб кетишга мажбур қилди.

1995 йилнинг феврал ойида Солиҳ Америка Қўшма Штатларининг "Миллий Демократия Институти" тарафидан ташкил қилинган, ўзбек муҳолифати ва ҳукумати масалаларига бағишланган семинар-конференцияга қатнашди. Семинарда ўзбек ҳукумати номидан Адлия министри А. Мардиев қатнашди. Семинар "Бирлик"чи Пўлатовнинг жанжали билан бузилди. Муҳолифатнинг яқдил эмаслигидан фойдаланган ҳукумат Ўзбекистон ичида муҳолифатга қарши қоралаш кампаниясини кучайтирди. Эрк партияси биринчи марта "давлат тўнтариши" тайёрлаганликда айбланди.

"Давлат тўнтарувчилар" 1994 йил октябрда "ушланди". Булар 11 та ёш йигитдан иборат «лашкар» эди. Улар аслида, 2-3 кишилик гуруҳлар шаклида "Эрк" газетасининг Истанбулда нашр қилинган нусхаларини Тошкентга олиб бораётганда қўлга тушгандилар. КГБ уларга "Туркияда партизан ҳаракатига ўргатилдик," деб айтасан, деган шарт қўйди ва улар "бизни Истанбулда қаратэга ўргатишди", деб, камоқдан қутулдилар. Ҳатто баъзилари милицияга ишга қабул қилинди. 1996 йилда Туркиянинг Миллиятчи ҳаракат Партияси лидери, машҳур сиёсатчи Алпарслон Туркаш Муҳаммад Солиҳни Каримов билан яраштириш ташаббусини кўтарди. Аммо Каримов Туркашнинг хатига "Солиҳ Ўзбекистонга келмоқчи бўлса, ҳокимиятга даъво қилмай келсин", деган мазмунда жавоб ёзди ва диалог эшигини ёпиб қўйди.

1997 йил Муҳаммад Солиҳ Франкфуртдан Истанбулга келди. Истанбулда унинг оиласи яшарди.

Каримовнинг Анкара сафари олдидан, 1997 йилнинг ноябр ойида Туркия ҳукумати Солиҳни Туркиядан Булғористонга чиқарди. Аммо Солиҳ Софияда бир ой қолиб, яна Истанбулга келди. Ва 1998 йил март ойида Муҳаммад Солиҳ Руминияга сургун қилинди. У ерда бир ойча қолиб, Солиҳ Украина пойтахти Киевга келди. "Рух" ҳаракати лидери Чорновил билан кўришди, ҳамкорлик қилишга келишиб олдилар.

1998 йил июл ойида Базел шахри мэрияси таклифи билан Швейцария кетди ва у ерда 3 ой давомида "Йўлнома" китобини ёзиб битирди. Сентябр ойида яна Туркияга қайтди.

1998 йил ноябр ойида Бакуда Абулфайз Элчибей билан учрашди, у ердан Москвага борди. Таниқли сиёсатчи генерал Александр Лебед билан кўришди.

1999 йил 16 февралда Тошкент марказида портлашлар юз берди. Бунда, диний экстремистлар қаторида, Муҳаммад Солиҳ ҳам айбланди. Бу тухматга қарши Солиҳ ўзининг "Ёлғон жодуси" мақоласини ёзди, унда ҳаммадан аввал бу портлашларни ҳукуматнинг ўзи уюштирган бўлиши мумкинлигини тахмин қилди. Кейин шундай бўлиб ҳам чиқди. Муҳаммад Солиҳга қарши кўрсатма берган Зайниддин Асқаров Ички Ишлар Вазири Алматовнинг талаби ва тазйиқи билан "портлашларни Муҳаммад Солиҳ қилган бўлиши мумкин" деб тухмат қилганини тан олди, бунинг учун ўзбек халқидан ва Солиҳдан журналистлар гувоҳлигида узр сўради.

Бу тухматга қарши дунёнинг виждонли зиёлилари очик норозилик билдирдилар. Муҳаммад Солиҳ ҳимоясига ёзилган мактубга Русиянинг жамоат арбобларидан Людмила Алексеева, Белла Ахмадуллина, Елена Боннэр, Лариса Богараз, Сергей Ковалев, Андрей Битов, Фазил Искандер, Константин Боровой, Александр Ткаченколар қаторида жуда кўп депутатлар имзо чекди. Озарбойжондан 12 та сиёсий партия лидери, ораларида Абулфаз Элчибей, Иса Қамбар каби таниқли арбоблар ҳам дунё жамоатчилигига бир мурожаат ёзиб, Солиҳни ҳимоя қилдилар. Украин сиёсатчилар ҳам Солиҳни унутмадилар. Верховная Раданинг 36 депутати Муҳаммад Солиҳ сиймосида Ўзбекистонда инсон ҳақлари ва демократияни ҳимоя қилдилар. Мурожаатга имзо чекканлар қаторида Қрим турклари лидерлари Мустафо Жамил и Руфат Чубароғлу бор эди. Бу ишда Абдуфаттоҳ Маннопов, Виталий Пономарев каби инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари ҳам катта фидоийлик кўрсатдилар.

Портлашлар баҳонасида Ўзбекистон президенти Солиҳнинг 3 та укасини қамоққа ташлади ва улардан иккитаси, мана, 8 йилдир қамоқда азоб чекапти.

1999 йил март ойида БМТ сиёсий мулажаилар Комиссариати қарори бўйича Муҳаммад Солиҳ Норвегиядан сиёсий бошпана олди ва Ослога келди.

1999-2000 йиллар давомида Ўзбекистон ҳукумати Солиҳнинг Ўзбекистонга топширилишини Норвегиядан 3 марта талаб қилди ва рад

жавоби олди.

2001 йил декабр ойида "Озодлик" радиоси таклифи билан Прагага келган Муҳаммад Солиҳни паспорт контролида Ўзбекистон ҳукумати талаби асосида ҳибсга олишади. Панкрас турмасида ўтирган Солиҳ дунё жамоатчилигининг мисли кўрилмаган ҳамдардлиги воситасида турмадан озод этилиб, Чехия Президенти Вацлав Хавел тарафидан Президентлик саройида қабул қилинади.

Мажмуа ҳақида

Муҳаммад Солиҳнинг бу мажмуада тўпланган асарларини Куллиёт деб атадик, аммо бу қандайдир маънода нисбий атама. Бу нашр Муҳаммад Солиҳнинг 1966 йилдан бери ёзган асарларининг ҳаммасини ўзида мужассамлантирмаган. Мажмуа ватандан узоқда тартибланди ва асосан интернет дунёсида мавжуд бўлган ва китобларда сақланган матнларгина Куллиётга кирди.

Шеърларга келсак, бу мажмуада босилаётган асарлар, муаллифнинг фикрига кўра, унинг ёзган бутун асарларидир. Муҳаммад Солиҳ анчагина шеърдан воз кечди, уларни бу мажмуага киритмади.

Нима бўлганда ҳам, Муҳаммад Солиҳ асарларининг бу шаклда тўпли чиқиши, назаримизда, ўзбек адабиётида жиддий воқеадир. Куллиётни нашр қилишда меҳнати сингган барча дўстларга миннатдорчилигимизни билдирамыз.

Муҳаммад Солиҳ 1975 йилда ёзган "Сўнги имкон" деган шеърда шундай ёзганди:

Гоҳо қувонч кирар юракка:

Менда ахир имкон бор ҳали

Шеър - севги деб алдамасликка

Озодликни севган инсонни!

Бисотимда имкон бор, ахир

Қаламни синдириш имкони!

("Бешинчи фасл", 1977, Тошкент, Фафур Ғулом нашриёти)

Бу олти сатр унинг ҳаёт дастури бўлажagini ҳеч ким тасаввур қилмаганди. Шоирнинг озодлик ғояси учун қаламини синдириши мумкинлиги ташбих эди. Лекин кейинроқ бунинг ундай бўлмагани маълум бўлди. Муҳаммад Солиҳ 80-йиллар ўрталаридан бошлаб, Ватанининг мустақиллиги йўлида шеърятни бир чеккага суриб, ҳамма тушунадиган тилда мақолалар ёза бошлади.

У "Сўнги имкон" шеърда берган сўзига содиқ қолиб, жондан севгани озодлик учун 1980 йилларда бошлаган мурасиз курашини давом эттирмоқда .

Мухаррир

СЎЗБОШИ

Шу тубандаги китоб менинг қаламимдан чикди. Аввал Совет даврида ёзилган, гизли ёки ошкор ширк асоратлари ташиган шеърлардан воз кечдим. Баъзи даҳрий калималарни тузатдим, бош эгмаганларини эса дарҳол бошини учирдим - таҳир этдим.

Ўтган асрнинг 84-чи йилида шу шеърни ёзган эканман:

*Бу ҳаётни англасам бир кун
Ва ўлимни тушуниб етсам,
Ҳатто сизнинг кўнглингиз учун
Шеър ёзмайман, ёзмайман ҳеч ҳам!*

*Бир кун кўрсам бахт-саодатни
Кўриб қолсам агар дафъатан,
Ташилагандай ёмон одатни
Шеър ёзишни ташларман албат!
(1984)*

Ўйлайман-ки, мен излаганим бахту-саодатни топдим, хузурга эришдим, иншоллоҳ. Ва сўзимни тутдим: ортиқ шеър ёзмайман. Кейинги йилларда қофияли битилган 3-4 та матн эса асло шеър эмасдир, нафсимини кўлида тутган Парвардигорга шукрдир фақат.

Ва яна унинг изни ила шукр қилишда давом этаман.

Совет даврида ёзилган шеърлардан шу кўлингиздаги китоб ташқарисида менинг исмимдан босилган ҳар қандай шеърый матн - меники эмасдир. Бунга сиз шохид бўлинг.

Эҳиром ила,

Муҳаммад Солиҳ
Октябр, 2004

ЯНГИ МАТНЛАР

ҒАРИБ ДАРАХТ

Одамлар каби мен дунёни кезиб
ёза олмадим-ку шеърий туркумлар,
чунки ота юртдан чиққаним сезиб,
тарк этарлар мени ҳижо, рукнлар.

Чунки келиши-чун кўзларимга ёш
пайдо бўлиши-чун илҳом юракда,
менга жуда зарур аччиқ бир куёш,
кескин континентал иқлим керакдир.

Шундай экан, денгиз қирғоқларидан,
яшил ўрмонлардан менга сўз очма,
мен ёлғиз Туркистон тупроқларида
ўса оладиган ғариб оғочман...

1994

НА ГЎЗАЛ

Бир ёнда ожизу, бир ёнда кучли,
кураш бошланаркан тарафма-тараф
ожизнинг ёнини олганинг учун
"хоин" деб ном олмоқ нақадар шараф!

На шараф, халқини кул этган подшоҳ
"менинг душманам" деб сени атаса,
жазавага тушса исминг эшитган чоғ
китобингни ўқиб, йиртса, топтаса!

На шараф-ки зулмга "зулм!" деёлсанг,
бошингда ҳар куни синса-да тўқмоқ,
шайгондан кўрқмаслик нақадар гўзал,
на гўзал ягона Оллоҳдан кўрқмоқ!

1994

ПРАГА ТУРМАСИДА ЁЗИЛГАН ШЕЪР

Бугун душман кулиб, дўст йиғлаган он
Умидини ёлғиз Сенга боғлаган он
ё Раб, бизни қўлла, қоп -қора зоғлар
булбулнинг ўрнида чаҳ - чаҳлаган он!

2001

МИШ-МИШ

"Ўша сизлар билган шоир М.Солиҳ
аллақачон ўлган, йўқ бўлган, синган!
Дунёни тарк этиб дарвиш мисоли
берилган эмиш у тамоман динга!"...

Қани, тўгри бўлса авомнинг гапи,
аввалги М.Солиҳ ўлган бўлсайди,
юраги дарвишлар юраги каби
динга, фақат динга тўлган бўлсайди!

2003

МАҲШАР КУНИДА

Орзу этмақдаман: ҳисоб кунида
Раббим кўрар экан менинг ишимни,
менга "қулим Солиҳ" дейиш ўрнига
"солиҳ қулим" дея сасланишини..

2003

ҲАЁ

Оллоҳим, авлиёлар жаннатни сендан
ҳаё этгани-чун сўрамадилар.
Мен эса сўрадим, сўрамасликдан
ҳаё этганим-чун сўрадим, ё Раб.

2003

ҚЎРҚУВ

Бу дунё мастликдир. Қўрқяпман қараб:
ҳеч кимдан қўрқмасмиш инсон мастликда -
сендан қўрқмасликдан қўрқяпман, ё Раб,
сенга сиғиняпман сиғинмасликдан!

2003

БОР

Оч энди, кўзингни Очиш Фаслида
Кипригингда Дунё ишки ғубордир.
Кўриб турганинг олам – Йўқдир аслида
Кўролмайтурганинг – ягона Бордир.

2009

ТЕЖАМ

Аланглама, исроф бўлмасин бу кўз,
дунёга сўнгни бор боқаётгандай бок -
тежаб гапир, токи айтганинг ҳар сўз
Видо сўзи каби бўлсин қисқа, пок!

2009

УМУРТҚА

Ёш экан, бу одам тўғрийдигоят,
кексайиб, тўғрироқ бўлди янада,
чунки умуртқаси бўлган Шеърият,
умрининг сўнгида Шариат бўлди.

2010

ИЛК ШЕЪРЛАР

ИЛК БОР

Дарахтлар кутгансимон баҳс
Йигитча илк бора кутарди ёғ

Мана, келди унинг кўнгил чироғи.
Лоламисол ёниб икки ёноғи.

Йигит ўпмоқчийди... чекинди-ку қиз
Ва деди оҳиста: «Биз ҳали ёшмиз...»

Ўша кеч йигитча қайғиб телбавор
Лабига устара теккизди илк бор.

1966

ТОЛДАГИ ЁЗУВЛАР

Севгимиздан воқиф, гувоҳ барига
Ўша тол билади дардларим фақат.
Бир пайтлар исмимни унинг бағрига
Тилгандим, айбдор менмас-мухаббат.

Ўша кун ҳазилкаш, гўзал, барно киз,
Исмин ёзди толга исмимдан узок.
Висол оғушида эдик иккимиз,
Толдаги исмлар чекарди фироқ...

Турибман ўша тол қошида яна
У кунларни эслаб учади хаёл.
Мен ҳижрон ўтида ўргансам, мана,
Толдаги исмлар айлабди висол!

1967

ИХТИЁР

Кузатаркан, намлидир кўзинг,
Менинг учун нега ғам ейсан?
Қарашимни ўғирлаб ўзинг,
Яна менга «қараманг» дейсан.

Сени дея қолсам йўлимдан
Майлими, деб сўрайман аста,
Ихтиёрим олиб кўлимдан,
Дейсан яна «ихтиёр сизда...»

1970

БАҲОР ШАМОЛИ

Тиниклашди осмону фалак,
Булутлар кетдилар шимолга,
Қишнинг кемтик тиши – сумалак
Синди дош беролмай шамолга.

Ортга қарамайман... эҳтимол,
Эриб кетди йўлдаги изим...
Қишнинг тишин синдирган шамол
Силаб ўтар негадир, юзим...

1967

БИОЛОГИК ШЕЪР

Қоронги бурчакда мўлтирар қўйлар,
Қараган одамнинг дили ачийди -
Хашак кавшаса ҳам қиш бўйи улар
Бари бир оч эди, қўйлар оч эди.

Ахир, қиш ўртгаси, йўқ эди кўклам,
Майсалар қуёшга ингизор эди,
Уларга ер бағри иссиқ бўлса ҳам,
Қуёшга зор эди, улар зор эди...

Ниҳоят, ниш урди майсалар шодон...
Қўй-қўзи уларни шу зум еб кетди.
Начора, оч эди қўйлар беомон,
Майсалар-чи, қуёшга, ахир, зор эди...

1970

АРАФА

Бу кишлокқа келмаганди хали қалдирғоч,
Уйларнинг ҳам ёпик эди деразалари,
Дарахтлар мудрар эди хали яланғоч,
Дехқон эса пўстинини ечмаган хали.

Боғда гулнинг ҳиди эмас, шамол кўп изғир,
Ток ҳам хали кўтармаган ердан ўмганин,
Эшитарди лекин баъзи одамлар - сезгир -
Кечалари дарёдаги музнинг синганин.

1971

ТЕРАК

Фақат Одам эмас эркни севгувчи...
Занжирда ўлишни истамайдиган,
Фақат одам эмас, буни-чи,
Ҳатто дарахтлар ҳам истамас экан.
Терак туғилмади - уни экдилар,
Балки кўкармасди билганда буни:
Оёғига, ахир, тушов эдилар
Томирлари, яъни, ҳаёти унинг!
Афеус! Озодликни у ҳам севарди -
Орқага бўлса-да, ташлашни қадам,
Лекин терак учун бир йўл бор эди -
Ўнгамас, чапгамас, осмонга у ҳам!
Қаранг, бари бир у ношуқур бўлмай,
Хурсанд ўса бошлар болаларсимон,
Лекин, у ёғи-чи, юриш мумкинмас,
Эҳ, яна мумкинмас... у ёғи - осмон...

1970

ШОИР

Алпсифат эмасдир унинг қомаги,
Даъвогар эмас у қахрамонликка.
Ҳавасга арзимас шоир омади,
Юраги ўхшайди сизларникига.
Фақат бир нарсага берсангиз бас тан:
Шодликда кўп бўлар унинг қувончи,
Ғамга ҳам яқин у – сизларникидан
Кўз ёши кўпроқ бир-икки томчи...

1970

* * *

Гоҳ юрак оёққа буюрар,
Лозимдир олдинга юрмагинг!
Оёғим олдинга юрса гоҳ,
Ортга тортиб кетар юрагим!

1970

* * *

Сенинг гўзаллигинг бошланган жойда,
Шеърый иқтидорим бўлади тамом.
Сатрлар уялар сен бўлсанг пайдо,
Сатрлар келади сен кетган ҳамон.

1970

«БЕШИНЧИ ФАСЛ» КИТОБИДАН

УЙҒОНИШ

Бахорда бир шўх телбалик бор,
Мажнунлик бор толлар шаклида,
Ялтиллайди қишги умидлар
Одамларнинг кўзи тагида...

Қорачиғим қитиқлар ранглар!
Паришонлик тўзар парлардай...
Юрак қадаҳ мисол жаранглар,
Томирларда оқа бошлар май...

Оламан-да шеър дафтаримни
Яқин хиёбонга учаман!
Менинг мудроқ кадамларимни
Уйғотади тош йўл-кўчалар.

1974

ПИЁДА ТОҒЛАР

Биз тоғлар қошидан поезда учдик,
Қўл силтдик уларга гоҳо дарёдан.
Минг бор «салом»лашиб, минг «хайр»лашдик,
Тоғлар-чи, пиёда... пиёда.

Улар жуда секин боришаётир,
Учиш истаклари йўқдир самода.
Шунда ҳам етарлар бамайлихотир
Ўзга асрларга... пиёда.

1974

ХУШБЎЙ КУНЛАР

Атиргуллар портлайди аста...
Сени хушбўй кунлар эркалар.
Қизаради қуёш остида
Нон мисоли очиқ елкалар.

Шеър битмоқ бу кунлар аро -
Яратган олдида даҳрийлик.
Май сипқармоқ бурчак-бурчакда -
Баҳор мастлигидан айрилиқ...

1974

КЕЧИККАН БАҲОР

Ҳеч ким шеър ёзмади бугун,
Новданинг бўғзида қолди куртаклар.

Юраклар - кўкракда вазнсиз тугун,
Булут кўр қуёшни юрар етаклаб.

Дарахтлар бир-бирига тикилган,
Хайрон бир-бирининг ҳолига,
Гўё меҳмонлардай узоқдан келган
Ва ҳеч ким чиқмаган истиқболига.

Шоир - шеър,
Новда - япроқ,
Турна қанотини ёзмайди нега?
Наҳот «хайр»лашиб қиш билан, энди
Бирор бир фасл йўқ «Салом!» дейишга?!

Бас, етар!
Кутмаймиз энди, ўртоқлар -
Шоир шеърингни ёз! Ёзил, эй тугун!
Новданинг бўғзидан чиқинг, куртаклар,
Бугунги сўзингиз айтинглар бугун!

Бизга фасл керак! Фарқи йўқ бизга
Ҳаттоки бешинчи фасл бўлса ҳам!

1975

СЕВГИДАН ҚЎРҚМАДИК

Севгидан қўрқмадик, Муқаддас севгидан,
Дадил ва мардона олдиға бордик.
Кескин ҳаракат-ла, ҳисларга тўла
Юракларни тўкиб юбордик!..

1975

МЕНИНГ СЎЗИМ, СЕНИНГ ҒАЗАБИНГ

Мен сенга энг аччиқ сўзларимни тиграб
Бугун айгаман.
Мен сени бугун аямайин сира,
Сен-чи ғазаблан.
Мен айгиб турайин, сен сўздан тигра,
Тигра нигоҳдан.
Бугун менинг сўзим, сенинг ғазабинг
Ўтсин никоҳдан !

1975

КЎКСИМДАГИ БОШ

Мен сени, юрагим, силагим келар,
Эсиз, қолиб кетар менда бу ҳақинг...
Кўксимга сен каби бирорта дилбар
Бошини қўймаган шунчалар яқин!..

1974

МАНГУРОҚ НОМ ТОПСАНГ...

Лолалар тугаган тоғларда,
Тугаган биз учун завқ-шавқлар,
Хазонлар кезади боғларда,
Биз эса кезмаймиз бу чоқлар.

Севгини лолага ўхшатиб,
Гўзалим, биз тўғри қилибмиз.
Лоланинг умрини қақшатиб,
Муҳаббат устидан қулибмиз.

Кулибмиз севгидан биз майин,
Яхшиси юракни тилсайдик.
Лолани узмасдан кулмайин, -
Биз учун ишқлигин билсайдик.

Севгини лолага ўхшатма!
Энди биз бу ҳақда айтмайлик.
Ишқимиз ёшларга сен айтма...
Мангуроқ ном топсанг айт, майли.

1971

БОЛАЛИК

Мен бунга ўзимни кўришга келдим,
Аmmo мен йўқ эдим жийда тагида.
У пайт эртақларга ишонар эдим,
Учиб кетдиммикин эртақдагидай?

Балки мен ҳали ҳам ўша баҳорда
Юрибман кушларга егулик ташиб.
Балки "ҳалок" бўлдим қоронғи ғорда
Ўн бошли аждаҳо билан олишиб?...

Оҳ, учгим келади Болалик томон,
Лекин на кўролдим, на унга тўйдим.
Учмоққа қанот ҳам йўқдир бу замон,
Чунки мен эртакка ишонмай кўйдим.

1974

МАКТУБ

Хатим қисқа бўлди, она,
Сенинг уйқунг каби қисқа.
Табиат сени уйқудан, она,
Мени эса сўздан қисган.

Бу қисқа хат орамиздаги
Масофани қамрар бехосдан!
Мактуб ҳам бир парча, ҳар ҳолда,
Сигар юзларингни боссанг...

1975

ХАЁЛ

Бунда лойқа эмас сукунат -
Саслар чўкиб ётар қаърида.
Бунда мутлоқ шаффоф табиат,
Мен ҳам софман унинг бағрида.
Ерлар тоза, осмонлар тоза,
Ёмғир ювган чангли майсани.
Қуртлар тоза, илонлар тоза -
Ўпиш мумкин ҳамма нарсани...

1974

ЁМҒИР

Шундоқ деразанинг ортида
Мендан қочиб, яшириниб, жим.
Осмоннинг кўз ёшлари билан
Учрашади менинг қувончим.

1974

ГҰЗАЛ ИЗИДАН

Бир сирли шарпадан кетаман уйғониб,
Кимнингдир киприги юзимга қадалар.
Бўйнимдан сочми у ўтади сирғалиб,
Яна ҳам сирлироқ тундаги қадамлар.

Шарпанинг изидан мен туриб бораман,
Гуноҳни унутиб, тушаман пайига.
Ойнани очаркан, мен уриб оламан
Пешонамни... Тонгнинг оқ манглайига.

1973

ЙЎЛ

Сенинг билан борар эдик жим, -
Йўл борарди яна ҳам жимроқ.
Гўё биздан у юмган кўзин,
Гўё бизга солмайди кулок.

Борлигини унинг бари бир
Сезар эдик келганда довон.
Йўл бечора бой бермайин сир,
Ингишларди бўлай деб равон.

Йўл - учинчи - ортиқча эди,
Юрмади ҳам бизга илашиб,
Мағрурона изига қайтди,
Бизлар эса кетдик адашиб.

1973

ОВОЗИМ

Овозим!

Эшит, мен айтайин ўз билганимни.
Чиройли кийинган Овозим,
Биласанми қандай туғилганингни?..
Ибтидоий яшинлар чакнаган кунда,
Қип-яланғоч эдинг... мен билан бирга.
Энди сени таниб бўлмас, мени ҳам шундай,
Биз анча тушундик кийим деган сирга!
Сен энди ечинасан нафрат олдида,
Бугун гўзаллигинг, жозибанг билан!
Баъзилар тескари қарайди шунда...
Ҳар холда кийимдек гўзалмас бу тан!

1974

ЙИЛЛАР

Бу хушбўй йилларни,
Бу рангдор йилларни,
Гул каби бирма-бир узаман.
Умр бўйи мен сархуш юриб,
Улардан гулдаста тузаман.
Бир куни бу хушбўй,
Бу рангдор гуллар
Сизмай қолар ахир, бағримга,
Шунда мен ачинмай, уларни
Қўяман ўзимнинг қабримга.

1974

АЁЛ

Аёл пайдо бўлди ҳовлида;
Қуёшга қаради, кўзини қисди
Ва дорга эрининг баҳайбат, содда,
Ювилган кўйлагини осди.

Пайдо бўлди ҳовлида аёл;
Ҳилпирай бошлади намойишдаги
(Ўша дорда) байроқча мисол
Жажжи ўғилчасин кўйлаги.

Аёл пайдо бўлди ҳовлида:
Эҳ-е, бунча ўтли куёшнинг кўзи!..
Бунисини осмади, қолди қўлида,
Ўзининг кўйлаги буниси...

1975

ҚАЙТИШ

Қалб кўрқар ўзининг гўзаллигидан...
Нурлар қайтаётир чехрага шу зум,
Кўз ёш қайгиб келди кўзларга бирдан,
Турнадай
Қайтмоқда
лабга
табассум,
Қалбга юзиб келди оғриқ - бир кема...
Ниҳоят уйида, уйида ҳамма!

1974

СЕВГИНИНГ БИР СОНИЯСИ

Сен - Кушсан,
Хабаринг йўқ сенинг бу сирдан ҳали.
Тиграб қарайдирман қанотларингга,
Ахир сен вақтнинг ҳар бир маҳали
Мумкин тушунмоғинг машъум сиригга!
Хайрият, сен бундан куляпсан,
Сўрадинг: «Бу сенга кўринган тушми?»
Хайрият, кўзгуга тикиляпсан,
Фаришта чехрадан тополмай қушни.
Мен сени тутмадим. Ўрадим фақат,
Ожиз хаёлларим тўрини ёзиб.
Йўталиш - бу бахтни хуркитмоқ абад,
Қўлни теккизмоқлик сенга - бу орзу...
Сенинг қанотларинг қўрқитар мени,
Осмоннинг кенлиги - ундан ҳам баттар.

1975

АВГУСТ

Август.
Ҳеч кимнинг кўнглига тегмайдиган илиқ бир фасл.
Япроқлар саросимада бу майинликдан.
Тунда шивирлаб кўр,
Ойга эшитилади шивиринг.
Жим қадам босасан
Юлдузлар тўкилиб кетмасин дея...
Август.
Япроқлар саросимада.

1975

КЕЧИККАН КАПАЛАКЛАР

Аччик январ уларга,
Кўринар апрел каби.
Капалакка қўналға
Қизларнинг ғунча лаби.

Кечиккан капалаклар
Айланишар ингизор,
Кўрқув, ҳадиксиз қўнар
Елкаларга беозор...

Одамларнинг хаммасин
Гул деб ўйлашар улар...

1974

ЭНГ СОДДА ҚЎШИҚ

Деразам ортида: боғлар
Кўчалар,
Шахарлар,
Тоғлар.
Ундан ҳам нарида денгизлар,
Йўллар,
Йўл,
Йўлнинг охирида бир маъюс кўзлар...

1974

СЎНГГИ ЛАҲЗАДА

Нега бугун борлик самовий,
Менинг билан қилмайди ҳисоб.
Юракни қон қилгудай мовий,
Чидаб бўлмас даражада соф?
Нега бунча гўзал булутлар,
Севгимизга аччиқма-аччиқ?
Келиб-келиб шундай бир кунда
Қиламизми орани очик?
Иши йўқки, севгимиз билан
Сочларингнинг - шамолда сочик,
Кўлларимга тегар, интилар,
Севгимизга аччиқма-аччиқ!
Нега энди, айрилиш пайги
Бари гўзал, барчаси гўзал?!
1975

Ф А Р О Ғ А Т

Чўзилиб ётаман, юмганча кўзимни,
Танани эгаллар ажиб бир фароғат.
Куёшнинг иплари қитиқлар юзимни,
Юрагим қайгадир қилади саёҳат.
Бошимни куёшда қиздира бошлайман,
Фикрлар қайси бир чечакдай очилар.
Уларни ҳидлайман, тўяман, ташлайман -
Хотирнинг қоронғи бурчида сочилар.
Қайгадир учади пушаймон, ўксиниш,
Унут ҳам қилурман берилган аҳдни.
Тинчдайман, агарда, айтмасам кўксимни
Жим эзаётганин оёғи Вақтнинг...
1974

ШИРИН ХАЁЛ

Ухлаб қолибман мен
Ширин хаёлимни кучоқлаб...
«Яшаш яхши,
уйқу - йўл бўлса,
уйқу элтиб қўйса, кимгадир сени,
ёмонми?»

Бу уйқум уланар
сенинг қўлларингга -
Мени уйғотмоқчи қўлларинг
турибди бу уйқу сўнгида...»

Мен ухлаб қолибман
шу ширин хаёлни кучоқлаб.

1975

СИРЛИ МАСОФА

О, сирли масофа!..
Сен олган нафас
Менинг нафасимга қўшилиб кетар!
Юзларингни эса бунча яқиндан
Кўрмаган эканман шу кунга қадар -

Ногоҳ нафас олмай қўйдинг бир йўла,
Менинг-да нафасим қайтди ўша чоқ...
Ким ҳам ишонарди, менинг сен билан
Яшай олишимга ҳавосиз узоқ.

1974

ЗИЁФАТДА

Олим чўзди саломга кўлин,
Танишмади, афсуски, уни.

Шоирни ҳам шафқатсизларча
танимади бу ерда барча.

Ҳамма боқар ҳаммага хафа -
Танимади ҳаммани ҳамма...

Фақат кимдир чеккада хурсанд:
Танишмади уни, хайрият!

1975

ВУЖУДСИЗ СЕВГИ

Менга бир жуфт катта-катта кўз,
Қордан-да шаффофрок бир бадан
ва қирқдан ортиқроқ кокилларни
асраш топширилган Оллоҳдан.

Мен уларни асрарман ахир,
Бутун конунларга қилиб риоя!
Лекин менга энг оғири, энг оғири -
Вужудсиз севгини қилмоқ ҳимоя.

1974

ТОҒДА

Кўкда ёлғиз қолган тўлин ой
Бошинг узра тўкади титрок...
Оқиб борар тоғдан тушган сой
Сукунатнинг ўртасидан қоқ.

Ойдинликнинг муздай сутида
Сен ўзингни қўйдинг йўқотиб...
Бу бахт оздай, бунинг устига
Кимдир сени севади қаттиқ...

1975

МЕН СЕНИ ИЗЛАДИМ

Мен сени ўтгандан сўрадим,
Келгандан, кетгандан сўрадим.
Мен сенга ингилдим, мен сенга чопдим,
Мен сени изладим, ниҳоят топдим.

Бизларга ўтганлар қаради,
Келганлар, кетганлар қаради.
Мен эса ёнингдан индамай ўтдим,
Бир сўз ҳам, бир сўз ҳам айтолмай кетдим.

1975

СЎНГГИ ИМКОН

Гоҳо қувонч кирар юракка:
Менда ахир имкон бор ҳали
«Шеър - севги» деб алдамасликка
Озодликни севган инсонни!

Бисотимда имкон бор, ахир -
Қаламни синдириш имкони!

1975

МЕН БАХТЛИМАН

Бир сўзнинг устида
Тун бўйи йиғлаб,
Чиқара олмасанг уни бўғзингдан,
Ҳиркирасанг,
Бўғилсанг,
Ёпиб қўйса нафас йўлларингни у сўз,
Шунда ҳеч ким тушунмаса сени,
Сен эса жилмайсанг,
Кўзингдаги ёшни ҳам артмай,
Жилмайсанг, уларга бир соқов каби...

...Ва шулар Бахт бўлса,
Мен - бахтлиман!

1974

«ОҚ КҮЙЛАКЛАР» КИТОБИДАН

МЕН СЎЗЛАРНИ ЕНГИБ ЯШАЙМАН

Мен сўзларни зўрға енгиб яшайман.
Ишим шундай - сўзларни енгмоқ.

Қорни тўқ,
Боши бўш,
Мешчан сўзларни.
Агар сен ҳам енгмоқчи бўлсанг,
Уларни айтма бир иложин топиб.
Лаззатлана бил,
Айтмай, чидаб яшаганингдан...

«Булар-чи?» дейсанми?
Бу сўзлар - мени енгган сўзлар,
Илож йўқ...

1977

БАҲОР ҚЎШИҒИ

Одамлар, бу қушлар
Сизни севмок учун учиб келишди!
Гуллар қўкаради яқинда,
Албатта қўқарар -
Гуллар адашмайди ҳеч қачон!
Йўловчи, ортингга ўгирилсанг-чи -
Боладай эргашар сенга мусича!

1976

ФАСЛ

Гуллар рўй кўрсатди.
Юз берди севги,
Очилди кўнгилар кутилмаганда!
Биз журъатни не қилар эдик
Агар дафъатанлик ўтилмаганда?!

Сўнги бўсаларнинг устидан тунда
Идрок босилади манглайга - муздай.
Лекин тонгда биздан рухсатсиз,
Ҳаёт бошланади томиримизда -
Такрор!

1976

ОЛМА

Сенга шу хам етар, шуниси хам кўц,
Осиё кузининг шу бир жиҳати -
Боғда, уйку бермай ҳеч кимга «тўп-тўп»,
Олмалар тун буйи юриб чиқади.

Дарахтлар тагига борасан тонгда,
Ўт-ўланлар узра энгашасан жим:
Йиқилган қизчани қитиқлагандай,
Олманинг юзига қадалибди чим!...

1975

ҚЎШИҚ

Лабларинг жипс.
Гўё хайрлашар улар мангуга.
Вужудинг тош.
Тош - шиддатнинг юксак нуқтаси.
Кўзинг томирлари оқимни тўсган
Атлант мускулидай қабарар...

Лабларинг жипс.
Улар хайрлашар мангуга -

Бесабр кутади уларни
Қўшиқ.

1976

ЯЙЛОВДА

Чарчаган чўпондай куёш
Уфқка чордона куради.
Сарғилари ялтиллаб отлар
Сокин кирадилар кўрага.

Кулоғи кесилган итлар
Чўнқаяр кўранинг ёнида.
Ҳавони узоқ-узоқ ҳидлар -
Тигроқ пайдо бўлар сониди...

Куй янграр, майсалар қарайди
Бошини кўтариб куйга!
Майсалар - ўйноқи тойларнинг
Олов тилларидан куйган...

1975

БЕПОЁНЛИК

Мен мадҳ этган бу мовий осмон
Сени олиб кетди узоқ-узоққа.
Мен куйлаган хайбатли тоғлар
Сени мендан яшириб қўйди.

Энди мен,
Энди мен,
Йиғлаб куйлайдирман бепоёнликни!

1975

СЎҚМОҚ

Шом тушар,
сўқмоқ жим кириб кетар боғ томон.
Шу заҳоти майсалар уни
Қитиклай бошлайди икки тарафдан!.

Сўқмоқ кикирлайди,
Буралиб, буралиб кулади... яна
Давом этар йўлида сокин.

Аммо боғнинг тўрида бирдан
Эҳтиросли, яшил дарахтлар
Ҳансираб эргашар унинг устига!..

Шунда сўқмоқ эриб кетади...

1976

КУЗ

Куёш даҳо каби
паришонхотир.
Қарайди - нигоҳи муаллақ.
Эринчок бир шабада эсар
Хувиллаган хиёбон аро.
Ҳолдан тойган мажнунгол эса
Пайпаслар бўш скамейкани...

Фақат осмон кучли ҳар қачонгидай -
Мовий.

1975

УХЛАЁТГАН ОТ

Отхонада...

От ухлар тикка.

Ухлар унинг бўйнида бўрон.

Дунёда жонзот йўқ,

Ухлаётган отдан ғамгинроқ!

Уни силаш учун,

Ачиниш учун

Юзта сулув кизнинг қўллари керак,

Юзта!

Отхонада от ухлар тикка,

Маъюс бўрон бўйнида ухлар.

1978

ВАҲИМА

...У яна чирокни ёқади,

Қарайди -

Столда бемалол ётибди пичоқ.

Чирокни ўчиради

Ва ётар:

«Ҳали ҳам столда ётганмикин у?»

Чирокни ёқади,

Қарайди -

Ҳали ҳам столда ётарди пичоқ...

1978

ПОРТРЕТГА ЧИЗГИ

Меҳрибон юзларни,
Кинояли лабларни,
Заҳарли табассум ва оппоқ тишларни
Бир зумда ўқийди
Қисқа ҳикоялар ўқиган мисол.

Ўзига берилган тухфани
Бир зум ушлаб туриб, табассум билан
Сўнг стол устига қўйган артистдай,
Саломга чўзилган қўлларни
Апил-тапил қисиб,
Қўяр ёнидаги ўзга кафтларга...

1977

ФЕЪЛЛАР

Тонгда бирдан чўчиб уйғонмоқ
Эшикнинг бемаҳал тақиллашидан.
Телеграмма олмоқ. Суянмоқ
Эшикнинг муз каби кесакисига.

Букилиб кетаркан тиззалар,
Кўз олди коронғи, хонага кирмоқ
Ва гиламга тушиб узала
Ваҳший овоз билан ўқирмоқ.

1975

СЎЗ ДАРДИ

1

«...Қоғоздан мен кўркиб ўсдим.
Шу боис, тунларим бефайз.
Сен-чи, кўркмайсанми, дўстим
Тунда, қоғоз билан юзма-юз?

Кўз ёшинга ботириб қалам,
Кўрқинчли эмасми бўзламоқ,
Оқ қоғознинг юзига қараб
Фақат ҳақиқатни сўзламоқ?

Кўрқинчли эмасми, чироқ атрофида
Бадбашара сўзларнинг ракси,
Қоғоз - кўзгу, тиграмайсанми
Унда пайдо бўлса ўз аксинг?

Ўлаётган одам лабига
Кўзгу тутган киши каби, ваҳм
Босмайдими, кўзгуни тутсанг
Ҳақиқатнинг лабига сен ҳам?..

Ниҳоят ким дардингдан кулса
Ва сени бу қоғоздан, Сўздан -
Кўрқинчингдан айирмоқ бўлса,
Кўрқинчли эмасми сенга?...»

II

Шоир гапиради.
Одамлар боқар,
Тушириб олишиб кулоқчинини.
Ҳеч нарса эшитмас, кўришар фақат
Шоир лабларининг ҳаракатини...

БЎШАБ ҚОЛГАН УЙ

Эшикнинг олдида, офтобда
Бўшаб қолган уйдай ўтирибди чол:
Қизи учоқда учиб кетди унинг,
Қайгадир жўнади ўғли поездда.

Кейин, ташлаб кетди уни
Тишлари,
Сочлари,
Мадори.

Энди кўксидаги сўнгги дўсти -
Юрак ҳам бисотин йиғиштирмоқда.

Эшикнинг олдида, офтобда
Исиниб ўлтирар бўшаб қолган уй -
Ёлғиз кампир яшар бу уйда.

1975

УМИД

Қайтасан уйингга.
Ётасан.
Тунда
Дафъатан уйғотиб юборди умид...
Кейин бошқа сезги келади,
Кейин лойқаланади ақл.
Ҳар хил тарозилар лопиллайди кейин.

Хуллас, ёмон
Ярим тунда уйғотиб юборса умид.

1977

АГАР ОРЗУЛАРДАН ЧАРЧАСАНГ

Агар орзулардан чарчасанг,
Албатта тўхта.
Танаффус эълон қил Вақтга -
У ҳам бир дақиқа чўзилиб олсин.
Кейин кўзингни юм.
Аста кета бошла болалик томон.
Кетавер. Кетавер. Кетавер.
Хотиранинг муқаддас нуқталарида
Бир зум тўхтолсанг, бас. Бош эгсанг.
Мангу чечакларни кўрганда эса,
Афсусланма узолмасликдан.
Кетавер.
Уйғонишга уринма асло.
Нима қипти, бир лаҳза кутса,
Бугун сен эришган жиддий башаранг?..
1976

ПОЕЗД

Поездга чиқасан.
Онанг кўл силтар.
Хотинингнинг хўл рўмолчаси
Гуё синган қанот, хилпирамайди.
Лекин хайрлашмас сен билан боглар,
Кўл силтамас дарахтлар, хўмраяр тоғлар,
«Видо» айтолмайди сенга пахтазор!..
Улар сендан хат ҳам кутмайди!..
Сен ҳалок бўлдинг-ку, жигарим!..
Жасад эса купеда чой ичиб
Бемалол кетмоқда Ватандан...
1975

СОАТ

Балиқлар сапчийди осмонга;
Кўзларида «ялт» этар олам -
«Ялт» этади бир зум балиқчи,
Қирғоқдаги букчайган толлар.
Балиқлар сапчийди осмонга;
Кўзларида «ялт» этар дунё -
Балиқчи унутган газета,
Ботаётган қирмизи куёш.
Балиқлар сапчийди осмонга;
Кўзларида «ялт» этар фақат -
Юлдузлар.
1975

КАЛИТ

Қўлини чўнтагига тиқиб
Сесканиб кетар у -
Куйдириб юборар бармоқларини
Кимсасиз уйининг муздай калити!
1978

У БИРДАН ЎЗИНИ БАХТИЁР СЕЗДИ

У бирдан ўзини бахтиёр сезди -
Юраги капалак сингари енгил.
Унинг ҳазил қилгиси келди,
Алдагиси келди унинг кимнидир.

Чўнгагига ноннинг ушоғин солиб,
Хиёбонга борди. У ерда
Дайди кабутарга нон бераётиб,
Секин шивирлади: «Мен - бойваччаман!»

1978

ШЕЪР

- Тўхтаг, илтимос...
Четга олиб туринг пакирни.
Мен ўзим тубига тушай бу Сўзнинг -
Бу қудукка ўзим бир тушиб кўрай...
Пайпасланиб тушди.
Боқди зимистонга кўзини йириб.
Асрлик тошларнинг салқини
Кўлини ялади инсоннинг...
Ниҳоят қоп-қора сувинг устида
Ҳасратли қаддини эгар экан у,
Майда тўлқинларнинг ортидан,
Гўё нафис панжара аро,
Пайдо бўлди учрашувга ой...
Узоқ бир-бирига термилди улар,
Панжарани синдириб, ўпиша олмади улар.

- Мени қутқар , - деди Ой умидсиз.
- Қўлимдан келмайди, - деди у фақат.
Учрашув тугади, яъни тепада
Тақирлай бошлади пақирлар...
Ой уни қузатди ўзга осмонга
Совуқ панжарага юзини босиб.
1978

ЮРАК

Вужуд жимирлайди сокин кўл каби.
Ётаман, муздай юлдузларни
Манглайга босиб.
Фақат
Юрак - ўйинқароқ бир бола -
Тинмай тош отади бу сокин кўлга.
1977

НИМА КЕРАК СЕНГА

«Нима керак сенга,
Нима излайсан -
Кўнсанг бўлмайдими шу ҳаётга».
Дўстларим кўрсатган ўша ҳаётга,
Атир хиди анкиб турган ҳаётга,
Узоқ тикиламан.
Яна тикиламан.
Кўнмайман.
1977

КЎЗГУ ХОТИРАСИ

Менинг бор илинжим, менинг бор таъмам
Кўришдир, лоақал бир бора сени.
Лекин беҳудадир... Беҳуд артаман
Кўзгунинг чанг босган хотирасини.
Оқшом кўрган туши муз бўлиб
Деразанинг кўзида қотибди, ана.
- Биз қачон сен билан қолдик айрилиб,
Қачон кўришамиз сен билан яна?...
Елкамга ташлайман тонгни энгикиб,
Бу тонг - муздан тикилган пўстин.
Унинг чўнтагига қўлимни тикиб,
Мактубинг излайман , севгилим - дўстим!..

1978

МЕН ЎЗ ЮРАГИМДАН ҲАЙРАТЛАНАМАН

Мен ўз юрагимдан ҳайратланаман,
Унда ҳар бир туйғу
Бахтга айланишга тайёр!
...Йўқ, энди учмайсан, учмайсан энди !
Майли, зое кетсин бу осмон.
«Сенсиз яшолмайман», десам,
Бу ёлғонга ишон!

Сенга тўлсин Бугун
Лим тўлсин Эрга ҳам сенга.
Кетма!

1976

ЁЗ ОҚШОМИ

Кун ботди. Минг бир хил жоду кўрсатди
Сехргар кўл - атроф кўзгуси.
Энкайган толларнинг тўсатдан
Сувга калла ташлаб, келди юзгиси!

Кувнок қурбақалар - кўл булбуллари
Сайрар, бир-бирининг миниб бўйнига.
Кирмоқ бўлар бебош қишлоқ йўллари
Ёш оқшомниг илиқ қўйнига...

Тун эса жимгина кафшин ечади...
Вазмин кўл бўшатар ёқаларини...
Фақат жунжиктирар жимжит кечада
Муз каби кувончи қурбақаларнинг.

1976

БОҒ

Боғ - доира. Унда йўқ ғарб, шарқ.
Боғ - доира. Темир дарвоза.
Гуллар мангу фароғатга ғарқ,
Қушлар эринади парвозга.
Олдда сирли куйлар келажак,
Ортда ўтмиш - кўрилган тушдай.
Сен - ўртада - фаромуш кулиб,
Ўз-ўзингга чаласан хуштак.
Эҳ, боғ - тонгга қадар кезгулик!..
Гул гўдакдай қўлингдан тутмиш.
Олдда сирли куйлар эзгулик,
Ортда элас йўталар ўтмиш.
1976

ДЕРАЗА ОЙНАСИДАГИ ЁЗУВ

Ташқарида дарбадар кезар
Ёғмоқчи қорларнинг иси.
Деразанинг кўзида эса
Нафис бармоқларнинг изи.

«Айланиб кел. Муҳими - тоқат.
Муҳими - қорларнинг иси.
Унут, деразани, унут, фақат
Нафис бармоқларнинг изин...

...Йўқ. Бемаъни ҳар қандай сайр».
Мен ҳолсиз чўкаман гиламга.
Нафис ханжарлардай «Хайр!»
Ялтирар тўрт бурчак туманда.

1977

ОРЗУ

Айвон оддий бўлса - бўлмаса тўри,
Ундан ҳам оддийроқ бўлса дўстларинг.
Оёқ чалиштирган кимнидир кўриб,
Киноя қилмаса зийрак кўзларинг.
Тепангда чайқалиб турса бир фонус,
Хоҳламаган қуйиб, хоҳлаган ичса.
Сухбатлар туғилса ўзидан-ўзи -
Улар ўсимликка ўхшаб ўсишса.
На енгилтак бўлсак, на-да такаббур.
Бир текис жимирлаб турсайди этлар.
Осмонга тикилиб одамлар каби,
Ёзиб ўтирсайдик ойдин сонетлар!...
1977

ХОТИРА

Тўкилар юлдузлар!.. Уларни шошиб
Бир ипга маржондай тизар чигиртка.
Бўсага эгилган сингари бошинг
Танҳо эгилади ёнган гугуртга.
Дайдир хогирадай тамаки хиди,
Яна тун қаърига чекинар юзинг.
Соғинганинг шундоқ ёнингга келди,
Аммо узоқлашдинг ўзингдан ўзинг!..
Айвонда сен эмас, у ўлтиради
Серюлдуз осмонни бошга тўнкариб,
Фақат кўлинг унинг ёнида титрар -
Кафтга кул тўкилар кўз ёш сингари.
1977

НИМА ҲАҚДА СЕНИНГ ЖИМЛИГИНГ?

Хона гўё совуқ бир бағир -
Бизнинг бошларимиз кўйилган.
«Ахир»... «Ахир»... «Ахир»...
Идрокка уч бора ўйилган.
Юзимни сен томон бургани
Қўрқаман, етмайди журъатим -
Ўзингдай қорага бурканиб
Кўзингда бир шарпа юради.
Гапир. Ҳеч бўлмаса ингра,
Нима кўзларингда мени имлаган?
Нима ҳақда бу синиқ чехра,
Нима ҳақда сенинг жимлигинг?

1977

МЕНДАН УЗР СЎРАР ЁЗГАНИМ

Гадога тиз буккандай Доро,
Мендан узр сўрар ёзганим.
Уни ичимдаги фуқаро
Тонгда олиб кетар осгани...
Бирпасдан сўнг сачрайди кўкка
Ҳали ҳеч ким кўрмаган бўёқ -
Мен кечмаган, фуқаро тўккан
Бир қошиқ қон, бир қошиқ сиёҳ.
Бунда эса қалтирар ақлим,
Хатоларни шошилишч артиб.
Ташқарида тонг ва ёт иқлим
Ва бегона кунлар тартиби.
1977

ҲАЛИ ПАЙДО БЎЛМАДИ ЖАНУБ

Ҳали пайдо бўлмади жануб,
Ҳали ухлаб ётар кунчиқар.
Менинг тонгим отди ўртаниб,
Ярим тунда отиб, жунжикар.
Уйғондингми, илож йўқ, хайҳот,
Бирдан кўзлар уйқудан тонса.
Энди қўлларингни сен уйғот,
Қулоғингни уйғот,
Сен - тонгсан.
Ғаладонга яшир хатонгни,
Қўйгил, умумгуноҳга қўшиб
Ва айт, нени куйласин тонгнинг
Кўксидаги ёп-ёлғиз куши?

1978

ФАРОСАТЛИ ДАВРА

Фаросатли давра! Тонг отди, лекин
Гуллар уйғотмади уйқучи тошни.
Улар шивирлашди елдан ҳам секин,
Бир-бирига сассиз силкигди бошни.

Майсанинг учига чиқиб чумоли,
Кўлини кўзига қилиб соябон,
Узо-о-оқ кузатди боғнинг шимолин -
Кимнингдир йўлига тикилди нолон.

«Эрк деб юрганлари эҳтимол, шудир», -
Жилмая билганлар дарров жилмайди.
Фаросатли давра! Бу ерда шудринг
Бебахт юлдузлигин абад билмайди!

1974

Мухтарам завжам Ойдинхонимга

Мени енголмади бу Вақт - учқур,
Мен ундан севгимни асрадим.
Беморнинг кўзлари сингари чуқур
Менинг муҳаббатим - ҳасратим.
Тушлар идрокимга сени йўғирди,
Тонг эса алдади - шафқатсиз рўёб.
Юрак ою кунлар узра югурди -
Синиқ шишаларнинг устидан гўё.
Мана, сен! Қалб шўрлик базўр ишонар,
Бу бахт меникийди, менга буюрди,
Илоҳий бир нурда порлар пешонанг -
Менинг исмим порлар у ерда!

1975

«ҚУДУҚДАГИ ОЙ» КИТОБИДАН

БАҒИШЛОВ

Кел, енгмайлик, бир-биримизни,
Кел, яхшиси биргалашиб биз
Қул бўлайлик шу садоқатга.

Бир зум куйламайлик - бир зум тинглайлик,
Шу буюк куй ҳаёти учун
Парчалайлик созимизни, кел!

Кел, яшайлик бир зум исмсиз,
Бир зум ўзимизни севмайлик -
Шу илоҳий муҳаббат ҳақи!

1975

СОДДА НАСИХАТ

Ҳар ким, ҳеч булмаса, битта одамни
Бошига кўтариб билмоғи керак.
Ҳар ким тоза бўлиши бир қадар,
Ўтириш-чун бошида битта одамнинг.
1975

ТЕЛЕФОН

Телефон жиринглар -
Оласан.
Нафаслар учрашар.
Овозлар...
Кейин бесўнақай телефон
Дўстинг чехрасига айланар.
1975

ҚАЛДИРҒОЧ

Уч ойми, тўрт ойми, бирга яшадик.
Мен ўзбек тилида,
Сен бўлса, қалдирғоч тилида гапирдинг.
Мана, хайрлашмоқ пайти ҳам келди,
Рози бўл, қалдирғоч,
рози бўл,
Латифалар айтган бўлсанг-у,
Мен тушунмай, кулмаган бўлсам.
Рози бўл,
Ғамгин қиссаларни суйлаганингда,
Кулган бўлсам, мен фаросатсиз!...
1978

ОЧИЛДИ БИР ГУЛИМ

Мен ҳали ёш эмиш...
Менинг ўн гулимдан бирортаси ҳам
Очилмаган экан-ку ҳали!

Нима, Сен Гулим эмасмидинг ёки
Йўқ.
Очилди менинг бир гулим.
Сўлди ҳам.

1976

АГАР КАМИНАНИНГ БОШЛАРИ

Агар каминанинг бошлари
Оғир бўлмасайди бунчалик,
Қарғаники каби, ҳеч бўлмаганда,
Енгилроқ бўлсайди, мабодо,
Уч юз йил яшаган бўлар эди у.

Барча яхшилиқлар,
Барча хўрликлар,
Барча хонликларни жим кўриб турган
Исломхўжа минорининг бардоши каби
Чидам бўлса эди каминангизда,
У кўпроқ яшарди қарғалардан ҳам.

Агар каминанинг бетлари
Ўша миноранинг тагида юрган
Эшак терисидай қалин бўлсайди,
Шубҳасиз, яшаган бўларди
Барча эшаклардан афзалроқ.

1976

БИР БОР ЭКАН, БИР ЙЎҚ ЭКАН

Бир бор экан, бир йўқ экан,
Қадим замонларнинг бирида
Баходир ўтган экан...
Қора ўрмонларнинг бағрида
Арслон яшар экан баҳайбат...
Буви!
Нега, баходирлар ҳаммаси
Фақат қадим замонларда ўтаверади?
Арслон-чи қани, ўша арслон,
Бувижон?
Нега, у ярим тунда, ғафлатда ётган
Мени уйғотмайди
Наъра тортмайди?!
1976

АГАР

Ким билади, бир куни
Илтифотни ўрганса мағрур тераклар,
Олма дарахтига ақл кириб,
Хоҳлаганига берса ўз мевасини,
Панжасига тикан кирган шер
Табибнинг уйига келса бир куни,
Этикнинг остида қолган чумоли
Бўкириб юборса, оламни бузиб,
Тинчлик рамзи фақат кабутар,
Фақат кабутаргина бўлмаса...
Балким, мен ҳам шоир бўларман,
Тушунгириб айгарман мен ҳам гапимни.
1977

ТУМАН

Зиркирар

Суюққа айланган ҳаво -

Туман ким биландир шивирлашади,

Туман ким биландир фитна тайёрлар.

Нимадир йиртилар товушсиз.

Нимадир жарангсиз синади.

Занжирбанд теварак кучанар...

Исмини

Яширар

Кўчалар.

1978

ЁНГАН ОРЗУЛАР

Кун - фикрлар битилган қоғоз,

Майли.

Тунлар - куйдирилган қўлёзма.

Майли.

Бари бир Мамот йўк,

Ҳаёт бор фақат -

Фикрларнинг шиддатли умри!

Асрларни тешар Қорачик -

Ёнган орзуларнинг метин кўмири!

1975

МЕНИНГ ЭНАМ

Кексалигин ҳисобга олсак ҳам,
Энам гўдак эди деярли.
Бизга айтиб берган эртақларининг
Ҳаммасига ишонарди у.
Шунингдек, у ишониб ўтди
Одамларга,
Қушларга,
Энг кўп Худога.

Умрининг сўнгида
Уч кун кўз очмади энам -
Уч кун кўз юммадик бизлар,
Тўртинчида эса мангу кўз юмди -
Уялди бизларни қийнаганидан
Менинг гўдак энам, уятчан энам.

1976

МЕН СЕНДАН ХАТ ЭМАС, ХАВОТИР ОЛДИМ

Мен сендан хат эмас, хавотир олдим
Бу чексиз оқшомнинг бир чеккасида.
Мен сени жуда оз қувонтиролдим,
Мен сенга жуда кўп битдим қасида.

Ким қўйиб берар бу туйғу исмини
Ким ўйлаб топади янги ибора -
Бора-бора тордир дунё мазмуни,
Фақат шу кўзларинг кенгдир тобора...

1976

СИРЛИ ДУНЁ

Бу дунёда мен ҳам сенингдек,
Жуда кўп нарсага фаҳмим етмайди.
Фақат сўнгги йиллар ичида
Кичик ҳақиқатни тахминан билдим:
Қувончдан ўлмайди ўлганда одам,
Маишатдан оқармас оқарган сочлар...

1978

ЁМҒИР

Дарахтлар қора ёмғир ичида.
Ариқлар пўргана, тошқин.
Йўловчилар фавқулодда жиддий,
Қадамлар қандайдир шошқин...

Ана, юзин ёмғирдан бурган
Фақат эшик кўчада қолар.
Шаҳар қарар ялтироқ йўлга.
Шаҳар акси кўзгуда - қалъа...

Бир дераза тубидан фақат
Аёл сузиб чиқар баъзида,
Ойна аро ёмғирга боқар,
Аквариумда сув парисидай.

1975

ДЎСТЛАР, ЭЛТИБ ҚЎЙИНГ МЕНИ УЙИМГА

Дўстлар элтиб қўйинг мени уйимга,
Бу сархуш вужудни уйига элтинг.
Кучсиз елкаларда кўзини юмган
Бу бошни уйига элтингиз энди...

У таниш дераза олдига бориб,
Ўзига келади бармоқлар бир зум,
Сархушлик пардасин тумандай ёриб,
Санчилар ойнага карахт ва узун.

Ва бўғиз тўлади куюк титроққа,
Ҳирқирар кимнингдир сирли отини -
Бу... парча муз каби шаффоф идрокка
Балиқдай ёпишиб қолган хотини...

1976

ЧИРОҚЛАР ЎЗГАДИР

Чироклар ўзгадир. Парвоналар йўқ.
Дарахтларнинг шохи - оддий бир илмоқ
Баъзан қорин очдир, аммо кўнгил тўқ -
Ҳали ҳам бахт эрур, ахир, севилмоқ!
Ҳали ҳам кимнидир ўлдирмоқ мумкин
Севги, номус учун - мен суюнаман -
Бу муқаддас йўлда адашмаслик-чун,
Севгининг кўзларин боғлар сийнабанд!
Эҳтимол, лаблар йўқ, лекин бўса бор.
У яшай олади лабсиз ва майсиз.
Гарчи, чирок ўзга, шам йўқ бу сафар,
Гарчи, парвонани энди кўрмайсиз.
1977

БИРИНЧИ ҚОР

Осмон тиниқ , оппоқ бўлди бу кеча,
Бу кеча биринчи қор тушди.
Мулойим тонг отди. Фаррошлар
Йўлакни жимгина артишди.

Дарахтларда - оппоқ сукунат.
Ҳаво - қотиб қолган таажжуб.
Новдалардан гоҳ қор тўкилар
Қизлар нигоҳидай ерга - жим.

Қорга кўмилди-ку ер аллақачон,
Мен-чи, ҳамон севаман сени!

1975

«ВАЛФАЖР» КИТОБИДАН

БИЗ НЕГА УЧРАШДИК

Мен бунга келганман сени кутмоққа
Секунд, минутларни ўлдирмоқ учун.
Кун бўйи минг хаёл суриб сен ҳақда,
Келганман бир соат ўлтирмоқ учун.

Келганман севгидан ёнган кўзларинг
Кўриб, кўрмасликка йўймоқлик учун.
Ва топиб қўйилган гўзал сўзларни
Эсимдан чиқариб қўймоқлик учун.

Сен эса қўлимдан гулларни олиб
Шошиб ҳидламоққа келгансан фақат,
Келгансан ҳаммаси чеккада қолиб,
Сўрашга соату кетмоққа рухсат.

1970

ЎЗИНГ ҚАРА

Мана, энди осмон зангори,
Қайтиб келди кетган у кушлар.
Табиатнинг борлиги – бори
Кўз олдингда ўйинга тушар.

Ўзинг тўйиб қара барига,
Мен-чи, қўлга қалам олмайман.
«Олам гўзал бундан ҳам» дея,
Шеърда сени алдай олмайман.

1972

БАЛИҚЛАР БОЗОРИ

Балиқлар ҳам тўшланиб олиб,
бир-бирига сирли шивирлар,
Олтин танлари уларнинг
кун нурида сирли живирлар...

Сал четроқда турар уялиб,
тангаси йўқ бир тўда балиқ.

1972

ЎЗИНГНИ ТУТ

Ўзингни тут, кийин бўлмоқчи...

Ўзингизни тутинг, ҳей кўзлар,

Сизга қайноқ ёшлар тўлмоқчи!

Юрак, сен ҳам бахтни ол, мана!

Ўзингни тут, лекин ногаҳон

Ёрилмагин, қувончдан яна.

Ўзингни тут, кўз - нурли ҳалқа,

Ўзингни тут, бугун сен ахир,

Боқмоқчисан буюк бир Халққа.

1972

ТОНГ МАҲАЛИ

Тонг маҳали эшитиб қолдим сеҳрли шитир

Ва тингладим бу шитирни мен ютиб нафас...

Балки турна биз томонга қайтаётгандир,

Балки унинг қанотидан чиқмоқда бу сас.

Балки булут сас чиқариб кўкдан йўқолди,

Тўкилдими ё новдадан қишки оҳор?..

...Шунда тенгсиз гўзалликни мен куриб қолдим -

Куйлагини алмаштириб киярди баҳор!

1973

ЧУМОЛИ

Ниманидир судрар у ёлғиз,

Бу галгиси дон эмас... Лекин

Судраб борар сассиз - йигисиз,

Бошқа чумолининг ўлигин.

1972

УЧАЁТГАН ҚЎЗИЧОҚ

Учар у подадан анча нарида,
Булутларга якин учар қўзичоқ:
Она қўй маъраши кулоқларида,
Кўзлари олдида ям-яшил ўтлоқ.

Ерда иккигадир унинг сояси, -
Она бургут унга ҳамсоя учар:
Кўзлари олдида таниш қояси
Ва ҳали қанотсиз, оч бургутчалар...

1972

БОҒДА

Кўзим тўлди,
Юрагим тўлди
Соғинчлардан ва аламлардан,
Томоғимга недир тикилди
...Ва бақириб юбордим бирдан!

Қўшним менга қаради чўчиб,
Новдадаги қуш кетди учиб -
Мени «тентак» деб ўйлар қўшним,
Лек билмадим фикрини қушнинг.

1972

ДЎСТЛАРНИ ДИЛХАСТА ҚИЛМАСЛИК УЧУН

Дўстларни дилхаста қилмаслик учун,
Сен фақат ўзингдан қиласан гина.
Ўзгалар ҳолидан кулмаслик учун,
Сен ўзингдан кулдинг жимгина.

Не бор бу дунёда сўздан оғирроқ?
Сен - ўша сўзларга абадий ҳаммол.
Сени кўрсатишмас одамлар бироқ
Ана, келяпти дея, қахрамон.

Кулсанг... йўқ кулмадинг парда ортида,
Йиғласанг... маъкулдир танҳо куйганинг.
Ўзингни севмайсан, етиб ортади
Сени ўзгаларнинг севгани.

1973

ГУВОҲНОМА

Сен ўз гўзаллигинг билан ўтасан,
Сенда йўқдир макр, йўқдир хушомад.
Чехрангни ҳамиша мағрур тутасан,
Кимни титратмайди бу гувоҳнома?

Бўлмасанг эди сен гўзал бу қадар,
Ақлли бўлардинг ғовлар олдида...
Баъзан Ақл учун жазо оларлар,
Аммо Гўзалликка шафқат бор бунда.

1973

ПАРИШ ОНХОТИР ОДАМ

О, бу кўл!
Бу кўллар билан
Фақат манглай силамоқ мумкин...
Шундай хаёл қилиб ментенгак,
Манглайимни тутибман бугун!.

Билмабманки бу баҳайбат кўл
Қулогимга чўзилганлигин...
- Кечирасиз, мана қулогим!

1973

ЎЗ ТУНИ

Бошим узра - Океан, тинч, тинч.
Бошим узра юлдузлар юзар...
Бу уммон остида димиққан ҳар ким
Ўзини ойқулоқсиз балиқдай сезар.

Жуда ёмон, ҳар окшом инсон
Балиқ сезаверса ўзини
Ва океан юзасига у
Сузиб чиқолмаса ҳеч қачон!

1973

КЎЗОЙНАК

Ёмон алдар экан алдаса
Дарахтлар... Бир куни қарасам,
Айёрларча, олма шаклида,
Гулла-а-а-б турипти менинг ҳассам:
Қани унга тезроқ қарисам!

Дуч келганга тўкиб ҳар хил байт
Мен бунда парвосиз юрибман ўйнаб,
Лекин мени қайдадир, шу пайт
Излаб юрар етим кўзойнак!..

1973

ШУНЧАЛАР БАХТЛИ БЎЛАДИМИ...

Агар шу кўксимга,
сен бош уриб турган кўксимга,
ханжар билан урсалар эди,
балки мен йиғламас эдим ҳеч.

Лекин ҳозир йиғлагим келади
кўксимга эгилган бошингни кўриб,
йиғлагим келади -
сен мени,
мен сени,
баҳор эса, иккимизни қучиб турганда...

-Оллоҳим, шунчалар ҳам бахтли бўладими киши?!

1973

ҚИШ

Идрок тиниб кетар кўз каби
Рад ҳам оқ бунда, зид ҳам оқ.
Айни қишда юракка жабр
Гулдай очилишни истамок.

Дунё боқар юзини босиб
Совуқ шишасига кўзларнинг:
«Танаффус» тахтачагин очиб
Қайга кетиб қолди гўзаллик?

Турналарни - устидан ўтган -
Дарахт аллақачон санади.
Менинг лабларим-чи, унутган
Видо олди ўпиш санъатин.

Мен кечаги йиртиб ташлаган
Умидларим тераман фақат.

1976

ВАЛФАЖР

(Бир оҳангда)

1

Силамоқ шарт эмас музнинг бошини.
Унга яхшилиқни истаган ҳар ким
Яқинига бормай,
Сухбатлашсин чеккарок туриб.
Агар у «яшасин» десангиз,
Уни илиқликка ўргатманг,
Ўргатманг бизларнинг муносабатга.
Музлиги - унинг ўзлиги.

Кўлкоп кийдирмангиз музга ҳеч қачон.

2

Қўйиб юборинглар унинг ўзини,
Олдига борсин у болаларининг.
Лекин олиб қолинг тилини,
Тилини чинорга боғланглар,
Хивич кесиб олинг,
Саваланг!
Ахлоққа нолайиқ бир даражада
Каттариб кетган бу филсифат тилни.
Саваланг, токи фил
Қувноқ қўшиқларни айгиб юборсин.
Ишонманг, ҳеч қачон ишонманг
«Фил қўшиқ айтмайди» деган ношудга.

3

Оч одамга нонни ўйламоқ
Куллий азобдир.
Тўрт девор ичида ўтириб,
Қанот орзу этмоқ ундан ҳам ёмон.
Шундай экан, қўшиб юбормоқ зарур
Бу икки тасаввур,
Икки азобни:
Яъни учаётиб нонни унутсин,
Нон еб ўйламасин парвозни одам!.

4

Дарахт ўсмоқчими, ўсаверади,
Рухсат сўраб келмас меникига у.
Шамол эсмоқчими, эсаверади,
Қуёш ҳам ўзининг айтганин қилар.
Фақат мен бирор не ўйласам
Айтмоғим душвордир ўйлаганимни.
Мўъжиза юз бериб айгиб кўрсам-чи,

Айтганимни қилолмайман ҳеч!

5

Ўзгарар заминнинг жамоли,
Одам қиёфаси узгарар.
Муҳаббат ҳам энди бошқача -
Кечаги кўйлагин бугун киймайди.
Мардлик ҳам ўзгарди,
Кечаги мардлар
Бугун истеъфода, қарасалар-ки,
Бу хислат мазмуни кенгайиб,
Чуқурлашиб борар хотира каби.
Бу-ку тураверсин
Тузоқ-чи, у ҳам
Воз кечди ўзининг сийқа шаклидан.
Энди тепасида шабнамлар ёнар,
Булбуллар сайрайди унинг бошида,
Қошида товуслар керишади жим,
Унинг ўзи эса мутлоқ тилладан.
Факат таҳрир килиш керак исмини.

6

Идоранинг эшиги
Бошқа эшиклардан фарқ қилмайди ҳеч.
Лекин ҳар бир идоранинг
Ўзига хос деразаси бор.
Ундан тикилганда кўчага
Уйингдаги каби
Онанг қараб турмас ортингдан.
Онадан азизроқ,
Барча оналардан ҳам машхур
Портрет тикилиб турар елканга.
Сен бўлса дераза раҳида
Бирор марта мажлисга кирмаган

Чумчукни кўриб хайратга тушасан.

7

Умримни япроққа қиёслаб,
Йиғлаб ўтирмайман унинг устида.
Сизни ражитмайман ҳеч қачон
Катта океанга ўхшатиб уни.
Чунки мен япроқдан кўпроқ яшайман,
Узоқ яшолмайман океан каби.
Айггандай қиёснинг не кераги бор?
Умр деганлари - сўққабош одам,
Ҳатто уйланса ҳам бирор қиёсга
Боласи бўлмайдими умрининг.
Йўқ, йўқ, ҳар бир киши ўз умрин
Улкан бир қоғознинг шаклида
Тасаввур этсин,
Деворга оссин уни,
Агар лойиқ девор топилса.
Сўнгра узоқлашсин девордан
Олтмиш-етмиш йиллик масофага у.
Ўша узоқликдан туриб қоғозга
Қарасин.
Бирор из кўрмаса унда,
Яқинроқ келсин, қирқ йил яқинроқ...
Шунда ҳам ҳеч нарса кўра олмаса
Деворнинг тагига келсин у одам.
Кўзига бешламчи кўзойнак такиб,
Тижилса бепоён қоғозга.
Кўрмаса бирорта изни шунда ҳам,
Майли, у қоғозни йиртиб ташласин.

8

Етар, индамайман энди мен.
Деразанинг шаффоф ойнаси каби
Ўтказавераман нурларни,

Лекин **индамайман** ҳеч қачон!
Қишки деразанинг ойнаси сингари
Қўқариб кетайин, музлаб қолайин.
Аммо **индамайман** бир оғиз!
Майли, чил-чил синай шамолда,
Бўрон қанотимни деворга урсин,
Бари бир **индамай** ўламан.
Молю мулкингизни эҳтиёт қилинг,
Агар ўғри тушса кўксимни ўйиб,
Мен сизни уйғотиб юрмайман энди,
Жаранглаб кетмайман ҳеч қачон!.
1980

БАҲОРДА

Бирдан қисқаради тун ёниб,
Кунлар узоқ-узоқ чопади.
Онасин йўқотиб қўйган Дунёни
Қуёш кўчалардан топади.
Кўксим юпқалашди бир ой ичида,
Кўриниб қолди-ку бу юрак.
Бу аҳволда қалтисдир жуда
Атроф билан ёнма-ён юрмак.
1977

ЎЗИМНИ АВРАЙМАН

Ўзимни аврайман уйку олдидан,
Шивирлайман ўз қулоғимга:
«Ҳеч нарса бўлгани йўқ. Унут ҳаммасин!
Эшитганингни унут, кўрганингни унут.
Кўзларингга ишонма. Ухла!»

Лекин ухлолмайман. Халакит берар
Бу қайноқ кўзларим,
Мен ишонмаган кўзларим.
1977

ҚИСҚА КУЙ

Қадахни отасан
Чил-чил синар у -
Куйлар ичра энг таъсирлиси
Куйлар ичра энг қисқаси шу.
Сен - майдан маст,
Мен - майдан эмас.
1977

СОНЕТ

Сен эдинг ҳаваслар акс этган кўзгу,
Сен ҳеч қарамасдинг, сенга қарашарди:
Офтоб омон эди, кўк эди эзгу,
Бахтимиз ҳам шунга яраша эди.
Энди оққуш каби менинг хотирам,
Қайси бир осмонга талпинар беҳуд.
Қанотин кўз ёшга ҳолсиз ботирар
Куйларни занжирбанд этганда сукут.
Энди алдайди-ку мени дўстларим
Офтоб омон дея, осмон бор дея.
Ва сени тирик, деб алдар кўзларим.
Алдайди мени бу яқин дўстларим,
Ҳаммаси бор дея, сени бор дея.
Ва лекин негадир йиғлар ўзлари.
1977

ТУН СОАТИ

Эшик тақиллайди,
Тунги соат бир.
Эшик тақиллайди бир яримда ҳам.
Лоақал фарёд чекса
Уввос солса эди кимдир, лоақал...
йўқ,
Қайга-қайга бош ураверар
Умид ва етимлик,
Умид, етимлик.
Эшик тақиллайди - тун куюқлашар.
Эшик тақиллайди - тун баттар қора.
Тун портлайди
Энди тақилласа.
1976

ТУҒИЛГАН КУН

Йиғи келар, келмайди кўзёш.
Келар илҳом, шеър-чи ёзилмас.
Бу ўттиз ёш эмас, бу юз ёш.
Қор ёғмоқда, излар босилмас.
Сени ўртар бултурги ҳислар,
Масофамас, тутун орада.
Қор ёғару босилмас излар
Оқ дока остида ярадай.

1979

ТОНГ ОТМАС

Тонг отмас, тонг отмас, қалб ботмас, -
Кадар аталаси шунчалар куюқ.
Олти бўлган нарса, балки соатмас,
Отмаётган нарса тонг эмасдир, йўк!

Мен ўз сирларимдан бўлмайман воқиф,
Туфлайман уларга, сени ўйлайман.
Дарчанинг моматалок юзига боқиб,
Ит каби кўзларим билан сўйлайман.

...Асли ўзим ёмон. Мен - ёмон тушман.
Сесканиб тураман соат олтида.
Менинг ўзим аскар, ўзим урушман
Муҳаббатнинг шундоқ кўзи олдида!

1978

ҚОР

Фақат Октябрга эмас,
Сенга-да шараф-шон бўлсин, қор!
Агар омон борса бойчечак
Сен ҳақда баҳорга сўйлаб беради.
Баҳор эшитганини,
Кўнғироқдай жаранглаб ёзга айтади.
Ёз ҳам сал-пал қўшиб ўзидан,
Кузга етказди сен ҳақда хабар.
Фақат куз сочлари сумбула
Кўнгли бўш фасл
Сен ҳақда йиғлайди тинимсиз.

1978

БАҲОР

Қуш билан одамнинг манфаатлари
Ҳали-вери дуч келиб қолмайди.
Ҳозирча дарахтда ухламас одам,
Кун кечирмас қурт-қумурсқа еб.

Ёки бирорга қуш дўкон олдида
Навбатда турмайди мен билан.

Ҳатто энг рашкчи эркак ҳам
Қушдан рашк қилмайди ўз хотинини.

Шунинг учунмикан, баҳор айёми
Қушлар ёт тилларда қўшиқлар айтиб,
Эгаллаб олганда Ўзбекистонни
Қувончга тўламиз, хафа бўлмаймиз.

1979

АЗОБ

Ўртанмаган қолмасин аъзо,
Мени ўрта, тинмай ўрта, дил!
Ўхшамасин азобга азоб,
Оқсин, доим оқсин мўътадил.
Фарқ қилмасин эски янгидан,
Кўтарилсин қалб афсунгари.
Азоб отли оқим тагида,
Сувда ўсган бир гул сингари.

1979

ШЎРЛИК

У кўчадан ўтса
Биолар шошар,
Орқага чекилиб йўл берар дарҳол.
Кўчадан ўтса у
Чўнгагига қўлини тикқан
Бирорта кимсани кўрмайди шўрлик.
Чунки барча қўллар
Чўнтакдан чиқиб,
Кўкракда жаъмулжам бўлади дарров.
Кўчадан ўтаркан,
кўрмади ҳали
Бирорта теракни шаҳарда,
Чунки тераклар ҳам букчайиб олар
Жинси йўқ дарахтдай уни кўрганда.
Кўчадан ўтмайди,
Балки сузади
Кемадай залворли, вазмин, сервиқор
Илтимослар уммонида у.
Уйига бормайди,
Бажарар холос
Уйининг «кел!» деган илтимосини.
Йўқ, у овқат эмас уйда,
Балки кўнгли бўшлиқ қилиб дафъатан
Илтимосин бажариб кўяр овқатнинг.
Туғишган иниси - иниси эмас,
Бу ҳам илтимоснинг оқибатидир;
Қандайдир бегона одамнинг
«Бирга туғилайлик!» деган бемаъни
Илтимосин бажарган эди бир пайтлар.

1979

ДЕКАБР

Рассом Шухрат Абдурашид хотирасига

Оёғимда декабрнинг муз занжирлари
Эриб-эриб тушар яшил арча ёнида...
Тиз чўқаркан мен январнинг опшоқ пойига,
Тилагинг не, деб сўрайди мендан Янги йил.

Тилагим шу: январингга айтгин аввало,
Қимирламай турсин бир зум, унинг пойига
Ёзиб олай, токи, шуни: февралингга айт,
Пуч ёнғоққа тўлдирмасин баҳор кўйини.

Мартга буюр: бойчечакни қилмасин хазон,
Ёмон одам эмасмиз биз -тушунтир майга,
Декабрга хозироқ айт, вақт борида айт -
Дўстларимни ўзи билан олиб кетмасин!

1979

ОЧ БИР ЧУМЧУҚ БЎЛСАМ

Оч бир чумчуқ бўлсам,
Кўнмас эдим сизнинг деразангизга.
Чумоли бўлсам мең,
Кесиб ўтмас эдим сиз ўтган йўлни.
Сиз ғассол бўлганда эди,
Албатта сиздан сўнг ўлардим.
Агар дарахт бўлсам,
Сизнинг боғингизда кўкармас эдим.
Лекин харсанг бўлсам,
Йўлингизда кўндаланг ётган бўлардим.

1979

ЎРТАДАГИ ГАП

Ўртадаги гап ўртада қолмас,
Сизни ўртар ҳали ўртадаги гап.
Гар сиз уялсангиз, бу гап уялмас,
Сиз ширин бўлсангиз, ҳақиқат - шўртаъб.
Гапингизни айтинг - сизни ўртаган,
Экманг уни фақат икки ўртага.
Чунки бу дарахтнинг илдизи сизда,
Судралар беомон изингиздан!
1980

ПАХТА

Унга тирсақларим ботириб,
Бошимни чангаллайман:
- Хонгахта!
Бўйи уч қаричу
Эни олти қарич шудгорим менинг!
Ҳеч бўлмаса, тўрт туп пахта
Экмоқ мумкин бўлса эди...
Тўрт туп пахта.
1979

КУЛГИ ЧЕГАРАСИ

Кулгим чегарадан чиқиб кетдим?
Бу юз,
Бу башара меники,
Шу менга қарашли ёлғиз мамлакат
Ўзим ўрнатаман чегарани ҳам.
1979

ҚИШКИ ТУШ

Эмин Усмонга

Қишлоқ бир жимликка юз тутган,
Йўқ бунда қарғанган қарғалар.
Битгаси қолибди юз тутдан,
Узоққа кетибди долғалар -
Жайхун кўп узоққа кетибмиш,
Тутларни ўзига ияртиб,
Бу ерда қолгани етиммиш.
Алвон яллиғликда қуяр тут,
Сўнгги қуш ковақда тўшар пар.
Бу қушнинг кўзи кўр , кўрмайди.
Сукунат. Бундаги ҳар шарпа
Ёдингга умрбод ўрнайди.

1980

СЎЗ

Оғир ботар
Кўлимизга
Кимнингдир тиши.
Оғир ботар
Кўнглимизга
Арзимаган гап.
Оғир ботар
Бизга энди
Ботаётган куёш.
Кўксимизнинг
Чап уфқига
Оғир ботар ой.
1979

ЁМҒИР

У ерга айтмоқчи эди сирини,
Хайқира бошлади осмондан тушмай.
Нихоят тушунди ҳеч қачон сирни,
Айгиш мумкин эмас осмондан тушмай.

Жим бўлди... Тушди-ю ерга жимгина,
шивирлай бошлади шундоқ ойнадан.
Бари бир тушуна олмадим унга,
Фақат дил увушиб, тигради бадан...

1972

ЯНА КИМ БОР ЭКАН СЕНДЕК

Дунёда яна ким бор экан сендек
Айри этолмаган ҳазилдан чинни,
Салгина нарсадан бахтиёр тенгак,
Салгина нарсага хафаҳол жинни.

Ким экан юртидан минг бора кетиб,
Лоақал бир марта қайта олмаган,
Уч кун киприк қоқмай онасин кутиб,
Келганда илиқ сўз айта олмаган.

Ким кезар шовқинли шаҳар йўлларин
Қадим «Сегоҳ» ила бўғзини бойлаб.
Аждодидан теккан озғин қўлларин
Мангу маош каби чўнтакка жойлаб?

1980

ҚУДУҚ

Қишлоққа оҳиста тушади туман,
Қўнади баҳайбат
Ярадор оқ куш.
Осмоннинг юборган элчисисимон
Қанотин йиғолмас
Бемадор оқ куш.

Қишлоқ ўртасида турган қудуққа
Бўйинини тикади
Зўрға хансираб.
Дунёда неки бор ташна ютоққан
Сув сўраб келади
Ёки жон сўраб.

Тонг отар, уйғотар мени отган тонг.
Оқшомги тумандан
Тилларим дудуқ.
Дарахтлар остида кеча ботган тонг
Ва турар сўшайиб
Кечаги қудуқ.

Билмайман, у борин тамом этдими,
Сувлари ярадор кушга етдими,
Ёки қуш қудуққа тушиб кетдими,
Эгилиб қарашга қўрқаман.

1980

НАРСАЛАР

Бу ипак кўйлакни сотувчи
Қоғозга ўрабди овора бўлиб.

Ҳали ҳам ўроғлик ётибди, ана,
Тушига кўмилиб.
Тушида елкамни кўриб ётибди.

Жавоннинг тушида кийимлар эмас,
Одамлар осилиб турар ҳамиша.

Одамга кўп нарса керак эмасдир,
Балки кўп нарсага керак одамзод.

1980

ОДАМ ЖАМЛАБ ОЛСА ЎЗИНИ

Вужуд, томирларинг ёпиб ол,
Киритма у ерга сотқин титроқни...
Кўкракка лағча чўғ темирни
Босганда душман,
Оғиз, гуллаб кўйма кўкрак сирини!

Қичқариб юборма, бўғиз,
Инграб, хирқирама азобдан -

Одам жамлаб олса ўзини,
Ўзини катта бир майдонга йиғса -
У улкан лашкардир.

1980

ГУЛЛАРИМ ЮЛИНДИ

Гулларим юлинди -
Кел, гулим, кел, гулим.
Севгининг йўлинда
Кўзлари термулим.
Тўфонни ютдим мен -
Юрагим тилинди.
Бу фанни ўтдим мен,
Бу билим билинди.
Мен юлдим! Кул, гулим -
Тугади энди йўл!
Сўнги бор юл, гулим,
Гулингни сен-да юл!
1980

ТУШ ДАН СЎНГ

Тушларинг пардаси кетар йиртилиб,
Туғила бошлаймиз беомон такрор.
«Ҳаёт ширин», деймиз минг бор эрталаб,
Минг бор бегонадир окшомги иқрор.
Тушингни сўйлайсан тўшакда ётиб,
Бошсиз махлуқ ҳақда кечаги,
Сўйлайсан хотинга қахқаҳа отиб,
Ҳикоя қиласан узиб ичагинг.
Қўзингни очдингми - озодсан, бирдан
Занжир куш мисоли кўкка учади.
Туш эмас, турмадан чиққандай, хурсанд,
Хотинни ўпасан. У ҳам кучади.
Ақлимиз бўлмайти хеч пароканда,
«Ҳаёт ширин» деймиз ҳар тонг, ҳар сафар -
Бургут тумшуғида муборак кондай
Ялтирар лабларда ўша фалсафа.
1980

САНЪАТ

Одамни ўт билан ёқиб бўлмайти,
Одамга қор билан ўт қўйиш мумкин.
Мовий осмоннинг бир парчаси билан
Ўт қўйиб юбориш мумкиндир, унга.

Қўшиқни устига сепинглар
Гул билан
Булбулни тутатқи қилиб,
Ёқинг самандар қуш одамни!

Атрофда ҳеч вақо бўлмаса,
Қақраган чўл бўлса теварак,
Ёқиш мумкин тагига
Унинг ўзи ёзган шеърларни қалаб.

1980

ШОИР

Рауф Парфига

Тамаки хидидан бўғилган девор,
Меҳмондан чарчаган дастурхон.
Унда олмаларнинг қолдиғи,
Ғийбатлар қолдиғи ётибди.
Курсида ўтирар кўзлари ботик,
Сочлари оқариб кетган қуш.
Сайрашни унутган,
Бизнинг тилимизга ўтиб олган у.
Бизнинг тилимизда гапирган қуни
Сочлари оқариб қолган қуш.

1980

СЎЗЛАРНИ ЯРАТИБ

Сўзларни яратиб,
Уларга буйсунамиз бир куни.
Ҳар кимнинг бўйнида осилиб турар
Маълум ҳарфлардан ташкилланган сўз.
Дейлик «Аҳмад!»деса уйғонмайман мен,
Уйғонмайман "Тошмат" деб бақирсалар ҳам -
Исмимни билмаса момақалдирок
Уйғота олмайди мени ҳеч қачон!.

Ўйлаб кўринг энди, қанчалар қийин
Бутун халқни уйғотмоқчи бўлган даҳога.

1980

ҚИШЛОҚ ОДАМЛАРИ

Уларнинг кўнгли очик дераза мисол.
Уч ойлик баҳордай ҳазилкаш улар,
Сухбатлари узоқ ёзнинг кунидай,
Куз каби маъюсдир,
Қиш каби совуққон,
оғирдир улар.
У ерда бирорта онани
Ўғли ташлаб кетмас, ишонинг.
Лекин улар серташвиш
Менинг чўнгагимдав ётган мактубдай.
Улар безовтадир,
Безовта бугун
Мен олган телеграмм сингари.

1980

ХАЙРИЯТ

Машина «шовкин соляпман» деб ўйламайди,
«Оқяпман» деб хаёлига келтирмайди дарё.
Қулоқ эшитиб, кўз кўрмади ҳали
Қуртак чиқарган бирор дарахтнинг
Туғаётган аёлдай дод солганини.
Телефон ҳам ўзининг кўнғироғидан
Сапчиб кетмайди ўзи.
Яхшиям сапчиб кетмайди.
Бўлмаса, у ҳам бир қуни ўларди
Мозори устида йиғлаб ўтирардик унинг ҳам.

1980

ЖИМЖИЛОҚ

Баҳорнинг қўли йўқ,
Жимжилоғи бор.
Ўша жимжилоғи билан у
Ширин тегиб қўйди қуёшга -
Қуёш билмай қолди
Қулиб юборганин «хо-хо»лаб.
Сал-пал ушлаб кўрди, сал туртиб қўйди
Бўртган жойларига новданинг.
Ундан ҳам оҳиста,
Янада ширин,
Туртки эмас, енгилроқ ҳаракат ила,
Нима десам экан, тегди-тегмади
Бўртган жойларига маъсум қизларнинг
Йўқ, у одоб билан йўл берди холос
Чиқиб келаётган... ҳаммага.

1980

ПУЛ

Пул ҳеч кимники эмас.
Агар бировники бўлганда эди,
У ўша «бирова»нинг боғида
Ўсган бўлар эди дарахт сингари.
Биз эса шеър ёзган бўлардик
Бу ажойиб дарахтга бағишлаб.

Пул - ҳамманики.
У турна мисоли, куз келса,
Учиб кетар биздан узоқ-узоққа.

1978

ИЗЛАШНИ СЕВАР У

Ғира-шираликда
Ярим қоронғида
Қолдиринг.

Бўсани қолдиринг уйдан чиқсангиз
Севгининг ёнида
Сўзлар йўқ жойда.

Бир илиқ нафасга белаб бўсани
Қолдиринг сукунат устида,
Алла айтсин тувакдаги гул.

Бўсанинг кўзини боғлайлик,
Излашни севар у
Қоронғиликда.

1980

ТУНГИ ЁМҒИР

Тун.

Бир ёмғир ёғмоқда

Гул таъми аралаш,

Бир ширин ёмғир.

Гўё минглаб одам дуо қилмоқда,

Гуё пичирлашар

Минглаб ошиқлар.

1978

ЛАЗЗАТНИНГ ХИЛЛАРИ

«Лаззатнинг хили кўп» деганда

Кўзлари ёғ босган мечкайнинг

Таомга муҳаббатини эмас,

Димикқан оқшомда

Ҳирсдан эриб кетган банданинг

Сассиқ тушларини эмас,

Ёлланган кулларнинг

Гўдак манглайига тўппонча тираб

Олган завқ-шавқин ҳам айтмайман.

«Лаззатнинг хили кўп» деганда

Ғалати қувончни айтмоқчиман мен:

Золим портрети ёнса гулханда.

1980

ШАРҶ ШОИРЛАРИ

Кўкаравер,
Ўсаверар, бир кун
«Гул» бўлажак барибир исминг.
Гарчи, сен бултурги гулдан бошқасан,
Гарчи, бултургиси - хотира,
Сен бўлса, хаёлсан кўкараётган.
Ўсаркан, сен ўзинг ўсмайсан,
Сенинг исминг ўсар ҳар йили -
Бўйи бир хил унинг, япроғи бир хил,
Ўзгармас исмингнинг хидлари.
Бу не муҳаббатдир,
Бу не мўъжиза -
неча асрдирки, Шарқнинг шоири
Нозик бир ўсимликнинг бутоғига
Боғланган банди дев каби талпинар!

1980

СЕНГА БИР ХАЁЛИЙ ДЎСТ КЕРАК

Сенга бир хаёлий дўст керак. Гап шу.
Бир чехра керак - сен ўполмайдиган,
Гулсиз бориш мумкин бўлган учрашув,
Дафъатанлик - чўчитиб юбормайдиган.
Лабларинг қақраган, томоғинг куруқ,
Куруқ дайдиганинг дайдиган -
Бугун бир мастона суҳбатдошинг йўқ,
Ҳеч ким йўқ санамай саккиз дейдиган.

1980

МУСИЧА

Қанотингни ким синдирди,
Қўй оғзидан чўп олмаган,
«Нари тур!» демаган бировга,
Ҳеч кимдан ҳеч нарса таъма қилмаган,
Ғаразни билмаган мавжудот,
Тошкентда яккаю ягона мўмин -
Сингилгинам менинг,
Мусича!..

1978

БУЮРТМА

Сиймо эмас,
Башара эмас,
Қиёфа сурати керак, унутманг.

Чўққига чирмашаётган одамнинг
Ҳақиқий тасвири керакдир менга.
Чўққида кўшиқ айтаётган,
Чўққидан кулаб тушаётган
Одамнинг табиий тасвири керак.

Севгимга чалинган юракнинг
Турли ҳолатлардаги расми,

Ялинаётган тилининг,
Фақат бир алфозда -
Ялинаётган пайтдаги сурати.

1980

ЗИНАПОЯ

Чакмокдай «ялт» этди янги бир фикр,
Шиддат тикон гулдай барк урди,
Ўрнидан турди,
Ёришди ним қоронгу тафаккур,
«ТЎҚНАШУВ» деб ёзди қоғозга!
Ўйлаш мумкин эмас эди,
Афсус ўйланди -
Устидан чизилди «ТЎҚНАШУВ»,
Ёнига ёзилди «ЮЗМА-ЮЗ».
Ўйлаш ўлим билан барабар эди,
Лекин у кўркмади, «ЮЗМА-ЮЗ»нинг ҳам
«УЧРАШУВ», деб кўйди ёнига.
Эдди ўйлаш ўлим деган гап эмас.
Энди у мутлақо хотиржам -
Бир-бир босиб, хиромон юриб,
«УЧРАШУВ» «ВИСОЛ»нинг ёнига келди.

1980

ТАБИБ

Ётган эдим,
Ётиғи билан тушунтирди ахволимни у,
Иситгани кўрди муздай кўллари билан.
Бош учида турган гултувакни
Деразадан ирғитди ётиғи билан.
Гул ҳиди зарарли сизга, деб шивирлади,
Қахрамонингиз чекаверсин,
Сиз чекманг, деди яна ҳам ётиқроқ.
Энг муҳими, деди у энгашиб,
Сиз юлдузлардан нафратланишингиз керак...
Ётиғи билан чиқиб кетди сўнг...

1979

ЁЛҒИЗ ОДИМЛАЙСАН

Ёлғиз одимлайсан ёлғиз кўчада,
Ҳорғин айланади атрофингда қор.
У сенинг елкангни аста кучади -
Беозор, беозор, беозор.
Бу қизнинг кокилин тараб бўлмайди,
Қўлини иситиб бўлмайди унинг.
Фақат сен у билан бир соат дайди,
Унга бир соатни бергил, бу туннинг.
Қор тўхтар. Сен эса мушук уйқусин
Бузмаган пайғамбар каби беозор
Юрасан, елкангда бир малак йўсин
Ухлар узоклардан чарчаб келган қор.
1979

МУҲЛАТ БЕРИНГ

Бир йил муҳлат беринг,
Албат йўқ қиламан
Сизни қийнаган
Ўзимдаги мақтанчоқликни
Беш йил беринг менга,
Беш йил ичида
Кунбакун захарлаб улдирарман-ку
Сизга кун бермовчи такаббурлигим.
Олтмиш йил сурайман.
Олтмиш йил беринг,
Олтмиш йўл юриб изидан етиб,
Бошини олайн худбинлигимнинг.
Юз йил берсангиз, бас
Мен Дарвиш каби
Илтимос қиларман ўз шогирдимдан
«Дарвишни учратсанг, ўлдиргин!» дея.
1979

РАСМИЙ РАМЗИЙЛИК

Расмий!

"Салом"дан тортиб "хайр"гача -
Ҳаммаси расмий.

Кўзингни юмасан ўзгармай,
Ўзгармай кўзингни очасан,
Оҳ тортасан,
Теран-теран сузасан кўзингни,
Теран-теран расмий...

Рамзийликдан узоқ,
О, қанчалар узоқ рамзийликдан
Менинг гулларим!

1980

ТУНГИ ЧЕГАРА

«Сиз» сўзи тортинчок кундузлар.
«Сен» эса оп-ойдин оқшом.
Пайт келиб ҳаммамиз
«Сиз» деган чегарадан
Ўтамиз тунда.

Айнан тунда -
Тунда ўтажакмиз кундузни.

1980

ИККИНЧИ ДАРАЖАЛИ ҚАҲРАМОН

(Ҳаётидан парчалар)

1

У доим ниманидир кўтариб турган бўлади,
Кўтариб келаётган
Ёки кетаётган бўлади.
Раҳмингиз келиб,
«Юкингни ерга кўй!» дейсиз,
Ерга кўяди У юкини.

Аmmo яна ачинасиз унга қараб:
«Нима бало, кўйлак оғирлик қиялпгими энди,
Ечиб ташла кўйлакни!» дейсиз,
Дарҳол еча бошлар итоат билан
Ечиш мумкин булган барча нарсани.

«Бор, энди уйингга, дам олгин,
Яланғоч турмагин кўчада!» дейсиз.
Лекин унинг кетаётганини кўриб,
Яна бақирасиз асабий:
«Энди нима оғирлик қиялпти сенга,
Нимани кўтариб кетяпсан яна?
Кўлингда ҳеч вақо йўқ,
Эгнингда ҳеч вақо,
Нимани кўтариб олдинг сен яна?!»

2

Эшигини тақиллатсангиз,
Гуё сизни кўриб тургандай,
Дарров очар У
Ва сўз қотар табассум билан:
«Кечирасиз, мен сиздан
Бир нарсани сўрамоқчийдим...»

Сиз Уни тингламай,
Уйига кирасиз-да,
Ўтириб оласиз
Унинг шалоқ креслосига.

Ёнинизга келиб,
«Сизни безовта қилмадимми,
Мен шунчаки...» дейди У яна.
Жавоб бермасангиз,
«Майли, бошқа сафар сўрарман», дейди.
«Хайр...» дейди сизга жилмайиб
Ва чиқиб кетади уйдан.

3

Кечиринглар мени,
Бу одам бир маймунга менгзар,
Яъни У кулганда,
Йиғлаётган бўлар шубҳасиз.

Шу боис,
Ҳеч ким Уни
Чакирмайди дафн маросимига -
Шарманда бўлишни истамас ҳеч ким.

Шу боис, Унинг собиқ дўсти
Кўриб қолса кўчада Уни
Кўрмаганга солиб ўтади,
Кўришдан чўчийди
Унинг машҳур табассумини.

Шу боис,
Хотини ташлаб кетди Уни,
Ўзга эркак билан бахтиёр бўлди.

Лекин ҳозир ҳам
Қора терга тушиб кетар бу шўрлик аёл

Кетаётган куни
Тиржайиб турганин эсласа Унинг...

Мана, у ётибди
Кимсасиз уйда,
Қоронғи хонада,
Ўзига тиржайиб ўзи.

4
Шу одам
Қўлида идиш-ла
Хузурингизга чиқар эрталаб,
«Қушлар қайга кетди?» деб сўрар сиздан.
Шунда жеркиб берманг Уни,
Истеҳзо аралаш,
«Қахратонда қуш нима қилади» деманг.

Яхшиси жилмайинг,
Унга тақлид қилинг бир лаҳза -
Мулойим жавоб беринг,
«Қушлар ҳозир келади,
Даров қайтиб келади!», деб алданг.

Лекин зинҳор шоирона қилиб,
«Қушлар сув ичгани кетди», деманг.

Чунки Унинг қўлидаги чаноқда
Лиммо-лим сув турган бўлади
Қушларга аталган,
Музлаб қолган сув...

5
“Биласизми, - дейди У сизга тикилиб, -
Нечун «Эрк» деганда,
Қушнинг номин боғлаб айтарлар,

«Қушдай эркинман», деб айтарлар нега?

Чунки ҳақоратдан устун турар қуш -
Ўта оғзи шалоқ кимса ҳам,
Ўзини сўқади қушни сўққанда.

Чунки қуш бировдан гина қилмайди,
Хафа булмас дон бермасалар,
Лекин таъзим қилмас дон берганга ҳам,
Чунки ким дон берса,
Ўзи учун берар қушга берганда.

Қушни «хуркак» дерлар,
Бу - ёлғон.
Қуш доим хурққанда,
Ташлаб кетаётган булади холос
Навбатдаги Эркисизлигини...

6
Учгиси келган одам эса,
Кўкка қарамасин илож борича...
Бари бир мен
Қанотлар шарпасин сезаман ҳар кун.
Юзимга тегади бу шарпа,
Кўксим,
Кўзларимга тегади,
Отиб туширилган қушнинг шарпаси.

Отиб туширилган қушнинг шарпаси
Олманинг ҳидига ухшайди,
Еб қўйилган олма ҳидига...»

7
«Дўстларим ўлган» деб айтмаслик учун,
Сизни қийнамаслик учун,
Камтарлик қилиб,

«Ўлганларнинг дўстиман», дер У.
«Мен кузни севаман», дейишдан чўчиб,
Кўнглингизга қаттиқ ботмаслик учун,
«Мен қари баҳорни севаман», дейди.

«Ичмайман», дейишдан уялганданми,
Ўзини оқлабми,
Сизни ёқлабми,
«Мен -- синган қадахлар соқийсиман», дер.

Синиқ чехраларнинг куйчиси,
Яқинлашаётган эмас,
Тобора узоклашаётган байрамларнинг
Кариндоши У...

8
Энг баланд қояда
Баҳайбат куш мисол
Оғир тумшуғини патлари орасига тикиб,
Ухлаб ётар Унинг нафрати.

Онаси кимлигин билмайди бу куш,
Билмайди отаси ким эканини.
Вақт ўтган сари катталашар у,
Катталашган сайин
Қаттиқроқ ухлар.

1980

ҚИЛИЧЛАР УЙҚУГА КЕТСА...

Қиличлар уйқуга кетганда
Уларни занг босар.
Қиличлар уйқуга кетганда
Тукқан боламизнинг ҳаммаси жасур.

Сенинг мардлигинга шубҳа қиламан,
Ишонмайман мағрурлигинга.
Чунки сен биласан:
Агар қилич занглаган бўлса

Нафақат эгилган,
Эгилмаган бошни ҳам кесолмайди у.

1980

КУНДУЗ

Кундуз
Унчалик ғалати эмас ўзи.
Ақл бовар этар,
Лол қолмайди бирдан,
Кундузни тасаввур этса одамзод.
Кундуз - тургбурчак шар:
Мен акс этаман унда,
Сен акс этасан,
Ердан бир қарич кўтарилса,
У ҳам акс этгай шарда шу захот.

Кундуз - мулойим шар.
Бахайбат бўлса ҳам жуда мулойим.

Мулойим?

Демак, у мутлако юмалоқ шардир.
Дарвоқе, бунинг аҳамияти бор?
Ердан бир қарич қўтарил,
Аксингни қўрмоқчи бўлсанг бу шарда!

1978

ҚИШ МАНЗАРАСИ

Оёқнинг остида қарсиллайди қор,
Ханжарга ўхшайди дарахт шохлари.

Итларнинг ҳуриши - сўник кўрғошин,
Қарғанинг бўғзида пўлат қичқирик.

Мўри ҳам қаттиқдир,
Аммо мўридан
Бир тутун ўрлайди - ҳеч кимнинг
Тушига қирмаган момиқлик ўрлар!

Қарға совуқ еган боласини
Йўрғакласа бўладиган тутун.

1979

ВАҚТ ОЗ

Билсам эди умримни сенга
Оқизмай-томизмай бағишлашимни
Билсам эди бу оддий қалбнинг
Собит эканлигин шу қадар,
Сенга парвонадай фидойи,
Ит каби вафодор эканлигимни,
Билсам эди эллик йил бурун,

Йиғламас эдимми ҳаммага ўхшаб,
Қасам ичмасмидим «Севги - мангу!» деб
Шеърлар ўқимас эдимми сенга?!

Эсиз ичилмаган ажойиб қасам,
Эсиз ичолмайман уни энди мен -
Вақт оз қасамни исбот этмоққа.

1978

МАРД ЙИГИТ

Мард йигит тик қарар,
Тик қарар ўлимнинг юзига
Фақат...

Мард йигит йиғлайди бир бола каби,
Бир аёл мисоли йиғлар мард йигит,
Ўзганинг ўлими устида.

Мард йигит тик қарар,
Тик қарар
Фақат

Ўзининг ўлими юзига.

1978

ЕТТИ ҚАТЛАМ

Еттинчи қаватда хонаси.
Фикри-чи,
Етти қат ернинг осида.

Деразада оғир дарпарда.
Кеча бедор кузнинг киприги каби
Кўтарилар окшом бир марта.

Еттинчи қаватдан
Етти ойда бир,
Бир марта тушади ер юзига у.

Кўзлари қамашиб тушади ерга
Яссавий чикқандай ернинг остидан.

1979

УНУТМА, ФАҚАТ СЕН ҲУРСАН

Қўлингни қўлига берма,
У кулса, бўлмагин хурсанд,
Бу гуллар захарли - терма,
Унутма, фақат сен хурсан!

У сенинг қошингда - тўнка,
Кел, менинг ёнимга, ўлтир.
Жон ато этгунча унга,
Яхшиси, кел, мени ўлдир!

Бари бир қўлингни берма,
Қўлимга бермагил хурсанд,
Гулларим захарли - терма,
Унутма, фақат сен - хурсан!

1980

МАНСУР ШЕЪРЛАР

ТУРКИЙ ТИЛДА СЎЗЛАМОҚ

Туркий тилда сўзламоқ осон.

Туркий тилда сўзламоқ нақадар қийин.

Нақадар лаззатли бу тилда сўзламоқ, нақадар аччиқ.

Агар кайфинг чоғ бўлса, эргалаб ўнг ёнбошдан турган бўлсанг,
ўтган кундан пушаймонинг бўлмаса - собит ишонч бўлса
келажакка - туркийда гапир.

Кимнидир севсанг, кўксингга сиғмаса муҳаббат - туркийда
гапир.

Кимнидир ёмон кўрсанг, бўғзингга тикилса нафрат - туркийда
гапир.

1982

ХОРАЗМ СЕГОҲИ

Мен ўзимни куйга соламан. Шу қадимий куйга.

Мен бошимни шу қадимий кундага қўймоққа шошиламан.

Тиззаларим тиграб, зинапоялардан кўтариламан. Бу куй, бу
иншоот баланд, о нақадар баланд, нақ осмоннинг рўпарасида!

Осмон қайрамоқда қиличларини.

Мен энг юксак нуқтага кўтариламан. Фақат куйни тўхтатманг.

Кунда кўркинчли эмас, мен учун.

Мен учун йиқилмоқ даҳшатли бу юксакликдан...

1982

ТУН ТАШБЕҲЛАРИ

Тоғ лангар ташлаган баҳайбат кема мисол мувозанатда.

Арчаларнинг бадани салкиндан бодроқ оча бошлайди,
ниналари ўткирлашади.

Шундоқ ёнимда бир харсанг пўст ташлайди.

Чирилдоқнинг чириллаши ер остидан отилиб чиқаётган
ингичка фавворага ўхшайди.

Майса узра нимадир ялтирайди.

Уни олиш учун энгашаётиб, бу кўкдан учган юлдузми, кўз
ёшми, ёнар куртми - билмайман.

1982

РАССОМ

Дарахт суратини чиза бошласам бас, ундан албатта бирор куш
ёки юлдуз учиб чиқади. Ҳали шохларни тартибга келтирмасдан,
барглари белгилаб олмасдан туриб, куш учиб чиқади ёки юлдуз
пайдо бўлиб, дарахтнинг энг баланд шохига кўниб олади.

Менинг шўрлик кўлим - бирданига уч хўжайинга хизмат
қилишга маҳкум хизматкор - кимнинг кўнглини оларин билмас.
Куш кундузни истайди, юлдуз - тунни. Иккови ҳам дарахтни ўзига
қаратмоқчи...

Шунда мен ўз билганимни қиламан: кундуз эмас, тун ҳам эмас,
тонг суратин соламан. Унинг қоқ ўртасига ёлғиз бир дарахтнинг
расмини чизаман, шундай ёлғизки, ундан на куш учиб чиқа олади,
на юлдуз...

«Мени тинч кўйинг» деб шивирлайман.

1982

ЭҲТИЁТКОР ОСМОН

Эҳтиёткор осмон. Кучли, лекин ниҳоятда эҳтиёткор осмон бу.
Акс ҳолда, бу қадар майдалаб ёғмас эди қор. Бунчалик оҳишта
айланмасди у.

Кучли, лекин чарчаган осмон. Элагини ер узра туганча
мудраётган осмон бу. Аммо эҳтиёткор, уйқусида ҳеч нима
қилаётганини билиб турган эҳтиёткор осмон.

1982

ТИЛАНЧИЛАР

Кўчадан кетяпман. Менга сукунат керак. Озгина сукунат садақа қилинг, жиндек сукунат. Одамлар ҳайрон қарашди, индамайдилар. Раҳмат, дейман уларга, бир чимдим бўлса ҳам... раҳмат. Сукунат сўраб ўз уйимга кираман.

Дафтаримни очаман. Ярми ёзилмаган, тоза. Бошимни совуқ сув остига тутгандай оқ саҳифага босаман. Аммо дафтарнинг иккинчи ярми эски ёзувлар билан тўлган. Демак, яна шовқин. Дафтарнинг ярми -кўшни хона, деворлари қоғоздан бўлган шовқинли хона...

Бошимни кўтараман. Китоб жавонига кўзим тушади. Яна шовқин. Кўп томли, танланган шовқинлардан жавон ёрилай дейди.

«Менга сукунат беринг!» деб кичқираман. Ҳеч ким эшитмайди. Чунки ҳамма ҳам менингдек томоқ йиртиб кичқиряпти: «Сукунат беринг!»

1982

ОЗОДЛИК» КАРТИНАСИ

У турма эшигига суяниб турибди. Кўйлагининг ёқасини шамол тортқилайди. Агар сочи бўлса эди, туғ каби хилпирарди. Орқасида қора фон, аждаҳонинг оғзидай тубсиз қоралик. Ёнида назоратчи. Симёғочга ўхшайди. Лекин унга суяниб бўлмайди. Собик маҳбус турма эшигига суянганича, кўзларини қисиб атрофга қарайди.

Миллати ким унинг? Маҳбуснинг миллати йўқ, миннати йўқ. Миллат учун курашган одамнинг миллати йўқ. «Мана шу аблаҳлар ватанпарвар бўлса, мен ватан хоиниман» деган эди бир шоир. Мана у, ватаннинг суюкли «хоини», кесакига суяниб турибди ҳолсиз.

Бу суратга узоқ қараган одамнинг бадани жимирлаб кетади. Бу суратга узоқ қарашга ботинган одам ўзини турмага кириб кетаётгандай ва эшик олдида мана шу озодликка чиққан маҳбусни учратгандай, унга ҳасад билан қарагандай сезади ўзини.

1982

ЖАРДАГИ ОҚ ТЕРАКЛАР

Йўқ, аёллар жарга тушишдан кўрққан бўлардилар. Аёллар купша-кундузи бунақа яланғоч турмас эди. Аёллар бу сукунатдан шубҳа қилган бўлар ва сойдаги ўз аксига бунақа узоқ тикилиб қолмас эдилар...

Бўлмаса нега бу оқ тераклар аёлларни эслатади?

Бўлмаса нега бу оқ тераклар жарга тушиб, купша-кундузи яланғочланган кўркмас аёлларни эслатади?

Нега улар сукунатдан шубҳа қилмай, сойдаги аксига тикилиб қолган аёлларни эслатди, нега?

1982

ЙЎҚ ОДАМНИНГ ЭШИГИ

Ўн кун уйда бўлмасам, эшигимдан қоғоз гуллар чиқади. Қулф солинадиган тешиқдан тортиб, кесакининг тирқишларигача бошдан-оёқ қоғоз парчалари пирпираб туради.

Битгасини олиб ўқийман:

«Келган эдим, йўқ экансан. - Т.»

Иккинчисини кўраман:

«Қачон келсам, йўқсан! - М.»

Учинчи, тўртинчи ва ўнинчисида ҳам шу мазмун:

...Сен йўқ экансан...

Мен бу йўқлик эккан ўсимликларни бир-бир юлиб оламан... ва шипшийдан бўлиб қолган эшикка раҳмам келиб кетади:

Бу эшик - гуллари ўғирланган даҳмага ўхшайди.

1982

ГУЛТУВАК ТУРГАН ЖОЙ

Сенинг чехранг дунёдан беҳабар.

Кўзларинг - кипригингдан, сочларинг манглайингдан беҳабар мутлақ. Сен гулларни кучоғингга босиб, узоқ ҳидлайсан, миннатдор бир нигоҳ менинг бағримни эзиб юборади: сенинг қувончинг учун хавотирланаман. Хавотир соясида менинг қувончим.

Сен гулларни кучоғингга босиб узоқ ҳидлайсан. Сен гулларни тувакка қўясан. Тувакни - китобга, охири ёмон тугайдиган китоб устига қўясан, ахир.

1982

САЁХАТГА БОРАДИГАН ОДАМ

Узоқ саёхатга ҳозирланган одамнинг биринчи навбатда ўз уйи бўлиши керак. Уйда катта чамадони, унинг ичида ҳар хил зарур нарсалардан ташқари пул тўла йигирмата қопчиқ бўлмоғи керак.

Саёхатдан қайтганда совға сўрамайдиган ақлли болалари, кучоқ очиб кутиб оладиган чидамли хотини бўлмоғи керак.

Ниҳоят, узоқ саёхатга чоғланган одамнинг сочига оқ тушмаган бўлиши керак. Шуларни ўйлаб мен фикримдан воз кечдим.

1982

ЎРИКЗОРДА ТАНҲО

Икки бола ўрик шохига осилганча, кўм-кўк ғўраларни шартиллатиб уза бошлади. Улар мени курмас эди. Узоқ кузатиб турдим. Тишим қамашди. Жаҳлим чиқди. «Ҳей, бас қилинглар!» деб бақирмоқчи бўлдим шекилли. Хайрият, ўзимни тутдим, жаҳлимни ютдим. Мен энди ўрик ғўрасини севмай қўйган бўлсам, болаларда нима айб? Ахир, мен бу ёшдан аллақачон ўтган бўлсам, бунда болаларнинг нима айби бор? Аста қайрилиб изимга қайтдим.

1982

СЕВГИ

Улар бир-бирини қаттиқ кучиб хайрлашадилар. Бир-бирини маҳкам кучиб уйқуга кетади улар. Уйқу улар учун энг узоқ саёхат - узоқ айрилиқ. Уйқу деган бепоён мамлакат, уйқу деган золим давлат. Тонг отар экан, улар бир вақтда, бир лахзада, бараварига уйғонишади. Кечикмоқ ўлим билан тенгдир.

Кечикмоқ, бир сония кечикмоқ - давлат чегарасида ухлаб қолган қочқин аҳволига тушмоқ билан тенг улар учун.

1982

КЎНГИЛ

Ҳеч нарса қилмаслик қандай яхши. Ҳеч нарса қилмаяпман, деб ўксимаслик қандай роҳат. Виждон қийналмаса, виждон қаергадир ғойиб бўлса, ўрнига бошқа бир нарса, унга ўхшамаган, аммо унинг шаффоф ўртигини ўраб олган ва шу шаффоф парда аро тикилаётган минг кўзли мавжудот - ҳеч ким олдида ҳисоб бермайдиган ўжар махлук, виждон каби тортинчоқ эмас, ақл каби эҳтиёткор эмас - сийқаси чиқиб кетган «кўнгил» исмли жонзот турса, қандай яхши.

Ким уни айблар ва нима учун?

У ҳамманинг ичида ёлғиз ўзининг етилишини сабр-тоқат билан кутишга қодир, баҳорнинг яшил кўрпаси остида ҳам, саратон чойшаби тагида ҳам ўзини, ёлғиз ўзини кутади.

Бу мева ўзини фақат ўзи учун асради.

1982

ҒАЛАТИ ОДАМ

Унинг тувагига бир даста гул солиб қўйсангиз, у таажжубланмайди.

Лом-мим демай, гулга сув қуя бошлайди.

Унинг столига ўн сўм пул қўйиб, қараб турсангиз, у пулни жимгина олади-да, дўконга чиқиб кетади.

Тўғри, сиз унинг «рахмати»га зор эмассиз, лекин бу одамдаги хотиржамлик сизнинг жонингизни чиқаради ва ўзингизни қўярга жой тополмай, унга нафрат билан қарайсиз.

У бесаранжомлигингизни сезиб, сизга тикилади...

- Сизга нима керак ўзи? - дейди у хотиржам.

- Раҳмат! - деб юборасиз кутилмаганда.

- Арзимамайди,- деб ғўлдирайди у... ва сиз келтирган гулга сув қуйишда давом этади ёки сиз қўйган навбатдаги ўн сўмликни олиб, дўконга чиқиб кетади.

1982

ЭРТАЛАБ

Эрталаб уйғонар эканман, кечаги берилган ваъда мени қийнамайди. Кўзимни очар эканман, ҳеч кимдан қарз сўрамайман. Мен ўз қорнимдан аввал, нафсимдан аввал, ҳатто кўзларимдан олдинроқ уйғонаман эрталаб.

Эрталаб ўз ҳаётимга муболағасиз қарайман.

Эрталаб менинг фикрим мустақил. Сўзлар оломони узокда. Байроқ кўтариб олган сўзлар оломони.

1982

ВАҚТ

Симда бир куш ўтирибди.

У ҳақда ёзиш шартмикин?

Қушча аланглай бошлади.

Буни тасвирлаш зарурмикин?

Қушча учиб кетди.

Дафтаримда чизиклар бўм-бўш сим каби бир зум титраб турди..

1982

БИР СЎЗ БИЛАН

Бир «пуф» десанг, учиб кетадиган чумоли.

Бир силкисанг, «дув» тўкиладиган олма.

Бир тортсанг, томири билан чиқадиган дарахт.

Бир бомбадан ағдар-гунгар бўладиган шаҳар.

Бир сўз билан...

Дарвоқе, бир сўз билан буларнинг ҳаммасини қилса бўлади.

1982

ШОИР ХАЛҚИ

Шоирнинг отаси - камбағал.

Шоирнинг онаси - касалванд.

Шоирнинг хотини йўқ, болалари кўп.

Шоирнинг хаёти Маширикда ҳам Мағрибда ҳам бир хил.

Шоир халқи - дунёнинг тўрт тарафига сочилиб кетган миллат!

1982

КРЕСЛО

Мен Қора денгизга ҳам, Оқ денгизга ҳам муҳтож эмасман.
Менинг креслом бор, менинг яшил денгимиз. Менинг хашиша
тинч, доимо шинам денгимиз.

Мен унга чўкаётиб, аввал қулоқларимни, сўнг кўзларимни
бекитаман. Кўзимни денгизнинг энг тубида очиш учун бекитаман,
қорачиклар нурини теранлик учун асрайман. Қулоқни эса сукунат
босимини беҳато аниқлаш учун беркитмоқ лозим.

Оёғим яшил денгизнинг тубига текканда, мен кўзимни очиб
биринчи галда, уфқлар кўплигини кўраман. Денгиз юзасида уфқ
ягона бўлса, унинг остида минглаб уфқ мавжуд. Баликлар
тўдасининг бараварига минг тарафга сузишини тасаввур қилинг!

Бу ғаройиб балиқчалар менга бир неча марта ўз фикрларим
бўлиб қуринди ва уларни ушлаб олмоқчи ҳам бўлдим - фойда
чиқмади. Қўлим яқинлашгани захот, улар йўқ бўлиб кетар,
гўзаллик ўрнида майда пуфакчалар қоларди холос.

Энди мен «ирод қилинган фикр - ёлғон» деган ҳикмат
маънисини яхши тушунаман.

1982

СУРАТ

Мен жилмайиб тушган ўз суратимни томоша қиламан.

Мен одамларга ёқишни иштайман.

Манави табассумга қаранг!

Таранг тортилган, икки бурчагига мих урилган табассумга
қаранг.

Сизларга яхши кўриниш учун мен ҳар қандай оғриққа
тайёрман.

1982

ЖАСОРАТНИНГ КЎЗИ

Менга уйқу бермас Жасоратнинг кўзи.

«Нега жимсан?» дейди у менга.

«Нега жимсан, кўлинг озод бўлиб, оёғинг соғ бўлиб, нега жимсан?» дейди у менга тикилиб.

«Бу кўллар боғлиқ бўлиши мумкин эди», дейди менинг кўлларимни кўрсатиб.

«Бу оёқларда кишан бўлиши мумкин эди-ку», дейди у менинг оёқларимга имо қилиб.

«Тўғри, - дейман мен,- сенинг тажрибанг бор, сен боғлиқ кўлларни ҳам кўргансан, кишанли оёқларни ҳам. Лекин мендан нима истайсан, Жасоратнинг кўзи!»

Бакирганим кор қилмайди, тепамдан кетмайди, тонггача кадалиб туради Жасоратнинг кўзи.

1982

ЁЛҒИЗ КИШИ

Кўзимни очсам, қуёш чарақлаб турибди, шамол дарпардани тортқилаяпти, ёнимда сен йўқсан.

Кўзимни очсам, осмонда оппоқ булутлар тўлғоняпти, тераклар шовуллаяпти, қушлар чирқираяпти, ёнимда йўқсан.

Сениг ўрнинг бўм-бўш, кўзимни очсам!

О, бевақт кўз очган одам!

1982

ТОҒДА

Акс садо ватани.

Сен билан менинг ватаним.

Бегона қишнинг, биз билан хайрлашаётган меҳмон қишнинг ватани. Кўз очаётган яшиллик, дафъатан янграган қаҳқаҳа, ўткинчи кўшиқлар ватани.

Асосан акс садо ватани. Чунки биз бу ерда ўз овозимиздан кўрқмаймиз. Овозимизнинг кўплигидан чўчимайман. Икки овозга эга бўлган одам кўллари узун одамдир. Бу кўллар билан пастда туриб, ху анови чўққи қорларига бемалол тегиш мумкин.

Менинг кетгим келмаяпти.

Лекин биз сен билан акс садолармиз. Қичқираётган, тинмай қичқираётган шаҳарнинг акс садолари.

Қайгиш керак.

1982

ҚЎРҚОҚ ОДАМ

Телефон жирингласа титраб кетаман, эшик "так"илласа сапчиб тушаман.

Хабардан кўрқаман.

Қариндошим келса, кочиб кетаман, яширинаман оғайним келса.

Хабардан кўрқаман.

Почта қутига ёнидан чопиб ўтаман, қайрилиб қарамайман биров чақирса.

Хабардан кўрқаман.

Йўқ, мен бу дунёнинг фожиа тўла кўзларига тик қарай олмайман.

1982

«ШАФФОФ УЙ» КИТОБИДАН

БЕШ ЙИЛКИ...

Беш йилки, биз фақат ёстикни
Беш йилки, биз ўпдик хатларни
Беш йилки юракнинг ўрнида п
Кел энди, иситгил кўксимни, я

Хайрият, юзингни кўйдинг-ку юзимга,
Хайрият, кўксимни илитдинг, малагим -
«Йиғлади», демагил қараб сен кўзимга,
Юрак эриётир, менинг муз юрагим.

1972

ГИЛАМ

Лабларингни очганинг ҳамон
Кўксингдан у чиқар «ох» бўлиб,
Кўзларингни тиккан томона
Отилади у нигоҳ бўлиб.

Мен бир пайтлар гўзаллик кўрган
Кўзларингда Унинг-чун амр.
У барига бераверар тан,
У менчалик эмас бесабр.

Пойингда У бўлади гилам -
Гиламда сен текис юрасан.
Фақат менга қилади алам:
Сен гиламдан бола кўрасан!

1973

САЙЁҲГА

1

Тўрт уфққа қара -
Ўзбекистон, Ўзбекистон, Ўзбекистон, Ўзбекистон.
Атроф дала, дала, дала, дала.
Далада - пахта, пахта, пахта, пахта...
Энди бир зум нафас ростлаб ол.

2

Куёш чиқар... Тўрт оёғин кериб ер узра,
Майсадаги шабнамларни ялаб олади.
Подачи вақт олдида у сигирдай сўнгра
Кенг яйловга - мовийликка ўрлаб қолади.

О, нақадар тўйимлидир мовий майсалар,
Энгашади кечкурун у сувга ҳарсиллаб.
Тушиб олар дарёга қоқ белига қадар,
Сув ичади, елинлари кетар лорсиллаб...

Кўрдингми сен уни? Дўстим, тонгни кут,
Тонгда суг булади! Бир осмон суг!

3

Мана, Ўзбекистон
Миллионлаб тонна
Оппок кузагини тарозига қўйди.

Энди, машиналар
Гаражга кириб,
Мудраса бўлади май кўнғизидай.
Энди, арзийди Ер
Ортга ўгиришиб -
Ўзига ўраниб, бир зум кўз юмса.

Энди, айни пайги,
Шараф ўқисак,
Хуррак отаётган деҳқон шаънига...

4

Қийин.
Нима десам экан...
Йиғласам - кўз ёшга ажабланмайсан.
Куласан - овозинг эшитилмас.
Севасан, лекин хат ёзмайсан Унга.
Вужудингда оғриқ.
Оролга ўхшаган бир оғриқ.
Ўша орол - Ватандир сен яшаётган.

5

У зарур одамга.
Айниқса, қайгадир жўнаётган бўлсанг.
Хайрлашиб,
Хўрсинишга керакдир Ватан.

У керак бўлади
Ненидир ўрганиб соғингинг келса,
Узоқда Ватанинг бўлса йиғлайсан.

Сенга Ватан керак
Қайтишинг учун -
Қувончдан
Юрагинг «паққа» ёрилиб,
Ўлишингга керак ҳеч бўлмаганда.

Сўра, уни!
Керак бўлади.

1973

ОЛҒА КЕТМОҚ

Юраман... Юраман... Юраман яна,
Қадамларим йирик, қадамларим майда -
«Олға кетдим», дея қарасам, манна
Турибман мен юра бошлаган жойда.

Одам ўз-ўзидан ўзмоғи қийин,
Бунга ингилишнинг ўзи шаккоклик,
Олға кетиш демак - ўлгандан кейин
Қабрдан бир қадам нари ўтмоқлик!

1972

ФИКРИМ

Тўзиб ётар ёзилмаган ҳали оқ қоғозларим
Мушук еган кабутарнинг патларидай қошимда,
Безовта ингроқ билан учиб юради фикрим,
Қўналғасиз куш мисоли айланади бошимда.

1972

СЕВИМЛИ АЛДОҚ

Қайдан келиб қолди, билмадим бу уй:
Ўз-ўзимни алдаш?!
Эсимда, бироқ,
Топганим қофия ва ёқимсиз куй,
Қалбни тушовлаш-чун топганим туроқ.

Бу демак - кишига ўз-ўзни алдаш,
Осон ўзгаларни алдашдан юз бор,
Бу демак - ўз куйинг уйготса ҳам ғаш,
Маъқул ўзга куйни эшитмоқдан такрор.

Бу демак - учрашиб, ютгандан гапни,
Шеърда бўса олишдир киздан,
Бу демак - тушовлаш лозимдир қалбни
Бўлмаса кўп нарса кетар у биздан.

Бу демак - ишониб ўз алдоғига
Қоғознинг устида йиғлаб ўтирмоқ,
Агар нари борса, ўзгаларни ҳам
Севган алдоғингга гоҳ ишонтирмоқ...

1972

ҚОЧИШ

Кўксимдаги оғрик
Кўзимни
Қасдан
Тиндирыпти.
Юрак ўз қафасини
бидирмай
аста
синдирыпти. . .

1972

ҚИШ

«Бунча мунғаймасанг, бунча тиграмасанг,
Бунча ғариб боқмасанг, Дарахт?
Нима менда қасдинг борми ё -
Деразамга қарайсан бебахт?!»

Ҳали менда юрак бор, ахир,
Ҳали мен йиғлашга кучим етади -
Кет кўзим олдидан, кет дейман,
Тикил ўзгаларнинг деразасига!»

Мен пардани туширдим шартта -
Мен дарахтни ҳайдаб юбордим!

1974

ҚАЛТИСЛИК

Мен қалтис ухлайман,
Ниҳоят қалтис:
Бош кўрқар ёстиққа тушиб кетишдан.
Кундузи юракни титкилаган ҳис
Одамга айланиб келади тушда.
Йўқ, мен ухламайман ухлаганимда,
Лаънатлаб ётаман бу уйқу-ғорни
Оқшомлар алаҳлаб, кимсасиз уйда
Ҳақорат қиламан тўртта деворни...
1974

УЧЛИКЛАР

1

Балки ҳақдир, «Кўк - тоза» деган,
Балки ҳақдир, лекин осмонда
Ҳеч нарса йўқ суянадиган.

2

Кампир жаврар. Чол айтиб бўлди.
Кампир ҳаёт.
Чол ўлди.

3

Қурбақани жунжиктирди тонг.
Кўкка парвоз этди шунда у...
Парчаланди сувдаги осмон.

4

Ғижирлатар тишини эшик!
Наҳот мени бу кимсасиз уй
Еб кўймоқчи ростакамига?!

1974

ЮРАГИМ

Қорачиқ ўрнидан мунг боққан пайтда,
Кўз ёшнинг ўрнига сув оққан пайтда,
Бошин кўтаролмай қолганда бўйин,
Аёллар ғашига тегса бу кўйин,
Пайдор ўғилларим – шеърларимга
Бўлмай қолган пайтда керагим,
Сен мени кечирмайсан -
Сен мени отасан, эй, ёш юрагим!

1975

МОДОМИКИ

Модомики, ёруғ туйғулар
Фақат тунда туғилар экан,
Модомики, энг эзгу сўзлар
Эриш туюлмаса тунда,
Бу шўрлик юзингга жиддий тус бериб.
Қийнаш шарт бўлмаса тунда,
Ниҳоят, одамнинг асл башараси
Қоронғида яққол кўринар экан,
Нега учрашмайлик қоп-қора тунда?!

1975

ХАЗОНРЕЗ

Кеч куз - осмонларга қарайсан ичкин,
Айрилиқ хидлари уфурар ердан.
Қайда у турналар - канотли кўчкин?
Ногох, турналар йўк! Учишмас бирдан!

Турналар учмайди! Қўрқиб кетасан,
Мўъжиза кутасан дунёда шунда,
Ўйлайсан: «Наҳотки, йўлбошчи Турна
Ватан нималигин охир тушунди?!...»

1975

ВЕРТЕРГА ҚЎЙИЛГАН АЙБНОМА

Мана, намуналар яшамок учун, Вертер.
Мана, ўтирибди чой ичиб,
Мана қўлтиқлашиб боғда юрибди,
Қаҳва ичаяпти,
Сухбат кураётир биллур жомдаги
Пиво билан бирга кўпириб.

Мана, намуналар яшамок учун, Вертер.
Сиз бўлса, ўлимни афзал кўрдингиз.
Ўзини ўлдирган, менимча, тенгак,
Биров ўлдирса ҳам,
Ўлган - тенгакдир.

Чунки, битта ҳам сабаб йўк бизда ўлмокқа,
Лекин яшамокқа миллион сабаб бор.
Тирмашиб яшаймиз ҳаётга,
Агар у юз ўгирса биздан,
Тирмашиб, осилиб яшаймиз.

Мана, намуналар яшамоқ учун, Вертер,
Эплаш керак экан ошиқликни ҳам.
Агар сиз Тошкентда
Қасд қилсангиз эди ўз жонингизга,
Бежаноза кўмилган бўлар эдингиз.

Адашмасам, сизни фақат Лотта севмабди,
Ахир, ху анави шоирдан
Ота-онаси ҳам юз ўгирган-ку,
Қаранг, у ҳаётдир. Сизга намуна,
Ўлмоқ учун эмас яшамоқ учун.

Мана, намуналар яшамоқ учун, дўстим.
Сизнинг аср ўғри ва сотқинларни
Осарди аямай, дуч келган жойга,
Шунча ҳам ваҳшийлик бўларми, ахир.
Бизда-чи, ўғри йўқ. Мабодо оссак,
Хурмат тахтасига осамиз, Вертер.

Мана, намуналар, ишонмасангиз,
Инсон ўз қадрини билишгача етди.
Кўз қорачиғи каби асрайди ҳар ким
Ўзининг мислсиз қорачиғини.

Афсуски, «тўсатдан» учрашиб қолмаймиз
Сиз билан Хадрада ёки Ўрдада,
Шунчаки жилмайиб, шунчалик кулиб,
Пивохона томон кетмаймиз.

Афсус, кўрсатардим яшамоқ учун
Яна кўп намуна, сабабни сизга.

1979

МУДДАТДАН СЎНГ

Унинг оғзи
Бир йил муддат билан тикилган эди.
Роппа-роса бир йилдан кейин
Суғуриб олишди
Унинг оғзидаги ишларни.

Ингради,
Қора терга тушди
Битиб қолган оғиз очишар экан.

Шунда у тушунди ўз сўзларининг
Бу даҳшатли ипга нисбатан
Нақадар оғриксиз суғурилишини.

1979

КИТОБЛАР

Ҳеч қачон ўлолмас
Асли ўлик бўлган китоблар,
Ҳиди ҳам чиқмайди жасадларидан
Китоб дўконига кирсангиз.

Ҳақиқий китоблар ўлиши мумкин,
Ҳидланиши мумкин
Ҳақиқий китобнинг жасади.
Шу сабаб, уларни кўммаса бўлмас,
Ёндирмаса бўлмас шу сабаб.

1978

ТАНИШУВ

Бу куртаклар бир новдада гарчи ухларди,
Бир-бирига улар мутлак эди нотаниш.
Куёш эса таништирмоқ истар уларни
Гўё куёш учун йўкдай бундан буюк иш.

1973

ИЛҲОМ

Юракни оҳиста ўт ола бошлар,
Сўнг одам шаклига кирар аланга.
Қайноқ кўзимдаги охирги ёшлар
Жимгина айланар туманга.
Тамаки ўт олар лабимга тегмай,
Тутуни ҳавода заиф сизадир.
Кўлини «саломга» кимдир ҳайикмай,
Ёнаётган кўлимга чўзадир...
Юракни оҳиста ўт ола бошлар,
Мияда кичкира бошлар хужайра...

1973

КУЗ

Ўчмоқда яшиллик сулдори,
Баргларнинг афтори синиқдир.
Кузакнинг тинч оқар сувлари,
Кексанинг ақлидай тиниқдир...

1972

ОСМОНДАН УЗИЛГАН ТОМЧИ

Ер якин!
Иси келиб турибди ернинг.
Томчи титграр,
Мўлтирар.
Қарайди майсанинг елкаси оша:

Бу Ер!
Бу ўша!..

Осмонни кўтарган Атлангдай
Эгилар майса.

1974

ТИЛСИМЛАНГАН УЙ

Мен сизнинг расмингизни кўрдим
Биллур қандиллар, зар югуртирилган соатлар орасида,
Гардиши кумуш кўзгулар, товус патларининг куршовида.
Расмингизни
Олтин балдоқлар, марварид мунчоқлар кўзи ёқут
Узуклар шоҳи жияклар даврасида;
Расмингизни
Имо-ишоралар ва сўниб қолган кўзлар, синган чехралар
орасида тили кесик эр ошга айланиб қолган
Мавжудотлар орасида - тилсимланган уйда
Кўрдим!
Аммо эртакнинг қаҳрамони мен эмас эдим.
Сеҳрли сув сепиб, қуткара олмадим.

1979

ОРЗУ

Арабистонни орзу қилма. Соғинчингни яшир. Табассум қил, менга севгилим.

Ҳозир, ташқарида ёмғир эзмаланаётган чоғда, ҳар бир қора дарахт бизнинг ёлғизлигимизга ўткир шохлари билан нуқидган пайтда Арабистонни орзу қилмоқ оғир, қуёшни ўйламоқ оғир...

Азизим, майли, соғинчингни яширма. Майли ўртамагин ўзингни, майли керак эмас табассум, орзу қил, майли, севгилим!

Апелсинни орзу қил, ҳеч қаерда йўқ апелсинни...

Апелсинни хаёл эт. Уни чап кўлингга ол, кўлинг жимжилоғини кериб томоша қил, гўё чап қошингни чимириб, йўқ қуёшни кузатгандай томоша қил уни, севгилим...

1982

ОЙ

Ой кўкдан ҳеч қачон йўқолмас,
Бир куни айрилиб ундан одамзод
Қидириб кетмайди ҳеч қачон.

Ҳеч кимга бермайди осмон ойини.
Ой унинг бисоти -- сўнги тангаси,
асрайди
ўзининг
қора
қунига.

1980

ДУМ МОНОЛОГИ

Мен ўзимга ўзим хон, ўзимга ўзим думман.
Мен ҳеч кимнинг ортидан эргашмайман.
Ҳеч кимнинг олдида ликилламайман.
Ҳеч қачон ғалвир боғламайман ўзимга...

Мени тугмоқчи бўлганлар эса -айтиб қўй - овора бўлишади.
Мен ўзимга ўзим хон, ўзимга ўзим думман.
Эгамдан қачон ажрим бўлганим эсимда йўқ, эслагим ҳам келмайди.
Фақат тасаввуримда қачонлардир шиддат билан кўтарилган
болганинг оний сурати қотиб қолган.
Пўлатда акс эган лаҳзалик бу шуъла менинг шууримни мангу
ёригажак.
Шу шуъла - менинг қуёшимдир.

1982

* * *

Мархум билан ҳеч ким саломлашмайди.
Одам ўлса,
Унинг китобига салом берамиз.
Ҳеч қачон бошимизга кўтармаган одамнинг
Ҳайкалини
Бошимизга кўтариб,
Бутун шаҳарни айланамиз,
Қўямиз ҳайкални
Шаҳарнинг чиройли бирор жойига,
Қабристонга, жуда бўлмаса.
Одамдан енгилдир
Унинг ҳайкали.

1979

ЎН БЕШ ЙИЛДАН КЕЙИН

Унинг бисотида ватанидан йирокда кечган шу ўн беш йилдан бўлак ҳеч вақо йўқ эди.

У отасига узоқ тикилди, онасига, укаларига узоқ қаради-да, ўзига ўзи шивирлади: яхши одамлар!

У ҳали хотиротга бошини уриб олгани йўқ.

У хотирот билан юзма-юз турар,

Икки сўқир каби юзма-юз турарди улар.

1982

АЛДОҚЧИ

Мен қишни алдадим.

Мен уни пальтосиз ўтказдим. Мен аёзли кунларда қалтирамасликка ҳаракат қилдим ва бунинг уддасидан чиқдим.

Мен қишга бадавлат одам бўлиб кўринишга интилдим, уйда юзлаб хилма-хил либослари бору, аммо бирортасини ҳам ёқтирмайдиган одам бўлиб кўринишга интилдим.

Менинг юпунлигимни у ўзига бўлган эҳтиром белгиси деб тушунди. Бой одамнинг худога бўлган ҳурмати деб тушунди.

Мен ҳақиқатан ҳам бойман, энг иссиқ пальтоларини, сувсар телпақларини қурбонлик қилган бой.

Дунё бойлари ичида худони ҳурмат қилган бирорта бой бормикан?

Агар бўлса, у - менман.

1982

1. МУМКИН

Сўзингни айтмаёқ ейшинг мумкин,
Ҳали ҳам бор бўлса айгажак сўзинг,
«Мўмин мусулмонман», дейишинг мумкин,
Ҳали ҳам мусулмон бўлмасанг ўзинг.
«Оқ туя» кўрдингми?» деб сўрасалар,
«Кўрмадим», дейишинг мумкиндир кўриб,
Агар виждон кийнаб, топсанг ҳафсала
Уйингда йиғлашинг мумкин ўкириб.
Тишни тишга босиб мумкин чидамоқ,
Агар қолган бўлса оғзингда тишлар.
Мумкиндир суякка етгунча пичоқ
Ҳамон бутун бўлса суякларинг гар.
Чидамоқ мумкиндир токи ўлгунча,
Агар аллақачон ўлмаган бўлсанг.

2. МУМКИН ЭМАС

Сиз бетобсиз, бетобсиз, ошна -
Мумкин эмас, кўчага чиқиш.
Мумкин эмас дунёқарашни
Бузадиган китоблар ўқиш.
Мумкин эмас, номаълум томон,
Олис томонларни соғинмоқ,
Мумкин эмас, соғликка ёмон,
Севмоқ - чўкка тушиб сиғинмоқ.
Мумкин эмас, кийинмоқ қишда,
Мумкин эмас, оч бўлсанг, емоқ
Мумкин эмас, хатто оҳиста,
Кўрқа-писа «мумкинми?» демоқ.

1984

ҚАРЗ

Ҳеч ким қиёматдан қўрқмайди,
Қарздан қўрқарлар қўрқанда.
Зотан, қиёматга қадар йўл узок,
Қарз бўлса бурнингнинг тагида.

1979

ГАП

Кўп эмас,
Бир қадоқ гапирсанг
Анча вақт ўтади,
Ўн қадоқ вақт ўтар тахминан.

Ойна синаётиб,
Вақт йўқотмайди жаранглаш учун -
Бир пайтда жаранглаб
Синади бир пайтнинг ўзида ойна.

Сен ўлим ҳақда кўп гапиряпсан,
Кўшиқ айтмоқдасан тинмай у ҳақда -
Вақтинг кетяпти,
Фақат, фақат жаранглаш учун.

1981

АЯНЧ БИЛАН ҚАРАМА

Дунёдан беҳабар одамга,
Сўқир бечорага қараган каби,
Менга аянч билан қарама!
Қарама, гўё мен билмайдигандай.
Яхши одамларнинг кўплигинию
Ёмонларнинг оз эмаслигин,
Гўё улуғ хурриятдан сўнг
Заминда хур бўлди фикрлар,
Жаҳолати йўқ бўлди батамом
Гўё сотқинлар ҳам даҳога ўхшаб
Минг йилда бир марта келар дунёга.
1979

ВОҚЕА

Баданимга кирар бир тигрок -
Мен хонадан чиқаман кескин.
Ҳайдаб борар мени қўнгирок:
«Ўғлинг оғир ётибди... тез кел!»
Машинага кўтараман қўл.
Тўхтамайди. Ўтар гуркираб.
Ўтаверар. Лоқайд катта йўл -
Чўнгагимда йўқдир йўлқира.
Яна, яна қўл кўтаришар,
Ҳеч ким, ҳеч ким боқмайди қиё,
Тилим менсиз кўкка ялинар:
«Содир булмай тургин, воқеа!...»
Қўл ҳавода қолади ҳар гал,
Машиналар ўтаверади -
Гўё тарқатилган бутун шаҳарга
Бўм-бўш чўнгагимнинг сурати...
1976

АГАР СЕВСАК

Бизга фалак ёрдам бермайди
Ёрдам бермас бизга бу Ер ҳам.
Бизга фалак ёрдам беради,
Ер ҳам ёрдам беражак албат -
Агар бир-биримизни севсак.

1976

ОЙДИНГА

Ориққинам менинг, гўзал ниначим,
Урушқоним менинг, аҳилим менинг,
Товушқоним менинг, тезкор гиначим,
Камалак сингари, ҳар хилим менинг.

Сен менинг ойимсан, менинг мўъжизам,
Ой каби ҳеч қачон тутилмаганим,
Сен ёлғиз кучлимсан, менинг ожизам,
Дафъатаним менинг, кутилмаганим.

Тилимга ҳеч қачон чиқмайди чипқон
Сен ҳақда гапирсам, менинг мўъжизам,
Сен учун яшасам узоқ яшайман,
Менинг керакқинам, менинг бежизам.

Масрур мажнунтолим, мунгли тўронғил,
Ойдингинам менинг, ярим қоронғим.

1979

«ЁШ ЛИК» ҚАҲВАХОНАСИДА

Сен билан жим келиб ўлтирдик
Қўшиқларнинг соясига биз.
Чехрангга қарадим минг пушаймонда
Шароб қўйдим,
Шиша бўғилди.
Юзингни номаълум томонга бурдинг,
Мендан олиб қочди кўзингни қўшиқ...
Яна ўзимизга келдик икковлон
Соясида ўша қўшиқнинг.
Тикилдик танимамай бир-биримизни.
Кўриб бўлмади ҳеч сочлар оқини,
Қўшиқ соясида кўриб бўлмади.
Қўшиқ титрак қўллари билан
Текислай бошлади ажинларингни.
1977

СЕНИНГ УЙИНГ

Бахт ҳали беҳабар -
Қайсидир мамлакат,
қайсидир шаҳарнинг бир чеккасига
Жойлашган мўъжаз уй борлигин билмас.
Бахт шўрлик шу уйнинг
Шинам хонасига қўйилган
Кўзгу борлигин ҳам билмайди.
Бахт мутлоқ хабарсиз,
Ўзининг акси
Ўзидан узоқда, ўша кўзгуда
Жимирлаб турганини билмайди.
1980

АХИР

Гирбонга етганда темир қўл
Бўғиз чалинганда ғижжак сингари
Чиқадиган товуш «А-ахир».
Кўкракнинг қонли деворига
Тинмай бош ураётган юрак
Сенинг номинг «ахир».
Кўкрак деворига ўхшаган уфк
Сенга ҳам ном йўқдир
«Ахир»дан бўлак.
Бир номнинг устида талашаётган
Эй жаҳон,
Сен жаҳон эмассан
Улкан «Ахир» сан.
1980

ШАФФОФ УЙ

Эрк унинг шаффоф уйи -
Деворлари шишадан тикилган
Шаҳардаги энг ҳашаматли уй.
Дунёни кўрар у уйида туриб
Ташқаридан уни кўради дунё.
Овқат кам ейди у,
Чунки дарахтлар
Унга қарагандай бўлаверади.
У бўйдоқ,
Чунки хотин билан
Яшаш ноқулайдир бу шаффоф уйда.
Хотин-ку тураверсин,
Ҳатто ўзи ечинса
Юлдузлардан торгиниб ечинар ҳар гал.
1980

ҚЎРҚИНЧЛИ ТУШ

Кимдир қўлларимни қисар,
Қўлларимни қўйиб юборар,
Ҳамма таскин берар менга,
Хайрлашар мен билан ҳамма.

Нима бўлди ўзи?
Тўхтанг,
Торгинг бу им-илиқ кафтларни!
Ахир, айгинг, мен қаерларга
Кетаяпман сизларни ташлаб?

Ҳеч кимдан садо йўқ, бостириб келар
Қора гулдасталар сингари қўллар!..

1977

СОВИБ БОРАЁТГАН ҚЎЛНИ УШЛАБ

Унинг совиб бораётган қўлини ушлаб, сўниб бораётган кўзларига
тикилдим:

- Ишон, мен бутунлай қайтиб келаман. Мени шаҳарга боғлаб
қўйишгани йук. Ёзув-чизувимни шу ерда қилсам ҳам бўлаверади.
Мен сен эккан дарахтни тарбиялайман, укаларимга ёрдам бераман,
улар билан бирга, доим бирга яшайман...

Кўнглинг тўқ булсин, энди ҳеч қачон шаҳарга кетмайман, энди
ақлим кирди...

Мен ўлаётган одамни шундай алдадим.

1982

ҲАЙКАЛ СОЯСИДА

От устида ўтирган жаҳонгир ҳайкали бу.

Йўқ, бир қарашда шундай туюлади холос.

Ишонмасангиз, диққат билан кузатинг: бу одам мутлақо жаҳонгир эмас, ҳайкалтарошнинг ўзи.

Янада диққат қилсангиз, унинг қўлидаги шамшир тош йўнадиган асбобга айланади. У худди отнинг қулоғига сайқал бераётгандай.

Йўқ, бу жаҳонгир эмас, жаҳонгир аллақачон ўлиб кетган.

Бу одам - ҳали ҳам ишини тугатмаган ҳайкалтарош.

1982

ДАХЛСИЗ ХАЁЛ

Тамаки куритяпман.

Менинг ҳаётим аста-секин мазмун касб этмоқда.

Мен буни тарашадай қотиб колган укувсиз бармоқларим билан тамаки эзаётиб, ҳис қиламан. Мен буни, тамакининг сирли ҳиди бахтиёр кечирган кунларимни ёдга солар экан, шоир айтганидай «жарангдор ёлғизлик» онларини ёдга солар экан, ҳис қиламан.

Мен яна ўлишни истамайман.

Мен яна ўлимдан кўркмайман.

Менинг иродам қобиғи ҳаёт олдидаги кўрқоқлик эди. Тамаки қуригар эканман, бу даҳшатли қобикнинг оҳиста чатнаётганини, ёрилаётганини, синаётганини аниқ сезаман...

Ниҳоят, мана у - менинг ҳаётим!

1982

ЁЛҒИЗЛИҚДА

Чиқиб кетадиган тешиқ йўқ,
Дарвоза йўқ кучоқ очиб турган:
Дераза
Эшиқ ҳам
Кетиб қолган меҳмондорчиликка.

Фақат тувақдаги гул!
Менинг жазом маълум,
Лекин шўрлик гул
Нима гуноҳ қилиб қўйибдийкин?

Чекаман. Босиб-босиб чекаман.
Тугун ўрмалайди
Тувақда ўлтирган гул томон.
Гул ҳам анойимас -
Нафратдан титраб
Атирин пуфлайди нақ башарамга!

Ёлғизлик.
Нафақат одамни жоҳил қилар у.

1979

САЙЛОВЧИ

Кеча касалхонага олиб кетишганди,
Бугун яна уйига опкеб қўйишди.
Шу катта шаҳарда бирорта табиб
Даво тополмабди унинг дардига.
Ахир игна бўлса, майлийди,
Майли эди, қозиқ бўлса,
Илож топиларди терак бўлса ҳам,
Келиб-келиб ўз овозини ютиб қўядими?!

1976

ТАБИБ МАСЛАҲАТИ

Тўғрисини айт,
Соғлом бўлиш ниятинг бўлса,
Ортиқча семириб кетмайин десанг,
Тўғрисини айт.

Еб қўйилган сўзлар,
Изма-из ютилган ҳақиқат
Семиртириб юборар одамни.

Семизликни қўй кўтарсин,
Безабон, мўмин қўй кўтаверсин.

1977

ҚОР ЁҒАР ЭКАН

Ёғаетган қорга қараб ўйлайсан: нега одам нигоҳидан излар қолмайди? Агар қолса, бу қайси шаклда бўлиши мумкин, деб ўйлайсан.

Одам нигоҳи, барча нарсалардан мавжудроқ, нега ундан излар қолмайди?

Одам нигоҳидан ҳам оғирроқ юк йўк, нега ундан излар қолмайди, деб ёзасан ва шу ёзувнинг ўша из эканлиги хаёлингга ҳам келмайди.

1982

УЙҚУДАН ЧАРЧАГАН ҚУШЛАР

Тонг ёришмоқда. Ой тобора хираланади. Ой лаҳза сайин буғланиб бораётган чашма. Ой, тушларимиз сув ичадиган чашма...

Тонг ёришмоқда. Қилт этган шамол йўқ. Лекин тол баргларида сезилар-сезилмас безовталиқ бор. Нечукдир заиф, нечукдир бемажол титроқ бор уларда.

Балки, бу уйғонаётган қушлар оёғидаги титроқдир.

1982

«ОЛИС ТАБАССУМ СОЯСИ» КИТОБИДАН

МЕН БУГУН ОЙ ЧЕХРАСИНИ КЎРДИМ

Мен бугун ой чехрасинини кўрдим -
Ҳали ҳеч ким ўпмаган чехра.

Мен бугун ғалати булбулни кўрдим -
Билмас у ўзининг булбуллигини.

Бир гул кўрдим, гулки шаънига
Бирор марга ёзилмаган шеър.

Мен тош кўриб қолдим дафъатан,
Ҳеч қачон, ҳеч кимга отилмаган тош!

1980

ТОКИ ТАШҚАРИДА ҚОР ЁҒАР ЭКАН

Токи ташқарида қор ёғар экан,
Қийин ўзга сўзни ёзмақ.
Қорга қараб туриб шунчаки,
Мумкин эмас ақлдан озмоқ.

Токи айланаркан миллионлаб нукта
Қийин бир нуктага тикилиб қолмоқ.

1977

МЕХР

Мехр - бир пиёла сув,
Муҳаббатнинг синглиси холос.

Мехр бу жимирлаш,
Қақраган лабларнинг орзуси.

Дунёда йўқ бирор
Қақрамаган лаб.

1980

МУҲАББАТ

Муҳаббат. Сарик ва зангори.
Мен ҳеч ҳам кўркмайман ўлимдан.
Сассиз, капалаклар сингари,
Бургутлар учар ўнг-сулимда.

Нимадир бормоқда янгориб
Нима у, кийиндир англарим.
Муҳаббат. Сарик ва зангори.
Оҳ, мен узоқ кутган рангларим.

Тиграб уйғонмоқнинг шавкатин
Қайгадан берди-ку шафқатинг.
Йўл бошла, муҳаббат, йўл бошла!

Мен эса кўркмайман ўлимдан.
Мушуклар мисоли йўлимдан
Йўлбарслар ўтмоқда, йўлбарслар.

1980

КУЗ

Тонг отсин, сизларни таажжуб кутар,
Ҳозирча хотиржам ухланг барингиз.
Тонг отсин, албатта, «шув» этиб кетар
Ёз бўйи асраган юракларингиз!

Дераза ортида - ушбу фурсатда -
Пинҳон тайёрланар ҳар оғоч
Кўзингиз олдида, тонгда, тўсатдан
Пайдо бўлмоқ учун қиппа-яланғоч!

1980

ТОНГГИ КУЙ

Китобларга ўтирибди чанг-
Артсанг бўлмайдими, нотавон.
Дунё буюклари йиғилган
Казармага ўхшайди жавон...

Сен-чи, чиқдинг куйлакчан холда
Боққа, узиб келмоқ учун гул.
Шунда...
Сени бирдан лол этар
Дунёкараши йўқ бир булбул...

1980

ТАДРИЖ

Биллур шодалардай жонимда
Тортилар такрорлар тадрижи -
Яна ҳеч ким йўқдир ёнимдла,
Яна такводорман, хотиржам.

Ўтган оқшомларни эслайман бир-бир,
Илоҳий такрор бор бу мусиқада -
Қайта нашр этар кўшигин булбул
Бу гал ҳам ягона нусхада.

1980

СЎЗ ИЗЛАЙМАН

Жоним, жонгинам,
Севгилим, меҳрибоним, жигарим,
Жигаргўшагинам.
Яна қайси сўзлар қолди, кўрсатинг менга!

Ёлғизим, ягонам,
Қорачиққинам.

Яна нималар бор бисотингизда?

Мен инжиқ чол каби,
Оладигани бигта гул,
Аммо барча тувакларни эринмай
Пайпаслайдиган чол каби,
Сенга сўз излайман муносиб...

1980

ТЎЛҒОНИШ

Вужуд йўқ аммо бир Тўлғониш бордир.

Кўзсиз нигоҳ,

Тилсиз шивирлаш

Атрофда айланиб юрибди.

Масофа йўқ,

Бордир Яқинлик.

Масофасиз бир Узоқлик бор -

Гоҳ келиб, гоҳ кетиб юрибди.

Вужуд йўқ,

Ғалати Тўлғониш бордир.

Энг доно илоннинг пўсти сингари

Одамсиз уй каби бўм-бўш Тўлғониш.

Кўчиб ўтсанг бўлмайдими шунга.

1980

БАЛКИ

Балким, ютуқ чиқар заёмга...

Балким, хат оларман бугун кимдандир...

Балким, ёмғир ёғар...

Балким, зилзила...

Ҳар куни,

Ҳар лаҳза,

Тинимсиз

Қармоқ пўкагидай сирли ликиллар

Замин узра «Балким» деган сўз.

1980

КУТАМАН

Мен билмайман. Фақат, фақат сезаман ҳар кун:
Лаҳза сайин яқинлашиб келар нимадир -
Қувончмикан? Дардми? Нима? Поезддир балким,
Балким Миррих ёқдан учган сирли кемадир?

Яқинлашиб келаверар гурас ва гурас
Нафасимни ич-ичимга ютиб ётаман,-
Фақат кутиш лозим бўлган нарсани эмас,
Кутилмаган нарсаларни кутиб ётаман.

1980

ҚАЙРИЛИБ ҚАРАМА

Қайрилиб қарама. Қайрилиб қараб,
Унга қўл силкмагин. Силккандан кейин
Турмагин сукутда сен талмовсираб,
Қайтмагил, қайтмаслик бўлса ҳам қийин.

Қайтдингми изингга, қайтдингми, энди
Айтмагил лоақал сўнгги сўзингни!
Бари бир айтдингми, айтдингми, энди
Тиз чўккил, бағишла унга ўзингни!

1981

ЧУМЧУҚЛАР

Чумчуклар шип-шийдон боғнинг болалари.
Улар ҳазин йўлкаларнинг,
Чирик хазонларнинг боласи эрур.
Аёзнинг,
Шамолнинг арзандаси,
Яйдоқ карнизларнинг эрка боласи,
Кузда - ёмғирнинг,
Қишда - қорнинг,
Нима иссиқ бўлса, ўшанинг боласидир улар.
Улар фақат чумчук эмас,
Ҳатто ўзи ейдиган куртнинг,
Ўз танасидаги ҳароратнинг боласидирлар.
Улар - ҳар нарсанинг боласи,
Фақат шаҳарники эмас,
Шаҳарнинг боласи эмасдир улар.

1980

ДАРАХТ ШОИР БЎЛСА

Дарахт шоир бўлса
Нима ҳақда ёзган бўларди?
Озгина қушлар ҳақда,
Осмон,
Қуёш,
Кейин саёҳат ҳақда.
Саёҳат, саёҳат, саёҳат
Ҳақда тинмай ёзган бўларди.

1980

ТУН

Япроқлардан пештоқ тепада -
Афсонавий, хувлаган сарой.
Қалқиб-қалқиб қўяр шабада,
Шохлар аро сизиб чиқар ой.
Тўртга дарахт, яъни тўрт устун
Жонга солар ширин бир кўркинч -
Қаердадир шу кимсасиз тун
Одам мисол қичқирар бир куш.
1980

ШОИРНИНГ МУКОФОТЛАНИШИ

Тик турди.
Ўтирмади курсига.
Унга ҳавас билан боқдилар.
Нарвон кўйиб, баланд кўксига
Қандайдир нишонни тақдилар.
Шоирга қўл силтайди залдан
Ўз тилида бақирар «жоним!»
Боя унга урилиб кетиб,
Бурнини жийирган хоним.
Ҳар хил аппаратлар - мураккаб -
«Шик»иллай бошлади дафъатан:
Хавфли махбус каби суратга
Олинди у тўрт тарафидан.
Истехзо бор шоир лабида,
У сезади масъулият кучин:
Бу юмалоқ-чап кўкрагида -
Нишон ҳамдир мерганлар учун.
1980

ҲАФТА

Душанба иш,
Сешанба,
Чоршанба,
Пайшанба ҳам иш.
Лекин Шанба бизни кутиб олади
Радиода «Табассум» билан.
Кейин Якшанбанинг устига чиқиб,
Ойдин бир ҳафтага назар соламыз.
Нафасимизни ростлаб,
Яхши ният билан,
Калла ташлаймиз-ку бу кўлга!...
Шу кетганча чиқамиз
Шанбанинг ёнидан пишқириб
Ёки чиқмаймиз.

1980

УЛАРГА АЙТ, СЕВГИЛИМ

Сен ва мен биламиз
муҳаббатнинг
тимсоли мажнунгол эмаслигини.
Сариқ гул - айрилик,
кизил гул - учрашув, дегани эмас.
Айт уларга,
тушунгир севгилим,
биз қандай севгандик бир-биримизни,
қандай севган эдик,
гуллари юлинган оламда!

1980

АЙБИМ НИМАДА

Оллоҳим,, не ўтди мендан айблик,
ярашмас табассум, кулгу турқима,
нима бўлди ўзи, бу не заифлик -
мен ҳатто қувончдан кўрқаман.

Кичик бир туйғунинг шабадасидан
юрагим омонат пуфақдай шишар,
атрофга жовдираб, кўрқиб қарайман,
кўксим беркитаман, у бўлса - шиша!

Шодлик келса агар дафъатан сўра,
тураман йўқотиб буткул эс-хушим,
қочаман бошимни камзулга ўраб,
тепамда айланиб қолса бахт куши!

1980

ЁЛҒИЗ АЁЛ

Эшик тепасидаги қўнғирок
чирилаб юборар дафъатан.
Аёл
оғир сочларини йиғиштиради.
Бир амаллаб турмаклаган бўлади,
Эшикнинг ёнига келиб,
«ким бўлдийкин», дейди ўзича
Аммо
икки томонни ҳам кўриб турган эшик
миқ этмайди.
Нима қиларини билмаган аёл
бошидаги оғир чамбарак
бўшашиб бораётганин сезади ногоҳ...

Шу пайт яна ишга тушар кўнғирок
чирилдоқлар учиб киради яна -

Сочлари сочилиб кетар аёлнинг,
социлиб кетар
шунча меҳнат билан
турмаклаган оғир сочлари!..

1980

ЯНА ХИЁБОНДА

Дарахтнинг шохи
Елкангга тиралмиш
Милтиқ сингари.

Кўлингда тош мисол
Ғижимланган хат.

Қаерда,
Қаерда ётибдийкин мавзу
Ўзининг қонига беланиб?

Капалак учиб ўтар олдиндан,
Жаҳонда энг оғир капалак...

1980

ЎЛДИРИБ БЎЛМАС

Гулни ҳидлаш учун
Эгилган бошни
Кесиш мумкин эмас ҳеч қачон.
Мерганнинг энг зўри
Қўшиқ айтаётган инсоннинг
Кўксини мўлжалга ололмас.
Дунё зулматида севгилисидан
Бўса олаётган кимсанинг
Елкасига пичоқ уриб бўлмайди.
Ўлдириб бўлмайди,
Ўлдириб бўлмас
Оллоҳга сиғиниб ўтирган қулни

1980

ЎЗ УЙИНГ

Филнинг эгаси
Ўз филини суйгани каби,
Эркалагани каби,
Деворларни силайман бу уйнинг.
Эшикларни кучоқлайман
Ошиқ йигит қизни қучган сингари.
Ҳаммомига кириб
Завқдан қичқираман
Шаршара тагида чўмилаётган
Ибтидодий одам каби мен.
Бу менинг ўз уйим
Сизники эмас.
Сизники эмасдир, ниҳоят.
Мен энди хоҳлаган портретимни
Хоҳлаган деворга осаман

Фақат сизникини эмас, ниҳоят.
Бу менинг ўз уйим,
Агарда ўлсам,
Жасадимга ҳеч ким ўшқиролмайди,
«Чиқиб кет бу ердан, чиқиб кет!» дея.

1980

ШИРИНСУХАН КИШИ

Менда ёмон сўзнинг ўзи йўқ.
Мен дунёда энг мамнун зотман.
Ҳар бир сўзим гулдай сокин ўқ,
Гулдай табассумда озодман.

Кун кўраман, боқаман рўзғор
Ўз тилимдан томган бол билан.

1981

ЯНГИ ЙИЛ ОЛДИДАН

Мен бу чироқни ҳам ўчирдим -
Ўн икки пиликли бир йилни.
Кўзларим ачишди ўчираётиб,
Кўзларим ёшланди,
Чироқнинг охирги дудидан!

1980

ВАЗНСИЗЛИК ҲОЛАТИ

Бугун ер инсон изтиробининг
Кичик бир қисмини рад этди -
Ернинг тортиш кучи
Етмайди кўз ёшни тортмоққа энди.
Сифатин ўзгартган томчилар
Кўзлардан буғланиб,
Ҳавога учади тўшпадан-тўғри.
Бир кун ер бор изтиробнинг
Ҳаммасини рад этса агар,
Учиб юрар эди ҳавода
Миллиардлаб қанотсиз одамлар.
1981

КУЛДОНЛАР

Ҳатто кулдонга ҳам кўникиб қоларкан киши.
Балиқ кулдон,
Тошбақа кулдон,
Аёл шаклидаги кулдонлар.
Президент дунё муаммоларини
Хотини билан ечган сингари,
Шоир ўз дардини
Кулдонга айтса ҳам булаверади.
Гарчи муҳаббатнинг меъёри бордир,
Гарчи таъқиқланган кўп хотинлилик,
Столимизда турар
Кирпи кулдон,
Тошбақа,
Сув париси шаклида кулдонлар.
1980

ҚАҲРАМОНИМ

Бир куни шу йўлдан ўтсангиз эди,
Босган изингизга арзимасдим мен.
Сочингиз солланиб ўтар экансиз,
Арзимасдим унинг бир толасига.
Қўлингизни бирдан чўзсангиз агар,
Арзимамай қолардим тирноғингизга.
Лекин мен арзийман сизга юз қарра,
Чунки сизни ўзим ўйлаб чиқардим!

1982

ЁМҒИР

Ёмғир ёғар бу кеч дунёда
Шаҳар бўлса уйқусига берк.
Кўча бўйлаб ўтар пиёда
Ҳали ҳеч ким танимаган Эрк!
Ёмғир ёғар, бу зиёфатга
Бош қўшмаган чироклар учар...
Чўмар ибтидоий ёмғирга
Ўз номини унутиб кўча...

1977

УСЛУБ

Ёлғончилар даврасида ҳам
У бегона ҳисобланмасди.
Нокдай узатилган ҳар бир ёлғонни
Тановул қиларди ҳамма қатори.

Кейин алдар эди алдокчиларни:
Яъни ўша нокка ҳақиқатни ўраб,
Берарди ёнма-ён ўтирган дўстга,
Дўст ер эди бу нокни
Мазза қилиб,
Асл ёлғон, деб...

1977

БОЛАЛАР ВА БОБОЛАР

Болалар дунёни бошқача кўрар -
Оёғини осмонга қадаб,
Кўлида юради болалар
Дунёга бошқача қарамоқ учун.

Дунёни ўзгача тушунар чоллар -
Кечкурун, хиёбонда,
Ўтган-кетганларга парво қилмай ҳеч
Мутолаа этарлар
Газетани тескари ушлаб.

Дунёни бошқача кўрар болалар,
Чоллар ҳам ўзича тушунар уни.

1976

АЁЛ ВА ЭРКАК

Аёл ёлғиз, лекин тул эмас,
Эр якка-ю эмасдир бўйдоқ.
Бир-бирига ҳеч ким қул эмас,
Ҳеч ким озод эмасдир биров.

Аёл кетар ўз хонасига,
Лом-мим демай кетар эркак ҳам -
Бир-бирининг пешонасига
Ёзилган бу иккига одам.

Эркак ёқдан милтиллаб олис
Папиросми, ёнар дафъатан.
Бунда - аёл бош кўйган болиш
Ёришади...
Сокин...
Нафратдан.

1977

ҚИШКИ НОВДА

Япроқсиз.
Яланғоч.
Аччиқ.
Яна нима керак ифодалаш-чун
Бу новданинг ёлғизлигини.
Яна нима керак сенга?
Бу новданинг йўқотганларин
Йўқотиб кўрдингми сен ўзинг?..
Аммо сен ўжарларча
Сўзни арчийсан,
Новдани арчийсан беомон:
Ниҳоят, мана у -
«Ёлғиз» сўзидан ҳам етимроқ
«Оч» сўзидан-да озғинроқ
Хипчин у -
Шивиллаб турибди дарахтда.

1981

УРУШГА ҚАРШИ

Бирорта урушда қатнашмай туриб,
Ҳеч кимни ўлдирмай,
Асирга тушмай ҳам
Олтмиш ёшга кириши мумкин одамзод.

Ҳеч қачон ҳарбийга бормаган,
«Тил» тутиб келмаган бобо билан ҳам
Фахрланиши мумкин набира.

Байроқни ўпмай ҳам,
Қасам ичмай ҳам,
Ватанни сотмаслик мумкиндир.

1981

ХОРИЖДА

Ўзга тилда бераман мен ўз саломимни,
Ўзга тилда нонушага қилишар таклиф.
Бу шаҳарнинг кўчасида кўр мисол мени
Ўзга тилнинг уч-тўрт сўзи юрар етаклаб.

Ўша тилда кўрсатарлар менга юлдузни,
Ўша тилда уйғотурлар мени сахарда,
Ўз тилимни эмас,
Уч-тўртта сўзни
Унутмоқдан кўрқаман бу улкан шаҳарда.

Ватан бўлса-менинг тушим,
Ватан тушимдир -
Ўз тилимда гапираман фақат тушимда.

1981

АРҒАМЧИ

Қадам товушлари алдамчи.
Шамол увлар, дарахт ғижирлар.
Бориб келар бўм-бўш арғамчи -
Ўлтирибди унда Ёлғизлик.

1981

СУҲБАТ

Юзма-юз ўлтирдик. Ўртада стол.
Балки, сархушдирман, балки - тангирок.
Стол узра ётар икки сокин қўл,
Столнинг остида кезар қалтирок.

Қўлларинг ётибди - сирли силсила,
Ётар ўн бармоқли қахрабо сукун,
Стол остида - чи, майин зилзила,
Титрар бир оҳангда - ажойиб рукн.

Титрайди столнинг остида тизинг,
Билмайман, гапирай нима ҳақида,
Стол тепасида қилт этмас юзинг -
Зилзиладан йироқ жаннатий қитъа...

1980

ОРЗУ ҚИЛ

На шоҳдирман, на қўли очик,
Аммо менинг кимлигим унут,
Эртақларга аччиқма-аччиқ
Сен ўзингни маликадай тут...

Маликадай туголмасанг гар,
Алдаш қийин бўлса кўзингни,
Дарҳол шоҳга унаштирилган
Чўпон кизи деб бил ўзингни!

1981

УМР ЎТИБ БОРАР

Умр ўтиб борар...
Ундан яширин
Мен сенинг ёдингда қолмоқ истайман.

Сенинг ўзингга ҳам билдирмай,
Қолишим истайман ёдингда -
Тўй тугаб, меҳмонлар тарқаётганда
Парда орқасига беркиниб олган
Бир кимса сингари қолмоқ истайман.

1981

ХАЙРЛАШУВ

Тишларим тишимга тегмади, тегмади -
Титраймен.

Бармоғим айланар охирги тугмада -
Турай, мен.

Тилимга санчикдай санчилди сўнги харф -
Юрай, мен.

Кийим йўқ. Бўйнимда фақат шу қора шарф -
Урай мен.

Тугади. Вақт йўқ сен билан унумсиз
Куймоққа.
Алвидо. Кийим йўқ тинимсиз, тинимсиз
Киймоққа.

1980

ҚАБРТОШДАГИ ЁЗУВ

Асло менга ўхшаб,
Яқин одамингни йўқотмагил сен.
Кейин менга ўхшаб хатлар кутма -
Бари бир хат келмас сенга
Худди менга келмаганидай.

Кейин менга ўхшаб,
Ўзингни кўярга жой топмай
Қўймагил, кўймагил ўзингни
Мен ўзимни кўйган бу жойга.

1981

ЭРТАГА

Эртага шубҳасиз бахтли бўламиз
Бугун ўлмасак.

Эртага орзуни қувиб етамиз
Бугун чополсак

Эртага
Қувонч улашамиз ҳаммага
Агар уни бугун тополсак.

Шоир куйламайди ғамгин куйларни
Эртага.

1981

ГЎЁ

Гўёки оломон бунда номахрам,
Гўё икки киши учундир каъба,
Икки одамови одамнинг меҳри,
Икки камсукумнинг дўстлиги каби.

Гўё яланг оёқ қадамлар саси,
Гўё афсонавий қушнинг шарпаси
Ёки суҳбатлашар жимжит дунёда
Алдаб билмайдиган иккита одам.

1981

УСУЛЛАРДАН БИРИ

Ёлғон -

Яшаш усулларидан биридир.

Макр-яшамоқнинг яна бир йўли.

Ҳийла ҳам шунақа.

Демак, тўғри сўзни айгиш ҳам

Яшаш усулига кирар, шубҳасиз.

1981

УЙҒОТИНГ

Қилт этмасмиш биронга дарахт,

Худди ерга санчилган буrow.

Чечакларни -ҳидсиз, бефараҳ-

Жоду каби босганмиш қиров.

Тулуп мисол эмиш қалдирғоч,

Кўзи шиша, қарар тусмолдан.

Сассиз эмиш момақалдирок,

Чақин фалаж эмиш осмонда...

Уни туртинг, кўлидан тортинг,

Уни тезроқ уйғотинг,

Ким бор?!

1981

СЕН ҒОЛИБСАН

Сен ғолибсан мағлубликда ҳам.
Сенга ётдир инграмок, ғингшу.
Ўғримассан ёки муттахам,
Сен озодсан, бори-йўғи шу.

Обрўйинг йўқки куласа -
Оломоннинг эрка эрмаги.
Тешик бўлса, роса куласан,
Эл оғзига тутган элагинг.

Фақат сенинг йўқ шахсий ининг -
Ташламайсан ҳеч қайда лангар,
Лекин думинг ҳам йўқ-ку сенинг,
Ғалвир ҳам йўқ унга боғланган!

1981

АЛДАДИМ

Мен сени алдадим. Бу гуллар хидсиздир,
Овора бўлмагин хидлаб уларни.

Яна бир алдадим -
Сенга аталмаган эди бу гуллар.

Яна алдаяпман -
Қўлимда ҳеч қандай гул йўқ-ку ўзи!

Сен ҳам, сен ҳам йўқсан-ку, ахир
Мен нега ўзимни алдайман!

1981

КАСБИМИЗ

Яхши, ёмонми, касбимиз -сўздир.
Биз айтган сўздан тош эримаса ҳам,
Чиқиб кетмаса ҳам илон инидан,
Бу касбдан тонмаймиз бари бир.
Девор пайдо бўлса рўпарамизда
Унга ҳам бошларни урмаймиз -
Иш шу бўлгандан сўнг, гапирамиз-да,
Сўзлаймиз деворга, қараб турмаймиз.
1981

ДАРД ЧУҚУР

Дард чуқур,
Мазмун эмас.
Одам ичидаги махлуқ -
Аллақачон бошқа,
Аллақачон маймун эмас.
Кўксини ўқларга тутмаган
Авлод шажараси дунёга келди -
Тасаввур килингики, уларнинг
Бирортаси маймунмас энди.
Аммо отам елкасига теккан ўқ
Менинг кўкрагимда битмоқда.
Балким, у кичикдир,
Сал кичик -
Дурбинни тескари қилиб қарасанг,
Наинки, яра -
Ҳатто халқ кичик.
Дард чуқур.
Мазмун эса...
Тўпиққа ҳам чиқмайди мазмун.
1981

СЕН КЕТГАНДАН СЎНГ

Бир кун ўтар сен кетгандан сўнг -
Танҳоликнинг биринчи куни.
Лекин иккинчи кун
Имиллай бошлайди қутилмаганда.
Учинчи кун зўрға,
Оқсоқланиб келар ойнам олдиға.
Тўртинчиси ўтмас -
Оёқлари йўқдир тўртинчи куннинг.
1981

ЯШАШНИ ЎРГАТАЙ СЕНГА

Яшашни ўргатай сенга, кел, ўлтир:
Кеч ётиб, турмоқни сақарда,
Бетон қути ичра гуллар ундириб,
Бола ўстирмоқлик дудли шаҳарда.
Қандай тақсим қилиш керак, масалан,
Бир умрни учта одамга,
Ёки биласанми, бир сўм пул билан
Фаровон яшашни уч кун оламда?
«Нега кунларимиз зерикарлидир?»
Дея қарар экан аёл кўзинга,
Биласанми, қандай табассум зарур
Тарашадай қотган сенинг юзинга?
«Ҳаёт - ўзи шу» деб, аёлни
Қандай ишонтирмоқ мумкиндир, қандай?
Қандай ишонтирмоқ мумкин хаёлни
«Ҳаёт-бу эмас, деб шеърда айтганда?..
Сенга ўргатаман кел, ўлтир,
Ўзим эпполмаган бу фанни.
1981

ОБРЎ ДАРАХТИ

(социалистик меҳнат қаҳромонларига бағишланди)

Бу гул тувак эмас,
Обрў косаси -
Ағдариб юборманг тагин.

Анов келаётган лапанглаб,
Бу косани олиш учун шод,
Обрў дарахтидир! ...

Қўлингизни теккизиб қуринг,
Мевалари жаранглаб кетади унинг.

1981

ҲАЛИ

Ҳали анчагача
Кўникмай юраман бу янги йилга.
Қоғозларга адашиб,
Эски йил билан мен имзо чекаман.

Ҳали узоқ вақтгача
Ўзга аёлларни
Сенинг исминг билан чақиражакман.

1980

ҚИРҚ ЁШ

Ойна оппоқ. Хона зим-зиё.
Тамом бўлиб қолди гугуртим.
Бугун қирқ бир ёшдадир дунё -
Унга танҳо, жунжикиб кирдим.

Изғирин ҳам дафъатан тинчир,
Гоҳо яна чалар сибизға.
Ойналарни қахрабо занжир
Сассизгина олар ҳибсга.

Боқар оппоқ, боқар бетиним,
Қорачиқсиз кўздай дераза -
Мен танҳоман. Туғилган куним.
Совуқ қаттиқ. Қирқ бир даража.

1980

АЙЁРЛИК

Оллоҳим, шу чолдан аввал мени ол,
Мени ол, - деб уч йил жавради кампир.
Чол-чи, Оллоҳига ялинмади чол
ва ўлди, жимгина ўлди такаббур.

Кампир нима қилсин бўм-бўш оламни!...

Оҳ, ёмон кўрар у орқаворотдан
ишини битирган одамни!

1981

ВАЪДА

- Келишмадик, ўғлим. Хўп, кечир.
Менда не умид бор, не таъма.
Фақат менга шу киш муҳлат бер,
Қишдан омон чиқсам... кетаман.

Қишдан омон чиқолмади у,
Лекин кетди, кетди ўжар чол!

1981

ВАҚТ

Мана шу семиз аёл билан бирга ўқигандик.

Мана шу семиз аёлни мен севган эдим. Агар ҳозир учратмаганимда
у ёдимга ҳам тушмасди.

Бизми шафқатсиз, вақтми?

Иккови бир нарса. Суриштирмақ шартми?

Биз икки оёқли вақтмиз.

Тарвақайлаб кетаётган мана шу аёлни мен севган эдим, ахир!

У билан мана шу теракка исмларимизни ўйган эдик. Энди ҳарфлар
қорайиб, шилинган. Терак эса ҳамон ўсмоқда, ҳамон тарвақайлаб
боряпти терак.

1982

ГАРЧИ У ҚУШ ЭМАС

Гарчи қуш эмас у, лекин унинг ҳам
Узоқ-узоқларга учгиси келар,
Гарчи у ит эмас, лекин унинг ҳам
Баъзан увлагиси келар осмонга.
У қуёш эмас-ку, шунга қарамай
Мангу яшагиси келади унинг,
Гарчи дарахт эмас, лекин унинг ҳам
Тўкилажак бир кун барглари.
1981

ЎРИК ДАНАГИНИ ТОМОША ҚИЛИБ

Барча ўсимликка, ҳамма нарсага
Овоз берса эди Яратган,
Яъни барча оғзи тикилган
Ва нолишдан маҳрум этилган
Не бўлса, барига овоз берсайди -
Йиртилиб кетарди қулоқ пардамиз
Ўрик данагининг қичқириғидан!
1981

ОҚ

Бошимдаги оқ
Қордир, болам.
Осмондан эмас,
Ёрдан ёққан қор.
1981

ОНА БИЛАН ХАЙРЛАШУВ

Тобора оқарар бошидаги соч,
Тобора узоклашар ундан
Бошини силаган ул меҳрибон қўл.
Тобора узоклашар,
Узоқ-узоқларда хилпирар
Ўзга бир давлатнинг байроғи каби.
1981

ЎЗИ БОР

Балким янги ороллар очмас,
Лекин айтадиган сўзи бор -
Аравани куруқ опқочмас,
Аравада унинг ўзи бор.
1981

КЎНИКИШ

Шу қадар хижолат бўлардики, шўрлик,
Кўзи тиниб, ҳеч нарса кўрмасди.
Уят кучли эди, кучли эди хўрлик,
Ер ёрилмас эди ерга кирмасди.
Одам ҳар нарсага кўникар экан,
Кўникиб олди у тақдирга -
Энди ер ёрилар эди уятдан,
у бўлса, кирмасди ёрилган ерга.
1981

УМРИМ БЎШЛИҚЛАРИДА

Умримнинг кенг бўшлиқларида
Онда-сонда учраб қолар гул
Ва ўзининг қўшиқларидан
Аллақачон воз кечган булбул.

1981

ХАЁЛ

Бирдан кўзингизга мен
Зўр бир одам бўлиб кўринсам -
Қандайдир қахрамон, бирор космонавт
Ё машхур ёзувчи бўлиб кўринсам.

Мен сизга кўнғироқ қилгандай,
Сиз менга кўнғироқ қилсангиз ҳар кун,
Жонимга тегсангиз менинг
Сизнинг жонингизга ментекканимдай:

«Кечирасиз, бугун бандман, жуда ҳам бандман
Эртага кўнғироқ қилинг», десам мен.
Шунда Сиз телефон қаршисида лол
Туриб ўйласангиз «бирдан кўзига
Энг гўзал аёл бўлиб кўринсам...»

1981

ДАРАХТ

Мана шу дарахтга бераман
Сенинг етим қолган исмингни.

Токи дарахт мазмун касб этсин,
Токи камрок ўргансин виждон
Сендан сўнг ҳам тириклигимга,
Токи деразамда титрасин абад
Олис табассуминг сояси!

1981

БИЗНИНГ ЕРИМИЗ

Мақсудга

Биз шу ерда яшаган эдик.
Бобомники эди шу ҳовуз.
Суви тугаб қолган энди
Хазонлар чирир ҳовуч-ҳовуч.

Гужумлар қуп-курук - қутилган юкдан,
шўрдан оппоқ ҳовузнинг лаби.
Чумчуклар юрар, сувсизликдан
Қуш бўлқолган балиқлар каби.

Биз юрибмиз-ака ва ука,
Сайёҳга айланган иккита ерли.

1981

ЖУДОЛИК

Жудолик дев каби келмайди доим,
Баъзан у мушукдай келади сассиз:
Панжалари момик, мулойим,
Ўткир тирноқлари махфий -- кўринмас.
Кўтармоқ учун ҳам бу жудоликни
Шарт эмас девларга хос бир ирода -
Оддий одам бўлса етади, яъни
Бошига жудолик тушган бир одам.
1981

БАРИ БИР

Кимдир дуо қилса ҳақимга ҳар кун,
Дуолар мўлжалга етиб борса ҳам,
Бугунги кунимдан ҳам фаровонроқ,
Шодмонроқ яшолмас эди бари бир.
Кимдир чин юракдан нафратланса-ю,
Ихлос билан тинмай қарғаса мени,
Бари бир, бари бир яшай олмасдим
Бугунги кунимдан ҳам баттар!
1981

ТАҲРИР

Ярим окшомда у гўридан туриб,
Ўз қабр тошига ёзилган
Баландпарвоз сўзларни
Ғазаб билан ўчирди.
Бу унинг сўнгги таҳрири эди.
1981

ЭРТАГА ҲАМ

Эртага ҳам тузалмасам гар,
Чўкаверса агар кўзларим,
Эртага ҳам телбаникига
Ўхшайверса менинг сўзларим.

Эртага ҳам мёндан ҳол сўрсанг,
Индамасам, бермасам жавоб,
Кўзларимда муаллақ турса,
Тураверса соқов изтироб.

Эртага ҳам одам бўлмасам,
Мен ўзимга келмасам агар,
Эртага ҳам ўлиб ўлмасам...
Қўлларимни боғла, биродар.

Қўлларимни боғлаб олиб бор
Ўша аёл ёнига мени,
Мени курсат: «Бу кимса -мағрур,
Аммо севиб қолибди сени,

Сени севиб қолибди!» дея
Бақир, аямагин кучингни,
Бақир, ичим бўшатиб олай,
Ёниб бораётган ичимни!

1982

СОВУҚ КЕЧА КАБИ

Совуқ кеча каби энди шеър.
Япроқларин тўқди сатрлар.
Йўқ, ҳеч кимдан хафа эмасман,
Фақат совуқ кеча каби шеър.

Йўқ, кимдан ҳам хафа бўлардим,
Фақат шеър...
Фақат ҳар бир сўз
Ёқасини кўтариб олиб,
Бегона одамдай ўтиб бормоқда.

1981

БОРГАН САРИ

Борган сари ҳаётга мен содиқроқ ҳамроҳ,
Борган сари ўлим ҳақда секин сайрайман,
Борган сари ўлимни кам сўкаман, камроқ.

Борган сари ўлим томон,
Ўлим ҳақда камроқ, камроқ...
Борган сари ўлим томон,
Ўлим ҳақда секин, секин...

Подшоҳ қабулига бораётган фуқаро
Ғийбатни тўхтатар нақ сарой олдида.

1980

ТАРАЛАДИ СИЁҲНИНГ ИСИ

Таралади сиёҳнинг иси.
Кўкрагимни нимадир эзар.
Лекин қўлим ўзидан ўзи
Қувноқ-қувноқ расмлар чизар.

Бир рутубат тиграр чирокда,
Юрагимда нимадир кечар,
Лекин қўлим мендан йироқда
Ўйнар, қувноқ расмлар чизар.

1981

МАЁҚ

Кимдир тиржаяди. Кимдир кўз қисар.
Ногоҳ қайнар бошлар ғийбат булоғи -
Узоқда кимнингдир қулоғи қизар,
Бирдан ёна бошлар унинг қулоғи.

ғийбат давом этар... Бир-бирин авраб,
Ниҳоят бир-бирин қилганда тамом,
Жим суза бошлайди адашган давра
Зулматда ёнаётган кулоққа томон...

1981

МЕН ҲЕЧ КИМГА БЎЙИНСУНМАСМАН

«Мен ҳеч кимга бўйинсунмасман,
Балки менга бўйсунар қисмат.
Мен сиз эккан жойда унмасман,
Фақат руҳга қиларман хизмат.

Мен сизларга раҳм қилмасман,
Яъни ўзни аямайман ҳеч.
«Оқ-қора!» деб ваҳм қилмасман -
Йўқ, сочимни бўямайман ҳеч.

Букилмасман қувончу ғамдан,
Сўрамасман сиздан нафақа,
Яъни, мен бу моддий оламда
Оллоҳ учун яшарман фақат!..»

Эсда йўқ, бу юксак сўзларни
Қай китобда, қачон ўқидим?
Балки танҳо қолган кезлари
Билиб-билмай ўзим тўқидим...

1981

УЧОҚДА

Учар, учар баҳайбат лайнер.
Дарчаларни ялайди булут.
Аввалига кўнгиллар айнир,
Кейин... бари бўлади унут.
Кейин бирдан унут бўлади
Ерда эмас, кўкда эканинг -
Кимдир ўқир, кимдир кулади,
Кимдир ухлар ёнингда сенинг.

Кимдир бошлаб берар уйқуни...
Ва янграйди умумий хуррак.
Сен-чи, четда танҳо, биқиниб,
Ўтирасан - кўникмас юрак.
Ҳамма ухлар. Ухлайди барча.
Ёлғиз қолдинг дарча ёнида -
Ёлғиз ҳазм бўлмаган парча
Улкан қушнинг жиғилдоғида.

1981

ҲУШЁРЛИК

Баҳордаги дарё сингари
Тошиб борар эҳтиёткорлик.
Қулоғимиз соғломдир, аммо
Баъзан оғрир у бечора ҳам
Ҳушёрликни кўтара олмай -
Чидаб бўлмас динглиқдан оғрир.

Кўзларимиз тўртта
Иккиси ухлаб,
Иккиси навбатда туради бедор.
Юрак ҳам турттадир -
Улар гавдани
Қоровуллаб турар тўрт тарафидан.

Бир-бирини ўйлайди ҳамма,
Кўнглимиз тўқ қорнимиз каби;
Ҳамма ухлар бемалол
Чунки,
Чунки ҳамма ухлайди хушёр!

1980

МУЪЖИЗА ЮЗ БЕРСА...

Муъжиза юз бериб, Аҳмад Яссавий
Келиб қолса, агар бизнинг асрга,
Кириб кетмас эди ерга асабий,
Жойлашмас ҳам эди бирор қасрга.
Унинг шоирлигин ҳисобга олиб,
Ижрокўм берарди бир хоналик уй.
У бўлса эшикка ичдан қулф солиб,
Тоза замон ҳақда сураб эди ўй.
Бизни киритмасди уйига асло,
Осиб қўяр эди эшигига хат:
«Эшик чертилмасин.
Бундан мустасно
Ўзга дунёлардан келганлар фақат».
1981

АЁЛУ ЭРКАК КУЙ ИЗМИДА

Аёлу эркак куй измида -
Ҳаммаси тушмоқда зикр.
Мени-чи, кузатар зимдан
«Қочиш керак» деган фикр.

Расадхонага ўхшар айвон.
Чиқаман. Юлдузлар ўтқир.
Бошимда айланар ҳамон
«Қочиш керак» деган фикр.

Уйку дори тўла косани
Бўшатаман. Сўнар тафаккур...
Ёнимда тўлғонар нозанин
Бошимда яна ўша фикр!

Не қилай, бир фикр кечди,
Бир фикр «ялт» этди -
на хайрат -
Менинг имконимдай кичик
Қочишнинг ўзидай бахайбат!
1981

БИР УХЛАБ ТУРСАНГ, БАС

Бир ухлаб турсанг бас, тинар пўртана,
Кетар чарчоқ деган ялмоғиз
Ва яна яшашга тайёрдир тана,
Яна гапирмоққа шай турар оғиз.
Яна ўша давра, яна ўша май
Қуйилару парда тортар кўзингга
Ва яна иккинчи қадах бўшамай,
Дахшатли бир бўшлиқ тўлар кўксингга.
Шунда «чўрт» узилар давра лангари,
Муаллақ қолади қадаху қошиқ,
Қоронғида қўрққан бола сингари,
Ичингдан отилиб чиқар бир қўшиқ!
Кўзларинг олдида олис бир воҳа,
Овозинг етмайди, тиграйди лабинг -
Кўналға тополмай учади оҳанг
Юртидан қувилган сор бургут каби.
Овозинг бўғилар, қирилар томоқ,
Лекин кўзларингдан оқади қўшиқ.
Сен учун қўрқинчли, энди тўхтамоқ -
Тўхтадинг, шу захот ютади бўшлиқ!

1981

ЁМОН СЕЗЯПМАН ЎЗИМНИ

Ёмон сезяпман ўзимни
Ёмон сезяпман негадир.
Гуё мен бировни ҳақорат қилдим,
Гўё етим қолдим жаҳонда.

Гўё боягина,
Бир лаҳза олдин
Кимнидир уйимдан ҳайдаб чиқардим,
Гўё ҳамон титрар лабларим
Бояги шафқатсиз сўзлардан.

Ҳеч ким келгани йўқ, аслида,
Демак, ҳеч ким бундан кетгани ҳам йўқ,
Лекин нима учун менинг кўзимда
Кўзёш айланмоқда - менга етти ёт?

Нима учун бунда ҳар нарса
Чўғ мисол кўзимга босилар
Мен ҳайдаб чиқарган одамнинг
Унутиб қолдирган нарсаси каби?!

1982

СЕНЕКА

Қурб,
Куч эмас,
Қурб, деяпман сизга.
Ҳамма фарзандини эркалар,
Мен сени эркаларман, қурб.
Кимки истар экан,
Аллаласин худбинлигини,
Бошини силасин ўз қудратининг.

Мен қурбга аллалар айгарман фақат,
Барча балолардан асрарман уни.
Токи сўнги бало келганда,
Бир масрур табассум,
Бир озод табассум суратин
Қуруқ лабларимга чиза олсин қурб!
1980

** Сенека -кадимги Рим файласуфи*

НОГАҲОН БИР МОВИЙ РУҲ ИНАР

Ногаҳон бир мовий руҳ инар жонга,
Юрак-бир, қуёш-бир, соя - бир.
Учта гўзал кирар Ўзбекистонга -
Сентябр, октябр, ноябр.

Кирар бир-бирининг қўлидан ушлаб,
Сен-да улар билан кетабер.
Сени қайгаради изинга тушлар -
Ноябр, октябр, сентябр.

1980

ШУ СЎЗ УЧУН

Шу сўз учун
Юз йил илгари
Унинг кўзларини ўйишар эди.

Шу сўз учун уч юз йил олдин
Кесардилар унинг тилини.

Шу сўз учун ўн аср аввал

Боши кетган бўларди унинг...

Сарсон юрар эди, асрлар аро
Ўтмиш йўлларида сочилиб ётган
Ўйилган кўзию йўқотган бошин
Ва кесик тилини излаб юрарди
Бугун айгиш учун ўша сўзини.

1981

ДАРВИШ

Орзу қилар: қанийди аруз
Аллаласа уни, ухласа -
Сенгиментал мажнунголлару
Майин чизгиларнинг мухлиси.

Четда юрар бойлик, ҳашамдан
Бор бойлиги - унинг ҳаёси.
Офтоб эмас, титроқ бир шамдан
Ёрир унинг бутун дунёси.

1981

ЭРКАК

Эркак мактуб ёзса,
Аёл қўллари
Тиграйди минг фарсах нарида.

Қўнғироқ қилса у,
Аёл овози
Эркак овозининг пинжига кирар.

Эркак уйга кирар, ниҳоят,
Аёл қўллари
Айланар дафъатан иккита гулга...

Эркак уйда бўлса,
Чироқни бемалол ўчириш мумкин.
1983

ЧЎЛИ ИРОҚ

Сахро -бу юракдир,
Таслим бўлган одам юраги.

Сахро -оқ байроқдир,
туялар пойига ташланган байроқ.

Сахро -«Чўли Ироқ»,
Бироқ
Ҳеч кимнинг юраги бетламас
Бу қуйни чалмоққа, ҳеч кимнинг.

Лекин тингламоққа ҳамма тайёрдир.
Шунда ҳам кўзини юмиб тингларлар,
Кўзларини юмиб, негадир.
1983

МЕН ЎПМАГАН ҚЎЛ

Сизга таъзим учун шайландим, бироқ
Кимдир таъзим этди мендан олдинроқ.
Сизнинг қўлингизни ўпмоқчи эдим,
Кимдир яна мендан олдин улгурди.

-- Салом, --дедим, ҳирқираб... Саломимни ҳам

Ҳайдаб юбордингиз елпиғич билан.
Боқмайсиз. Мағрурсиз. Турибсиз чидаб
Гул каби, ёввойи ўтлар ичида.

Ниҳоят чарчайсиз. Таъзимлар аро
Мен томон қарайсиз бир мотамсаро.
Ёнимга келасиз, кўзлар жикқа ҳўл...
Ва тиграр кўлимда мен ўпмаган кўл...
1984

ҲАММАСИНИ КЎРИБ

Ҳаммасини кўриб жим турсанг, юрак,
Ҳаммасига чидаб айлансанг тошга,
Нима тошсин, ахир, дарёдан бўлак,
Нима қимирласин шу ердан бошқа?!
1983

БАЙРАМ

«Байрам, Байрамхоним,
Мен Сизни қутлайман мана шу
Шоду хуррам одамлар билан,
Чехраси ҳамиша кулгуга,
Табассумга тайёр одамлар билан.
Сизни чириётган хазонлар эмас,
Ёзда ўтиб кетган яшиллик билан
Қутламоқчиман.

Мен Сизни
Шохларда дийдираб ўтирган,
Байрам нелигини билмовчи

Кушлар билан кутламайман ҳеч.

Мен Сизни

Дераза олдида

Хўрсиниб, ойнанинг юзини

Музга айлангирган синиқ чехрали

Одамлар-ла табрикламайман»...

Музлаган дераза,

нақшли ойналар -

Ортига ёзилиб табрик сўзлари

Жўнатилмай қолган номалар.

1982

ТУШ

Икки бор шиддатли яшай бошлайсан

Оқшом гирбонингдан туш ушлаганда:

Душман сипоҳийси, мана, бошингни

Олиб борар эмиш кумуш лаганда.

Лаганда кетяпсан ҳукмдор томон -

Сенинг оёғингдир душман оёғи -

Бир нутқ тайёрланар лабингда ёмон,

Ханжардай хезланиб борар кулоғинг.

Қон-ла оқа бошлар сўзлар лабингдан,

Лаган тутмиш кўлга киради қутқу -

Бу сўз юрак ёки гавданинг эмас,

Бу - инсон бошининг дахшатли нутқи.

Ҳукмдор ўшқириб йиртади оғиз,

Ҳатто сеникидай лаби гезарар,

Бари бир ҳукмдор ожиздир, ожиз-

Қон билан окмайди чунки сўзлари.

- Бирон не қўйингиз унинг тагига,
Лаган билан суҳбат ҳақорат минг бор...
Яхшиси, опкелинг унинг танини, -
Дејди бирдан маънос тортиб ҳукмдор.

Гавданг келтириллар...

Шунда дафъатан
Сўнги бор қийшайиб қонгалаш лабинг,
Туфлайсан танангга бор кучинг билан
Хоиннинг юзига туфлаган каби...

Ва кўзинг юмасан лаганда секин,
Гўё бор кучни шу нутққа асрадинг...
--Уни осинг,--дејди ҳукмдор, лекин
Бошни қандоқ осин мумкин, ҳазратим?!

1980

ТУГУН

Чекаман.

Тамакининг тутуни енгил.

Чекаман. Онам эса,

Секин келиб, торгади енгим:

--Нима бўлди сенга, дангаса,

Кун бўйи чекасан,

Пул йўқотдингми,

Жавоб бергил, еринг сотдингми?

Мен жавоб бермайман, чекаман.

Чекаман-у тиграјди енгим

Тугун бўлса... Нақадар енгил!

1980

ИШГА КЕЧИККАНДА

Ахир, иш кутмоқда. Давлатнинг иши.
Хотин зир югурар.
Мен ураман дўқ.
Балконга қарайман тиришиб -
Ҳали ҳам кўйлагим қуригани йўқ!
Ахир, кутиб турар севимли ватан,
Кўйлак-чи, буғланиб тамом бўлмас ҳеч -
Қандайдир дазмолнинг хиёнатидан
Давлатнинг ишига бораманми кеч?
Яна идорага етиб боргунча,
Шиорларга ҳам қарашим керак,
Токи иш олдидан, ҳеч бўлмаганда,
Илҳомланиб олсин бу юрак!
1981

ОШИҚ

Мен - сен билан чекланган одам,
Ер юзида энг кичик ҳоким.
Чекланмишдир менинг иродам,
Хаёлларим, сўзим, идроким.
Тушун, сифатлашлар Олами,
Чекланганга суз керак эмас -
Яшашига ошиқ одамнинг
Луғатида ўн сўз бўлса, бас!
Фақат ўн сўз - нурдан тикланган,
Чексиз севги билан чекланган,
Фақат ўн сўз, балки учта сўз
Курашади туриб юзма-юз
Бу дунёнинг Сукунати-ла...
Қолганлари томошабинлар.
1980

ПОРТРЕТ

Сурат ўзгармабди,
осиғлик турибди ҳали ҳам
осилган жойида гилам.

Ҳали ҳам
жилмайиб турибди сурат
гиламга осилган милтиққа қараб.

У сўқир,
иккала кўзи ҳам кўрдир милтиқнинг.

Заҳарли-заҳарли жилмаяр сурат
Аянчли милтиқдан кўзини узмай.
1980

ЖАҒ

Панжарага суяниб писта чақар у -
Бир маромда бориб-келар жағ.
Эринчоқ нотикнинг сўзлари каби,
Лабидан сирғалиб тушар пўчоклар.
Панжарага суяниб писта чақаркан,
Бир маромда бориб-келар жағ,
Нотаниш бир аёл йиғлаб юборар,
Ўша панжарага суяниб!..
Тиграб кетар ҳаво,
Тиграр панжара,
Йўловчилар ўгирилиб қарар аёлга -
Фақат бир маромда бориб-келар жағ,
Бориб-келаверар ўша маромда...
1980

ИТ

Думи кесик бечора ит,
Мен сенга ачинаман холос.
Ҳолингга йиғламоқ учун
Маймун керак.
Лекин у йўқ-ку...
Ҳаммаси ҳайвонот боғида.

Думи кесик бечора ит,
Хўжайиннинг олдида
Нимани ликилатасан энди?

1980

ТОНГ

Табиат Оллоҳни зикр қилади,
Ўзи билан ўзи зикр қилар жим -
Шабада ўзи билан,
Япроқ ўзи билан,
Майса ўзи билан зикр қилади..

Жим бўлинг:
Тинглангиз, анна
Табиатнинг энг кичик зикри -
Чумолилар кетиб бормоқда!

1980

БУ ЕРДА

Бу ерда изтироб нотаниш сўздир,
Бирор баҳона йўқ маъюслик учун,
Қувонч уйқу билмас абадий кўздир.

Демак ҳеч ким бунда бағрин тифламас,
Демак хат ёзилмас, қутилмайди хат,
Бирдан биров ўлиб, биров йиғламас.

Демак тураверар олма қизариб
Тагига тушмас у, қурт тушмас унга
Демак тураверар мангу қизариб.

Қувонч уйқу билмас бемор бир кўздир.

1980

ОЙДИНЛИК САРИ

Сайраб-сайраб чарчаган қушлар
Сув ичишга кетган.
Атроф жим.
Эҳтиёткор хайвонлар ҳам
Чеккароқдан учади
Ўйларингга тегиб кетмаслик учун.
Ҳеч кимни қутмайсан,
Чиқмайсан ҳеч кимнинг истиқболига
Ҳеч кимдан муҳаббат қилмайсан талаб.
Кўксингда бир ажиб ойдинлик,
Кимсасиз ойдинлик
Ҳеч ким ўпишмайди бу ойдинликда.

1980

СИЛЛОГИЗМ

Пахта - ерда ётган булутдир.

Йўқ.

Бу ташбеҳ жуда ҳам мавҳум.

Пахта -- оппоқ буғдир балким?

Ҳа, худди ўзи:

Дехқон гапирганда,

Дехқон нафас олганда,

Оғзидан чиқадиган буғ эрур пахта.

Дехқон эса - одам,

Яъни у ўлгунча нафас олади.

1981

МЕНГА БИР ҚАРА

Ўлим, менга қара, менга бир қара -

Мен жуда ҳам узоқ яшарман.

Ичимда бир ҳаёт барқ урар -

Мен уни сендан ҳам яширмам.

Бир севги барқ урар, ярқирар,

Қамашарди, кўзинг бўлганда,

Шундай бир севгики, бақриб

Йиғлардинг, мен ҳозир ўлганда!

1983

СОВУҚ КУН

Бу кун бир кундирки, кўкдаги қуёш
Ундан юз ўгирган, умидин узган,
Бу кун шундай кундир, хаттоки кўз ёш
Ерга тушганича айланар музга.

Бир кунки, қуш мисол қаноти синган,
Замин - гўё унга отилган кесак.
Бир кунки, Бу кунда ишонмас сенга,
Ҳеч ким ишонмайди «Севаман!» десанг.

1983

ДЕМАК

Бир ожиз жонзот бор тепа ё пастда,
Бир заиф мавжудот бордир мукаррар.
Йўқса, мен ўзимни кучли сезмасдим,
Қалб ўзига ишонмас эди бу қадар.

Бир буюк куч бордир тепада шаксиз,
Ё пастда бир улуғ қудрат бор демак,
Йўқса, на ўзимни сезаман ожиз,
Йўқса, нега бунча титрайди юрак?

1983

УМР

Яна ўша ташбех: умрим - қоғоздир,
Узун сўқмоқ каби чўзилган қоғоз -
Ёниб келмоқдадир унинг бир учи,
Бир учи сувдадир - Мангу Уммонда.

1983

МАН ЭТИЛГАН САВОЛ

Бу ёққа кел. Қўл қўй, имзо чек,
Мана шу умр сенга ҳады.
Қўрқма, ҳеч ким сўрамаяжак
«Нега келдинг дунёга?» дея.

Яшайвергин, ҳадиксирама,
Дўст-ёр орттир, орттир бойлик, пул.
Ва ҳеч кимдан изн сўрама,
Илож топсанг, бўлмагин сен қул.

Пулинг булса, эркни сотиб ол,
Текинга ол, пулинг бўлмаса.
Ерда юргин, судрал бемалол,
Осмонга уч, кўнглинг тўлмаса.

«Нега келдинг дунёга?» дея
Сен ўзингдан сўрама фақат -
Бу савол даҳшатли бомбадай
Ма'н этилган заминда абад!
1983

ЯНА

Гапириб билмайман. Сенга не дейин,
Сенга нима дейин, жоним, улфатим -
Ахир, минг йил ўтди севгидан кейин,
Минг йил, роса минг йил мен ҳам кулмадим.
Оҳ, бу узоқ сўзлар - «айрилиқ», «висол»,
Ҳаётим узундир менинг нақадар!
Тетапоя гўдак юргани мисол,
Ёза бошладим мен севги ҳақида.
1983

БИР ТУЙҒУ

Шошилма, жонингга рахм кил, рахм,
Ҳовлиқма бу туйғу сеникидир нақд.
Нечун энгикасан югрук юрагим -
Нахотки, анқонинг уруғидир бахт?!

Шошилма, оқил бўл, телбанинг қалби,
Бу туйғу чиндан ҳам севгига монанд -
Яланғоч новдада бир томчи каби,
Бир туйғу чиндан ҳам турар омонат...

1983

МАҚТОВ

Мен сизни доимо мақтагим келар,
Кўкларга кўтаргим келади доим.
Афсуски, мен севган одамим билан
Сухбатга нўнокман - шудир хатоим.

Сиз менга азизсиз. Мақтамайман, йўқ.
Мен кўкка кўтарган одамлар мингга -
Сизга нима даркор одам тўла кўк,
Келинг, ултирайлик овлоқ заминда...

1983

СЕН БОРСАН

Сен борсан. Мен сени йўқотганим йўқ.
Чунки топганим йўқ сени, севгилим.
Мен сени излайман, чунки ёлғондир
Йўқлигинг ҳақдаги бор ҳақиқатлар.

Бутун замин бўйлаб излайман, аммо
Ҳеч қайтиб келмасман яна шу ерга -
Сени топмагунча ёлғондир чунки,
Ёлғондир заминнинг юмалоқлиги!

1983

ТОКИ

Мендан юз ўгириб,
Кетиб қолганича токи хотиним.

Ўзимнинг фарзандим. Ўзимнинг болам
Ўзимни масхара этганича то.

Токи номим
Лаънат тахтасига осилгунича.

То бўйнимга қилич тушганга қадар...
Дейману тўхтаيمان.

Наҳотки, дейман, наҳотки,
Шунча қурбон керак сенга, ҳақиқат?!

1983

ҚУШ БИЛАН СУҲБАТ

Ер - меники,
Сеники - осмон.
Яъни ўртамизда чиқмайди жанжал.
Сен ҳужум этмайсан менга ҳеч қачон,
Мен ҳам ўқталмайман сенга ҳеч ханжар.

Агар пахта эмок мумкин бўлсайди,
Сенинг ўша мовий осмонингга
Қазилма бойлиги тўкин бўлсайди,
Мен дарров борардим ёнингга!...

Ҳозирча, ер -меники, осмон – сеники.

1986

СУКУНАТ

Куйга тушмас бугун осмон,
Куйга тушмас сайроқи кушлар.
Эсар мавҳум шабадасимон
Соз ичидан қочган товушлар.

Куйга тушмас бу қўпол харсанг,
Куйга тушмас хаттоки сукун.
Куйга тушмас ҳеч ким, ҳеч нарса -
Иш ташлаган ҳаммаси бугун.

1983

ҲАММАСИ ЁДИМДА

Ҳаммаси ёдимда. Энди борай мен.
Шартми севги учун ўзни оқламок?
Ҳаммаси ёдимда. Демак, мен бойман,
Агар бойлик бўлса ёдда сақламок.

Умримни пойингга сенинг тўшадим.
Менда ҳеч не йўқдир, энди ҳеч нарса.
Ношукур эмасман - узоқ яшадим,
Агарда муҳаббат ҳаёт саналса.

1983

СЕВГИЛИМ

Кўзлари киртайган, юзи заъфарон,
Сочлари паришон, тожсиз маликам,
Мен сени шу ҳолда кўрганим замон,
Бир пул бўлар кўрқув, бир пул - таҳликам.

Ўзгарма, шундай тур доим тушимда,
Мен кўркмай яшайин, мени сев, гулим -
Мана шу алфозда, шу туришингда
Менинг Ватанимсан, севгилим.

1986

ҲУШЁР ДАВРАДА

Мен сизга бор гапни айтмоқ бўламан -
Буни сезиб,
Сиз бирдан ҳушёр торгасиз.

Бу гапни оҳиста айта бошлайман -
Уни эшитатуриб,
Яна ҳам ҳушёрроқ торгасиз.

Ниҳоят, бу гапни айтиб бўлганда,
Менга тикиласиз,
Тикилгандай худди телбага.

Буни кўриб, худди сиз каби
Мен ҳам,
Мен ҳам ҳушёр тортаман дарров!
1983

ВАҚТ

«Вақтинг борми?» дея илжайма,
Биласан-ку менинг вақтим мўл.
Мен йўқотган вақтнинг олдида
Ҳеч нарсамас куриб битган кўл.
Ракеталар ортидан чиқиб,
Кули кўкка совурилган пул -
Арзимас харж, озгина чиқим
Мен йўқотган вақт олдида, бил...
«Вақтинг борми?» деб илжайма, хўп
Мен тайёрман, кетдик, йўл бошла -
Биласан-ку, менинг вақтим кўп,
Ҳеч нарсам йўқ вақтдан бошқа.
1983

ЯРИМ ТУНДАГИ ЎЙЛАР

«Аёл кўлин олиб бўйнингдан,
Ёстикқа кўй оҳиста... Кейин
Оҳиста чиқ, унинг кўйнидан.
Оҳиста тур. Оҳиста кийин.
Хат колдирма. Ўпма, ўғлингни.
Қарама у ётган бешикка.
Йиғиштириб бору йўғингни,
Ғижирлатмай... чиқгин эшикка...»
Бу шунчаки орзунинг йўли.
Кучим етмас менинг бу ишга:
Бўйнимдаги аёлнинг кўлин
Олиб кўймоқ кийин болишга.
1983

СИР

Оғзинг қулоғингда,-
Нимани эшитди ўзи қулоғинг?
Кайфиятинг яхши,
Жунбушдасан қандай хабардан?
Қачон? Қай маҳал? Эрталаб?
Тонг пайгида? Қайси соатнинг,
Қайси лаҳзасида? Қайси радио?
Қайси халқнинг? Қанақа Эрка
Эришганин эълон қилажак?
Оғзинг қулоғингда,
Кайфиятинг баланд -
Биз ҳам вокиф бўлайлик сирдан,
Тонггача ухламай юрайлик биз ҳам.
1983

ГУЛ

Қимтиниб,
Ютиниб,
Ўзича шивирлаб, пилдираб
Кетиб борар сочи оқарган одам
Илк бор севги изҳор этгани.
То у севганига етгунча,
Қуёш минг бор чиқиб, минг бора ботар.
Замин ўз ўқида айланар минг бор,
Қай бир мамлакада тугайди уруш,
Қай бир салтанатни қўлига олар
Адолатли, эрқарварпар қирол.
То у севганига етгунча,
Сочлари қораяр, қадди тикланар,
Тиззасида куч пайдо бўлар,
Қўлидаги чинигул эса...
Айтгандай, гул қани, чиннигул?
Эсан чиқарибди... Шошилангидан...
Ортга қайтиш керак -бошқа илож йўқ.
Лекин у гулзорга етгунча,
Қуёш минг бор чиқар, минг бора ботар,
Минг бор айланар ер ўз меҳварида,
Қайсидир қиғъада бошланар уруш,
Тахдан ағдарилар эрқарвар қирол.
Токи у гулзорга етгунича,
Сочлари оқарар, қадди букилар -
Қимтиниб, ютиниб,
Ўзича шивирлаб, пилдираб,
Кетиб борар, ана, севиб қолган чол!..
1983

РИВОЯТ ЯКУНИ

Кечир, мени кудук -
Искандарнинг шохи йўқ.

Кудук, мени кечир,
Сувингдан ичир -

Икки минг йил сенга
Шивирладим пичир-пичир
Искандарнинг шохи ҳақида,
Лекин аён бўлди бугун ҳақиқат:
Искандарнинг шохи йўқ экан.

Кудук, мени кечир -
Шох қаерда бўлсин,
Бошнинг ўзи бўлмаса, ахир.

1983

УНУТИЛГАН ОСМОН

Бошимни кўтардим тўсатдан,
«Ялт» этиб қарадим осмонга -
«Ялт» этгандай бўлди юзимда
Бир зангори, аччиқ шапалоқ!

1983

АЧЧИҚМА-АЧЧИК

Рутубатли, кора деразаларга,
Оғир пардаларга, сўник кандилга,
Чанг босган кўзгую сочлар тикилган
Бу синик тароққа аччиқма-аччик.

Арвохдай хувишлаб турган кўйлакка,
Мунчокларга - сочилиб ётган -
Ғижимланган мактуб, ағдарилган бу
Атир шишасига аччиқма-аччик.

Сувсиз қуршаб қолган манови гулга,
Ёлғизликдан кўрққан кўрқоқ юракка,
Кадарга, кадарга аччиқма-аччик,
Бир кўшиқ айтмоқчи бўламан.

Бир кўшиқ айтмоқчи бўламан, лекин
Лекин кўшиқлар ҳам кадарли,
Кўшиқлар улардан ҳам баттар аччик!
1983

ХАЛҚ МАТАЛЛАРИГА ТАҚЛИД

Кўз чиқарар бу одам қош кўяман деб,
Билмас, кеча ўзининг не еганини,
Қилич яланғочлару қуш сўяман деб,
Ташлаб кўйган устига ўз юганини.

Бол тутганнинг бармоғин яламаса ҳам,
Унинг қуруқ қозони баъзан ёғлиқдир.
Ҳаётини тавонга тўламаса ҳам,
Эл қатори бу элда ипсиз боғлиқдир.
1983

СИЗДАН ФАРҚЛИ ЎЛАРОҚ

Сиздан фарқли ўлароқ ҳар хил
Йўлларин биламан овунишнинг мен.
Сиздан фарқли ўлароқ, мени
Вояга етказар етишмовчилик.
Узокда милтиллаётган шамчирок – нафрат
Кўпроқ ёригади йўлимни
Меҳр куёшига кўра дўстларнинг.
Агар ҳеч ким мени ерга урмаса,
Кўкка қандай сакрай олардим?
Оддий ўсимликман, хуллас:
Қанча кўп сув қуйсалар тагимга
Мен шунчалик гуллаб-яшнаймаман.
1983

РЎЁ

Бугун менинг уйқум бузилди, бевакт
Деворда соялар лопиллар улкан -
Кўзим камаштириб юборар ногоҳ
Олис минтақада ёнган бир гулхан -

Чарсиллаб кетади олов дамо-дам,
Зулматда чирилдоқ чириллар нолон,
Гулхан теграсида еттита одам -
Соқоллари ўсган етти кўзғолон.

Улар суҳбат қурар жимгина... аммо
Уларнинг дунёга тушгандир иши -
Гулханни қучоқлаб олгандир гўё
Чордона қурган бу еттита киши.

Олов узра парвоз этар безавол,
Қанотин куйдирмай учади шу тоб
Менинг қўрқувимга ўхшаган савол
Сенинг умидингга ўхшаган жавоб...

Мана, тун ҳам дарров ярмидан оғди,
Сухбат давом этар, гулхан ёшарар,
Ўйнар еттовининг юзида ёғду -
Ўт билан ўйнайди етти башара...

1983

ҚОР

Қор, сира тўхтама, сира тўхтама,
Кўчага чиқарма сен мени бугун -
Ўтирғаз курсига, хонага қама,
бир зум ўйламокқа айлагин ҳукм.

Тўхтама, тўхтама, тўхтамагин, қор,
Сершовқин дунёни бир зум алдаб тур.
Кўчага ҳеч кимни қўймагин бир бор,
бир зум эшикларга оқ тамғангни ур!

Деразадан сенга тикилганча жим,
Бир зум тин оларкан сенинг оқингда,
Бир зум ўйга чўмсин одамлар, бир зум
Бир зум ўзи, бир зум Ўлим ҳақида!..

1983

МЕН ДУНЁГА КЕЛДИМ

Мен дунёга келдим. Вазифам
Тошларнинг кўнглини овламоқ.
Дарахтларга бир эрмак излаб
Овунтирмак қушларни - ишим.

Сувларда акс этиб,
Ўтин топиб бермоқ оловга.

Мудроқ томашабинлар – тоғларнинг
Кўзлари олдидан бир лавҳа каби
«Йилт» этиб ўтмоқдир менинг вазифам.

Яшайман,
Токи бу табиат
Менга қараб, сезсин доимо
Ўзининг нақадар буюклигини.

1983

ТАШБЕҲ

Нилуфар, шаккок гул - сувни танлаган,
Осмоннинг аксига томир ёзган гул,
Бунда мен - ягона сени англаган.
Менинг юрагимга ўхшайсан, валлоҳ.
Сен каби ер билан кўк ўртасида -
Кўксимда турибди у ҳам муаллақ!
Нилуфар! Сувдаги ойнинг қўшниси!
Менинг юрагимни кимса тушунмас,
Ҳеч ким -тушунганим каби мен сени!

1983

ҲИКОЯНИНГ ДАВОМИ

Мен сенга айтгандим ўтган сафар:
Тоғлар чўкиб кетган бу ерда.
Анов дўнгликка кўмилган зафар,
Инкирознинг қабри - анов уюрда.

«Шу ерда-я?», дейсан менга ишонмай,
Юзингда қалқийди шубҳа тамғаси -
Сен қанча ишонма, мен қанча тонмай,
Ҳа, шу ерда бўлган ҳаммаси!

Шунақа. Ўйланма. Бузмагин кўнглинг,
Бу тарих ҳазили, тарих таъбири:
Шухрат кўйимгоҳи - қақраган дўнглик,
Гуллаб турган тепа -мағлублик қабри.

Пойингдаги оқ суяклар, иним,
Хоразм деган бир дарахт илдизи.
Бу ҳам пахта эмас, Мангубердининг
Ерга қулаб тушган юлдузи...

Ишонгинг келмайди...
Арофда сукун.
Ҳаммаёқ теп-текис... Кўзинг алданар!..
Ахир, яна қандай бўлиши мумкин
Оёғи осмондан келган салтанат?!

1983

СИЗ КАБИ

Ишонингиз, сиз каби Машхур
Бир қахрамон бўлмоқчи эдим.
Адолат-чун курашиб мен хур
Ўлим билан ўлмоқчи эдим.

Мен ўзимни аядим бироқ -
Етти ўлчаб бир кесдим доим.
Бугун, мана, оғрир зиркираб,
Етти ўлчаб бир кесган жойим.

Чўчиб уйғонаман сахарлар,
Мен ичимга ютаман дамим:
Айғоқчидай писиб келарлар
Ҳар бир ўйлаб босган Қадамим!

1983

БИР ТОМОНДАН

Бир томондан, яхши
Бир томондан - ёмон менинг ҳаётим.

Бир томондан,
Хато қилмадим мен туғилиб,
Дунёга келганим ажиб иш бўлди.

Иккинчи томондан...
Онам эшитмасин
Эшига кўрмасин отам ҳам буни.

1983

МЕҲМОНХОНАДА

Қўшим ухлаб қолди. Ётибди, анна
Фариштадай ҳалол, тоза, қирмизи -
Гўё одам ерда ҳоким, ягона,
Ҳаёт-мамотга ҳам хўжайин ўзи.

Унга қараб туриб ўйлайман бирдан:
Бу асрда Қиёмат келмайди демак,
Унинг охирида - аср тўрида
Бу одам бемалол отолса хуррак...

1983

КЕЙИН

...Кейин ер оқарди, кейин қор ёғди,
Худди соғинч каби, соғинчдай юмшоқ.
Севимли аёлнинг ёзмаган хати,
Севимли аёлнинг жимлигидай оқ.

1983

НУР ИЧРА

Иккига қоронғу хона мисоли,
Кўзларимнинг ичи ёришар бирдан
Ва ял-ял нур ичра тўлғонаётган
Мен ўз иймонимни кўраман.

1983

ҲАЁТ ЗАВҚИ

Ҳаёт,
Кўксим тўла ҳаётдир, қаранг.
Билмайман, мен бунга қандай эришдим.
Дорбоздай боряпман, тортилар таранг
Мен ўлим билан боғлаган ришта.
Ип узра боряпман. Яшаш қандай зўр!
Юмиб юбораман завқ-шавқдан кўзим -
Қилкўприкнинг зўри бу дунёдадир,
Қилкўприк - шу завқли ҳаётнинг ўзи!..
Қойил қараб турар дор сўнгида жим,
Ёлғиз томошабин - нуқтадон ўлим.
1983

ИЛТИЖО

Кўз кўради тушганин бошга,
Деб ўзини юпатаётган
Юввошгина одамдан бошқа,
Яна кимман, мен яна кимман?

Ҳалол бўлай, деб жони ҳалак,
Ҳар гапида мингта «мумкинми?»
Сериштифот кимсадан бўлак,
Яна кимман, мен яна кимман?

Гапир замин! Жавоб бер фалак!
Бу сизларга ялинаётган,
Ожиз, муҳтож кишидан бўлак,
Яна кимман, мен яна кимман?!

1983

МАҚОЛ

Замон сенга боқмаса гар, сен ҳам боқма замонга,
Майли, яхши отинг чиқсин бир лаҳзада ёмонга!

Боқма унга, бир кун келиб оғирлашса ахволинг,
Исбот қилгин эскирганин замон ҳақда мақолнинг.

Ҳаёти-ла ўзгартирса бир мақолни бир одам,
Бир одамнинг ҳаётига етиб ортар ўша ҳам.

1985

ОНАНИНГ ДЕГАНИ

Абдулҳамид Сулаймон Чултон хотирасига

Сен ҳам ўша йўлдан кетдинг-а, болам,
Қайт, дедим, қайтмадинг, энди кеч, эвоҳ -
Ром этди сени ҳам шубҳали оҳанг,
Ром этди юртидан ҳайдалган арвоҳ.

Ахир, ўша йўлдан кетдинг-ку, ахир,
Энди гуллар эмас, тикон босгайсан -
Сен ҳам арвоҳ янглиғ юргайсан фақир,
Ўз тилингни сен ҳам шифтга осгайсан.

Ўшал эски йўлдан кетдинг-а болам,
Қўрқмай тикилдинг-а қоронги ғорга -
Эвоҳ, бошгинангни урарсан сен ҳам
Арвоҳ бошин урган ўша деворга!..

1985

ЙИҚИЛГАННИ ТЕПМА

Амир Темур хотирасига

Йиқилганни тепма. Ҳар ҳолда, марҳум...
Тўғри, у йиқилди, лекин ҳар ҳолда,
Сену менга ўхшаб йиқилмади-ку,
Ўлмади-ку балиқ қилтаноғидан.

Ўлмади у балиқ қилтаноғидан,
Унинг томоғига туғ тиқилган, бил -
Йиқилса ҳам, унинг ланг оёғига
Яловлар ўралиб, йиқилгандир ул.
1985

ТУРКИСТОН

Ҳар бир сониеда юз бор тингилган,
Юз бор сўроқланган шаппатдай диёр -
Сенми, ҳали ўша кўкка интилган,
Сенми, қоронғуда ахтарган зиё?

Фаровон ҳаётдан ношукур банда
Нон эмас, Эрк ҳақда куйлаган сенми -
Ёмон отли бўлиб ҳаммага бунда
Яна ҳамма ҳақда ўйлаган сенми?

Сенми, тутиб қолган Адл қамчисин,
Сенми, ҳақ жазога халақит берган -
Сенми, нишон олган кўз ёш томчисин,
Сенми, ҳали ўша такаббур мерган?

Сенми ҳамон бўйинсинмаган бўйин,
Қақраган лабларнинг ол қаҳри - сенми?!
Куллар саҳросида кўтариб қуюн,

Ҳеч не кўрмагандай, лол даҳрий сенми?

Соқчи уйқуда, деб умид-ла бокқан,
Қочишни кўзлаган сенми пиёда -
Бу оғир занжирни шалдиратмоққа
Журъат этган сенми жимжит дунёда?!
А-ҳа, сенми?!

1985

ГАРЧАНД

Йўқ, одим отмасман ортиқ сиз томон,
Энди ўзга эрур мендаги ихлос.
Гарчанд, излаганим изсиздир тамом
Гарчанд, эришганим эришдир холос.

Мақтана олмайман, гарчанд, мен бунда
Лекин хуснбузар эмас бу - чандиқ.
Оқиб бораётган, гарчанд, Жайхунда
Тоҳирмас, ўн аср солинган сандиқ.

Гарчанд, мен суянган китоб – бурдадир
Ва минг тешиги бор ёпинганимнинг,
Гарчанд, эргашганим ерда -мурдадир,
Пойи ҳар ердадир топинганимнинг!

1985

УЙГА ВАЗИФА

Шомни ёд ол, наҳорни ёд ол,
Қорни ёд ол, баҳорни ёд ол.
Вақт сингари оқиб бораётган,
Ёдда турмас анҳорни ёд ол.
Ёд ол, кўзинг кўрган не бўлса,
Ўткинчидир бу очун - ёд ол;
Токи бир кун паймонанг тўлса,
У дунёда эслаш-чун ёд ол.
У мақталган жаннати билан
Қиёслаш-чун боғларни ёд ол.
Товусларнинг товушларидан
Зерикарсан - зоғларни ёд ол.
Тўқ кунларни ёд ол, бехато
Оч кунларни ёд олгин, албат,
Зеро, очлик, очлик ҳам ҳатто,
Бу дунёнинг неъматига фақат!
1985

РУҲИНГ ТУШИБ КЕТСА

Ҳаво совуқ бўлса, қилмагин аччиқ -
Бу нафас меники эмасдир зинҳор,
Менинг зардам эмас, ахир, бу балчиқ,
Менинг қовоғимдан ёғмади бу қор.
Тўнграйган тошларга қоқилиб кетиб,
Жеркинма, уларни мен тўкканим йўқ.
Кўксингни тирнаса, дарахтлар егим,
Менга қарамагин: мен экканим йўқ.
Руҳинг чил-чил синса, олайтиб кўзни
Яна менга томон сочма нафратинг:
Ахир, ёзгани йўқ Руҳ деган сўзни
Менинг маслаҳатим билан Афлотун!
1985

ТАБИАТ МУҲОФАЗАСИ ҲАҚИДА

Сенга нима бўлди, жоним, Қоракум -
Қайга ғойиб бўлди буюк шамоллар,
Улуғ исён қани, қани талотум,
Жайронлар қаерда, қани жалоллар?..

Бир қошиқ қонимдан кечсанг, айгаман:
Қоракум, сен - қумсан, оддий қумсан - бас!
Сени ташлаб кетди ёввойи саман,
Сени аллақачон тарк этди йўлбарс!..

Тоғларим, сизга-да бир бало бўлди,
Салобат йўқ бордош* қуришингизда,
Кўрдиму кўзимга жикка ёш тўлди -
Тоғларим, шиддат йўқ туришингизда...

Агар шафқат қилиб ўлдирмасангиз,
Сизга ҳам чин гапни айтай шу нафас:
Бугун ҳеч ким кўркмас гулдирасангиз,
Бугун ҳўмрайсангиз ҳеч ким чекинмас!..

1985

** Бордош, мордош - шевада Чордона дегани*

ДУНЁГА ҚАРАШИ

Кўлимда пиёла. Чордона қуриб,
Кутама.н. Мудрайди ҳорғин кўзларим.
Ялқов қаҳр билан пашшани кўриб,
Кутама.н. Келмади ҳали дўстларим.

Ҳали душманларим тўплангани йўқ,
Юришар узилган симларни улаб.

Ҳар холда, улардан менинг кўнглим тўқ -
Пайт келса, бир-бирин топажак улар.

Пайт келса, билмайман, нега ярайман?
Кўлимда пиёла. Чордона қуриб,
Лоқайдлик пардаси аро қарайман:

Ҳали ўнгламади ўзини зўрлик,
Қанотин ёзмади ҳали ҳақорат,
Ҳали қиёмига етмади хўрлик.

1984

ШЕЪРИЯТ

Туроқ деб аталган тенгсиз Тенглик бор,
Қофия деган бир Дўстлик бор экан.
Жаҳонда хонгахта деган Кенглик бор,
Дунёда Эрк бордир шеърият деган.

1984

ҚОРДА ЮРАР ЭКАН...

Остонадан хатлаганим он,
Қор қарсиллай бошлади-ку, қор!
Уч-тўрт одим отиб, ҳар томон
Аланглайман уч-тўрт бор ночор.

Аланглайман, ҳар бир қадамим
Тўрт тарафга ўқ отар "пох"- "пох" -
Гўё менмас, тутиб оламни
Келмоқдадир янги бир даҳо!

Йўк, йўк, дедим, оғирдир пича
Бу масъулият мен учун оғир -
Йўл четида, қор эригунча
Кутиб турай, тутингиз маъзур...
1983

ТАРКИ ОДАТ

Бу ҳаётни англасам бир кун
Ва ўлимни тушуниб етсам,
Ҳатто сизнинг кўнглингиз учун
Шеър ёзмайман, ёзмайман ҳеч ҳам!

Бир кун кўрсам бахт-саодатни
Кўриб қолсам агар дафъатан,
Ташлагандай ёмон одатни
Шеър ёзишни ташларман албат!
1984

ЯНГИ ЖУМЛА АХТАРИБ

Сўзлар бири-бирига боксин эркинрок,
Яшасин мустақил Жумхуриятдай,
Бир-бирин тўлдирсин, бўлсин Иттифок,
Ҳар жойда туғилган бир хил ниятдай.

Жипслашсин, жипс этса замона зайли,
Аммо олий Белги этган ҳукм-ла
Ўртада ҳад бўлсин... Шундан сўнг, майли
Жумлаи жаҳонга айлансин жумла!
1985

ТЎЙДАГИ ЗЕРИККАН ОДАМ ТИЛИДАН

("Дружба народов"га бағишланди)

Юз йил давомида иккита бахши
Бир-бирига қараб йиртаркан томоқ -
Ўлтириб рўбару, карама-қарши,
Тишни тишга босиб юз йил чидамоқ.

Ўпмоқ афт бужмайтириб, ўлмоқ ирганиб
Қаршингда ўтирган маст башарани,
Валдирамоқ мастнинг тилин ўрганиб
Шоирнинг «Дўстимга» деган шеърини.

Ниҳоят тугагач бу узоқ ўйин
Янги тантанада кўтармоқ қадаҳ:
Бошламоқ чидамнинг юз йиллик тўйин
Сабр нишонини кўкракка қадаб!

1985

ҚАХРАТОН

Оқ рўпаги бошга танғилган,
Қимир этмай, тубанга қараб,
Фарзандлари хиёнат қилган
Она каби турар ҳар дарахт.

Ҳар лаҳзада бир абадиёт -
Чўнг фожиа худди кечгандай,
Сукут ичра турар табиат
Бир даҳшатли қасам ичгандай.

1984

АМИР ТЕМУР ХАҚИДА ТОПИШМОҚ

Минг ярим йил бери Шоҳ Искандардан,
Кўк турк Отишюдан ўн аср йирок,
Уч аср кейин Юлий Қайсардан,
Маҳмуд Ғазнавийдан уч юз йил беррок,

Аммо Бонапартдан тўрт юз йил нари,
Яна ҳам нарироқ Орий Буқадан*..
Инқилобдан олти аср илгари,
Демак, олти юз йил биздан муқаддам!..

Чунки у Бобурга яқин жуда ҳам,
Эҳтимол, етмиш йил, етмиш ҳам чиқмас,
Улуғбекка эса, шундоқ бир қадам -
Сарой бўсағасин ҳатлаб ўтса, бас!

1985

**Адолф Хитлер назарда тутилади*

ТАЪҚИҚ ДАРВОЗАСИ

Юмган бўлдим ёлғондан кўзимни,
Уйку дори солдим шуур оғзига.
Ва секин етаклаб бордим ўзимни
Таъқиқнинг нақшинкор дарвозасига.

Кўлим дарвозага қўйганим замон,
Ёкамдан ушлади ногаҳон ҳайрат:
Унга ташдан тамба урилган экан
Девнинг ҳассасидай баҳайбат!

Дарвоза ортида эса менингдек,
Кимдир нафас олар, кимлигин билмам...

--Нахот, тамбаланган,--дея қотдим тек,-
Бу шўрлик дарвоза у ёғидан ҳам?!

1983

БИР ОДАМ СЕВСА, БАС

Бир одам кимнидир севаркан токи,
Бир одам севса бас, битта одамзод -
Бутун башарият яшашга ҳақли,
Ўзини оқлайди ердаги ҳаёт.

1983

МАНЗАРА

Қор озгина ўйланиб турди,
Кейин... ёға бошлади яна.
Сўнгра тинди. Бирпас ўтирди
Қорбобога ўхшаб, жимгина.

Лекин кимдир келдию шу пайт
Қор юзига бурун ўрнатди -
Шўрлик қорнинг нафаси қайтди
Ер хидидан - нотаниш хиддан!

Яна биров - қор билмас, кимдир,
Иккита кўз кўйди кўмидан -
Қорнинг боши айланди гир-гир.
Ошпоқ осмон қорайди бирдан!

1983

ҚОРОНҒИДА ЁЗИЛГАН ХАТ

Сизга ўргатмоқчи эмасман ақл,
Авлодлар, чўчиманг, бу - мактуб эмас,
Шунча йил олган хат-саводим ҳақи
Бир зум ёзувимга бош эгсангиз бас.

Устимдан кулмангиз, топаркан хато,
Яхши кўрмаяпман...
Атроф қоронғи...
Зотан, сиз томонда ҳозир отса тонг
Мен томонда қуёш ботмоқда... ахир.

Ҳеч не кўрмаяпман...
Икки сўз холос...
Сизга айтмоқчийдим... Мени кечиринг...
Хуллас... Қайғиб беринг...
илтимос...
Сиз ҳақда ёзган... кўр...
башоратларим...

1983

ЁРУҒ БЎЛДИ ОЙНИНГ ЎН БЕШИ

Ёруғ бўлди ойнинг ўн беши,
Қолган ўн беши ҳам ҳам ёруғ бўлди-ку -
Мен бир камсуқум киши,
Юрагим қувончга тўлди-ку.
Эрта қувонибман, қарангки,
Мукаммал экан Оллоҳнинг иши -
Мана, ой ўн беши қоронғи,
Иккиланиб турар қолган ўн беши.
1983

БАЪЗАН

Баъзан йўққа ўхшайди ўлим,
Гўё ўлмагандай ўлганлар.
Туш кўраман, тушимда йўлим
Тирик марҳумларга тўларлар.

Баъзан ҳаёт эслатар тушни,
Узун тушга ҳаёт ўхшайдир -
Юз йил ухлаётган ўтмишнинг
Тушларига ўхшар бу аср.

1983

БОШИ БЕРК КЎЧА

Йўлимни «чирт» узди ҳашаматли уй,
Қисматнинг қоп-қора болгаси мисол.
Кўча жимиб қолди, тамом бўлди куй,
Турардим адашган бир боласимон.

Ўчди чап томонда охирги чироқ -
Чап кўлим шол бўлиб қолгандай бўлди,
Кейин ўнг ёнда ҳам зулмат тушган чоқ,
Жон кетди ўнг кўлдан - охирги кўлдан.

Чиқди қобигидан мавҳум манзара -
Тун ўзича, мен ҳам ўзимча ўжар;
Мен билан юзма-юз турар ҳансираб,
Паранжи ёпинган, боши берк кўча!

1984

ИЛОЖБОР ЭДИ

Туғилмаслик мумкин эди-ку,
Демак, мумкин эди ўлмаслик.
Мумкин эди, буларни мангу
Билмаслик, ҳеч қачон, билмаслик.
Туғилган кейин ҳам ҳатто,
Сенда имкон бор эди, аттанг -
Яшаш мумкин эди беҳато
Кўзларингни юмиб яшасанг.
Нега очдинг кўзингни йириб?
Уйғонмаслик мумкин эди-я...
Мумкин эди, кул бўла туриб,
Кун ўтказмоқ «мен шоҳман», дея.

1983

СИЗГА ЯРАШАР

Гул ҳақда куйлашни сизга чиқарган,
Баҳор истеъдоди сизда намоён,
Сизга ярашади, боқиб юқорига,
Десангиз, меники эрур шу осмон!
Ярашар, меники, десангиз ерни,
Чунки алдамайсиз шундай деганда,
Шу ер -меники, деб ёзаркан шеърни,
Шубҳага бормайсиз ҳеч қачон мендай.
Бу Ватан -меники, десангиз бирор
Одам туриб демас сизга: «Бу -ёлғон!»
Чунки ҳақиқатни айтасиз такрор,
Айтиб, мен сингари йиғламайсиз қон.
1984

ОТИМНИ БОШҚА ҚЎЯМАН

Отимни мутлако бошқа қўяман,
Буткул ўзгартаман ўз шарифимни,
Миш-миш ҳандоғига бориб, қуяман
Элнинг менга берган бу таърифини.
Етар. Мен ўттиз йил яшадим алдаб,
Ўттиз минг қулоқни гулдай сўлдирдим -
Муҳаммад Солиҳни ўттиз ёшида
Мана, қурбонликка келтирдим.
Унинг номидан мен сўрайман узр
Сизга ёлғондан дўст бўлгани учун,
Ниҳоят, ўзидан умидин узиб,
Ҳеч кимга айтмасдан ўлгани учун.
Хунини тўлайман, зарра ачинмай,
Мўминлиги учун у еган ноннинг,
Қайтариб бераман, ўттиз йил тинмай
Жилмайгани учун олган унвонни -
Ишонинг, мен агар шундай қилмасам,
Дарров ўзгартаман янги отим ҳам!
1984

ШЕЪРИЯТ САНЪАТИ

Аёллар юзидан буюк инқилоб
Сидириб ташлаган паранжиларни,
Афу этинг, ўзимча ишлатдим шу тоб -
Юпун сўзларимга кийдирдим барин.
«Шеъринг мавҳум», дея қилмангиз пичинг,
Шеър нозик паранжи ичида яшар -
Уни ҳам сидириб ташламоқ учун
Балки лозим бўлар яна бир Ҳашар.
(Инқилоб)
1985

ҚЎРҚУВ

Қўрқаяпти.

Нари ўтир.

Юкмасин қўрқув

Ундан чиқиб сенга бу дард қилмасин ҳужум.

Ҳаётининг ярмин ҳозир берар эди у,

«Мен қўрқмайман», дея бир бор ҳайқирмоқ учун.

Кечир уни, ниятлари пок эди унинг,

«Тондим», длея душманига ялингунча то,

Эзгу йўлда юраклари чок эди унинг,

Қўрқув деган касалликка чалингунча то...

«Ким келяпти», дея ҳайрон бўлаверма сан

Бу товушнинг нелигини ундан сўрагин:

Бу - кўкракда аланг-жаланг, зир югураётган

Юрак эрур қўрқаётган, инсон юраги!

1985

АФАНДИНИНГ МОТ БЎЛГАНИ

Кўз қисиб, илжайиб, деди: «Унгача

Ё эшак ўлади, ё подшоҳ улар»

-Хурматли Насриддин Афанди, сиз-чи,

Не бўлар ўзингиз ўлсангиз агар?

-Мен ҳаётман! -деди у парвойифалак.

-Кечирасиз... Демак, улар ҳам ҳаёт -

Улар ўлса, сизга ҳаёт не керак,

Улар ўлса, кимни қилардингиз мот?!

1985

ЭНГ ШИРИН ЖОН

Мен ҳаётга ўчман, ҳаётга хасис -
Яратган ширин жон берибди менга,
Шу қадар ширин жон, шу қадар азиз,
қурбон қилса арзир ул Яратганга!
1985

ҚУРУЛТОЙ

Тонг отар. Чимёнчол ўз чўнтагидан
Қуёшни чиқарар хўрозқанд каби,
Байрамга айланар ҳаво дафъатан,
Ўзгарар бу тахир осмоннинг таъми.

Хорижий қўшиқдай янграр «Бари гал»,
Жўр бўлиб, сумалак эрийди чак-чак,
Узоқда, дунёнинг муз минбарига
Тирмашар паст буйли озгин бойчечак.
1985

САҲАРДА

Фалак виждон каби тозадир шу пайт,
Шоир ҳаёлидай кенгаймиш очун -
Ҳозир сен дунёга бор гапингни айт,
Сўзла, юрагингни лангу ланг очиб.

Гапир, дунё сенга қилгай эътибор,
У холис, шу дамда бир худо янглиғ -
Ҳозир бир лаҳзалик марҳамати бор,
Ҳозир шафқати бор унинг бир тонглик.
1985

ДЕХҚОН ҚЎЛЛАРИ

Бир қўлим кўксимда турар мунтазам,
Бир қўлим раисга саломлар берар,
Ишга шунғиб кетар қолган ўнгаси -
Қолган ўнга қўлим пахтани терар.

Қўлдан иборатдир менинг вужудим,
Кўзим-қўл, юзим-қўл, оёғим ҳам-қўл,
Неки туртиб чиққан бўлса ичимдан
Бари қўл, хаттоки қулоғим ҳам - қўл!

Тушда аён бўлди улуғ бир мақсад,
Олға кетаяпман, боқмай орқамга:
Хўжалик ерига пахтани эксам,
Мен қўл экажакман ўз томорқамга!

1985

СИЧҚОН ИНИНИНГ ЯНГИ БАҲОСИ

Мени сотгин, дўстингни сот, сот оғайнингни,
Сота-сота икки мингга яқин пул тўпла,
Ва сотиб ол минг тангага сичқон инини,
Ўз номинга ўтказ яна минг танга тўлаб!

1985

ҲАМОН

Тўдасин тарк этган бир телба кушдай,
Тилимда айланар Ҳамон деган сўз.
Гўё чўлга чиқиб кетган мажнун дарвишди,
Гўё тил бойлиги - унинг бир ўзи...

Балки, бу мажнун сўз чексизлик томон
Чекиниб, турмушни унутган ёдим -
Балки, бу ҳаётдан кетса-да ҳамон
Давом этаётган менинг ҳаётим...

1985

ҚУРЪА

Айни қиш кунларининг бирида
Яъни қирқ тўққизнинг декабрида
Мен қуръа ташладим дунёга келиб.
Ерга тушгани йўқ ҳамон бу қуръа,
Турибман-ку ҳамон унга тикилиб -
Юрак така-пука:
Чикками, пукка,
Чикками, пукка?..

1985

КЕЧИККАНЛАР

Мен хаётдан қолдим - кечикдим мен поездга,
Бекатда бир зум толдим, тилим айланмай сўзга.
Уфққа бир балиқ мисол шўнғиди сўнғи вагон,
Қўлимда қолди патта, қолди-ку катта тугун.
Ёлғиз эмас эканман-ку, пайдо бўлди бир одам,
У ҳам мендай кечикибди - қувватланди иродам.
Дақиқа ўтар-ўтмас хансираган, ичиккан
Минг киши етиб келди - ҳаммаси ҳам кечиккан.
Бирпасда миллион бўлди одам сони бекатда,
Ҳар кимда миллион тугун, миллион кераксиз патта.

Халқ турибди, деярли халқ... ҳеч ким англамас лекин -
Гар кечиккан бўлса ҳамма, ким поездда кетди, ким?

1985

ИККИ ХАЙРИЯТ

Рўзгор, нонни ўйлар одам дегани,
Доим оқилона юритар фикр.
У шоир эмас-ку, ташбеҳ егани -
Ҳаётни билади, худога шукур.
Лекин одам ростдан шоир бўлмаса,
Шоир ҳам мутлақо одам эмасдир -
Ўктой айтганидек, бир юлдуз еса,
Унинг қорни тўяр, худога шукур.
Хайриятки, шоир интилмас нонга.
Хайриятки, одам ея олмас нур -
Шундоқ, иккалови икки томонда
Айгурлар ягона Оллоҳга шукур.

1985

РУС ШОИРИГА

«Бахт йўқ бу дунёда. Эрк ва Жимлик бор»*
Шунинг ўзи бизга етади абад -
Агар, ҳақиқатан Эрк бўлса, агар,
Чиндан ҳам бор бўлса, агар, фароғат.

1984

* *А.С. Пушкин шеърдан олинган сатр*

ЗАКИЙ ҚУЛ

Албатта-ки, мени кўрқитар Оллоҳ
Аммо хотиржамман жаннат борасида.
Ҳаттоки бу ерда қилганим гуноҳ
Кўрилса у дунё идорасида.

Букаман, лозим бўлса тиз букиш,
Мен мағрур эмасман керак жойида -
Дунё қаршисида тиз буккан киши
Не бўпти тиз чўкса Оллоҳ пойида!

1983

ДЕНГИЗ БЎЙИДА

Ҳаво ёмон. Дам олувчилар
Кириб кетар хоналарига.
Юз ўгириб денгиздан улар
Парда торгар ойналарига.

Ҳаво ёмон. Бемажол дайдири
Куя тушган булутлар кўкда.
Соҳилда-чи турар қандайдир

Ватанидан айрилган одам.

Мен биламан унинг кимлигин -
Яккамохов, бадавлат, нотинч -
Мен биламан, унинг жимлиги
Чидаб бўлмас соғинчдир, соғинч.

Ўша одам ҳавони бузган,
Ёмғирни ҳам чақирган ўша,
Ўша сабаб кўримсиз бизга
Бу шифобахш, жаннатий гўша!

Ахир, нима ҳаққи бор унинг?
Бу сизники, сизнинг ерингиз -
Боринг, уни ҳибсга олинг!..

Ё Ватанин топиб берингиз...

1983

СОҒИНЧ

Кўринмайди йўлнинг учи,
Шамоллар тинмай эсади.
Соғинмоқ фойда мен учун -
Сенга етолмаслик лаззати.

Айрилиқнинг топдим ипин,
Камон ипидай таранг-
Фақат ўша лаззат ўқ каби
Мени ушлаб турар аранг...

1983

МЕТАМОРФОЗАЛАР

1

Тилим халал берар сўрайин десам,
Учай десам, кўймас икки қанотим,
Кўз нури кўймайди, кўрайин десам -
Яшашга халақит берар ҳаётим.

2

Ҳатто айёрликдай жўн масалада
Одам олға кетмай, турибди ночор.
Буюк айёр бўлиш осон, аслида,
Оддий тўғри одам - энг буюк айёр.

1985

МИСОЛ

Қор -
Қишдан келтирилган бир мисол.
Қишга яна нима мисол, дейсизми?
Зағча.
Қор устида калтираб ўтирган зағча.

Кадар.
Бунга ҳам мисолни ўзим айтайми?
Ўзим кўрсатайми сиз муғомбирга?

Тўхтанг, нега кетяпсиз ўпкалаб?
Ана, мисол, ана –юрагингизда
Ҳатто пўстин аро милтиглаб турар!

1985

АЙТГАНДАЙ

Дарвоке, сиз бунча тўғрисиз,
Маккадан яқинда қайтгандай?!
Айтгандай, сиз кимнинг ўғлисиз,
Кимнинг набираси, айтгандай?

Айтгандай, ҳеч уялмадингиз,
Андиша йўқ, айтгандай, сизда -
Халқ олдида, купша-кундузи
Мишлат ҳақда гап сотдингиз-а?

Айтгандай, сиз сал такаббурсиз,
Ўзингизни камтарроқ тутинг -
Керагидан ортиқ мағрурсиз,
Ватани бор одамдай худди!

1985

ФИКР

Ярим йўлда тўхтагандай так
Ёхуд чўчиб уйғонган мисол,
Фикрлашдан тўхтаيمان ногоҳ -
Нозик ипни узаман дарҳол!

Фикр... Ундан кўрқаман баъзан.
Аммо бу ҳаётда, Худо хоҳласа,
Мен фикрдан бошқа ҳаммасин
Етказурман ниҳоясига!

1985

ТАЛАФФУЗ

(Совет Иттифоқи раҳбари Л. Брежневнинг ўлими кунин)

Турибман. Унутдим кўксимдаги юк
Тош эмас, бир ховуч юраклигини.
Унутдим ким эди жаҳонда буюк
Ва кимдан кўркишим кераклигини.
Кўзларим олдида туман тарқалди.
Турибман - кўрсатмас ҳеч ким йўл-йўрик.
Ҳосилин тугатди, хувиллаб қолди
Бултур ёлғон учун "Очилган кўрик".
Бари бир, рағбат йўқ менда ўлишга,
Талаффузи бузук келгинди сайёр -
Мен ҳар сўзим учун қулгу бўлишга,
Масхара бўлишга турибман тайёр.
1983

САҲРОДИР КЎЗИМ

Кураш -
Бу сўзнинг маъносин
Болалигим билади фақат.
Қўлларимга қарайман:
Қаламга кўниккан кўлнинг
Қаламни синдирмоққа кучи етар холос.
Ҳамма ёзганларимни йиғиштириб ёкса,
Уч одамга гулхан бўлмайди.
Кураш.
Бу сўзнинг маъносини мендан сўраманг.
Мен йиғламоқ истайман фақат,
Кўзим эса сахро,
Саҳродир кўзим.
1984

МАХЛУҚ

У бир махлуқ дунё боғида
Унинг турган-битгани қайғу -
Кишан йўқ-ку қўл, оёғида
Аммо эркин, эркини истар у.

У бир махлуқ, юрган бир дайди,
Йўқ, йўқ, юрмас, кўкларда учар,
У ўзининг нафратин ейди,
У ўзининг ғазабин ичар.

Шундай махлуқ, унинг ёнида
Ҳар бир аёл кўринади тул.
«Келгинди»миш ўз ватанида,
Ўз уйида «номахрам»миш ул...

Бас қил, махлуқ! Бас қил, дедим, бас!
Музламасин юзингда қаҳр -
Бу дунёда мумкин-ку яшаш,
Ватансиз ҳам мумкин-ку, ахир!

1985

ҚУРУҚ ТАШ БЕҲЛАР (Шонли тарихимиз ҳақида)

...Бу сариқ саҳфалар тарих аталган
Ғаройиб чинорнинг япроқларидир.
Эгри-бугри чизиқ харитадаги
Жаҳонгир қалбининг титроқларидир.
Осмонни қоқ бўлган Сомон йўли ҳам
Ердаги бузилган чегара руҳи,
Кўкда тўлғонаётган улкан булутлар
Марҳум байроқларнинг мазлум арвоҳи...

1985

ҲАТТО

Агар бир кун менинг элангим келса,
Сенга эланмайман ҳеч қачон,
Бойлигу олтинга белангим келса,
Сенга беланмайман ҳеч қачон.

Сендан қабр сўраб, чуқур қазмасман,
Ҳаттоки ўлсам ҳам итдай дарбадар -
Йўқ, сенинг шевангда минбаъд ёзмасман,
Ҳаттоки ёзсам ҳам Душман ҳарфида!

1985

ҚЎПОЛ СЎЗ

Реализм сўзи гарчанд теран, бой,
Дағалроқ кўринар шеърий сатрда.
Лекин тирик бўлса эди Жулқунбой
Бизга уни равшан кўрсатарди.

Қўлин музга тикиб - мағрур боши ҳам -
«Ёзмайман ҳеч қачон, ёзмайман энди!»
Дея бақираётган Усмон Носир ҳам
Бу сўзнинг нелигин англатар эди.

Реализм сўзи қўпол сўз, чиданг.
Сўз йўқ бу сўздан ҳам чуқурроқ, бойроқ -
Башарият оғзига тикилган чигдан
Тикилар дунёда энг одил байроқ!

1985

ҚУЁШ

Тунда ҳақиқатдай бекинган ўхшар,
Адолатга ўхшар тонг отаётганда,
Пешин -тик ўқилган ҳукмга ўхшар,
Қасосга ўхшайди ботаётганида.

1986

ТАРАҚҚИЁТ ВА МАҚОЛ

Қримлик қардошларимга

Мана, тараққиёт қуёши балқиди -
Бизлар ҳар нарсага қодирмиз бу кун.
Агарда истасак, бутун бир халқни
Бошқа сайёрага кўчириш мумкин.

Тараққиёт ёнида ожиздир мақол:
Эл оғзига элак топиш ҳам мумкин,
Агар биз истасак бугун, бемалол
Ойни этак билан ёпиш ҳам мумкин.

1986

РУҲ

Гарчанд жисми заиф, у курашмайди,
Ҳақиқатни яшириб, тура олар лол,
Ярадор жангчини ёвуз душмандан
Ертўлага яшириб жим турган мисол.

1986

ДЕСА ЭДИ

*(85 ва 86-йилларда "пахта иши" дея бегуноҳ репрессия қилинган
деҳқонлар учун йиғи)*

Мана шу кетаётган одамларга қараб,
Мана шу кетаётган одамларга мен,
Мен жавоб бераман деса эди кимдир.
Мана шу кетаётган, тинмай кетаётган
Одамларга қараб, шуларга мен жавоб бераман,
Мен жавоб бераман, деса эди кимдир.
Майли, бақирмасин,
Майли ҳайқирмасин,
Майли, жар солмасин дунёга,
Майли, пичирласин,
Лоақал пичирласа эди,
Мен жавоб бераман шуларга, дея.
1986

ШУНДАЙ ВАТАНИНГ БЎЛА ТУРИБ

Шундай ватанинг бўла туриб,
Ёзасан юлдузлар ҳақида,
Чароғон кундузлар ҳақида,
Қошлари кундузлар ҳақида.
Шундай ватанинг бўла туриб,
Сен гуллар ҳақида куйлайсан.
Онангнинг ҳам кўзёшини сен
Шабнам дея ўйлайсан.
Шундай ватанинг бўла туриб,
Коинот ҳақида сўйлайсан.
Тошга уриш керак бўлган бошни
Гулчамбар учун шайлайсан.
Шундай ватанинг бўла туриб,
Қурол йўқ қўлингда.
Шундай ватанинг бўла туриб,
Қўрқасан ўлимдан!

1986

СЕН КЕТГАНДА

Кетганда,
Бир аёлдай кетсанг эди,
Нозу фирок этсанг эди...
Йук, бунақа кетмайдурсан сен,
Нозу фирок этмайдурсан сен.

Сен кетсанг боғлардай кетасан,
Вақт ўтган сари юк солиб.
Сен худди тоғлардай кетасан,
Узоқлашган сари юксалиб.

Фигонсиз, фарёдсиз ва тилсиз,
Чексиз бир ватандай кетасан.

1986

ВАҲИЙ

Мен бир деҳқон каби экин экаман
Чимдимлаб, доналаб, секин экаман.
Одами, ҳайвонми, қурт-қумурсқами -
Ҳаммасига бир хил текин экаман.

Менинг экканларим бир кун ниш уриб,
Бошини кўтарса бу замин узра,
Дарёлар тошажак, тоғлар қутуриб,
Ерни тигратажак буюк зилзила!

1986

КАЛАВАНИНГ УЧИ

Ўтмишимни англамоқ истаб
Китоб йиғдим ўнгу сўлимга
Ва бир куни олдим оҳиста
Калаванинг учин кўлимга.

Ип учини топган нуктадан
Чопа кетдим ўтмишга томон,
Аммо бирдан такка тўхтадим -
Туғаб қолди ишим ногаҳон...

Туғаб қолди кўлимдаги ип,
Олдга боқдим, жимир этди жон;
Калава ўрнида бақрайиб,
Ўлтирарди баҳайбат сичқон!

1986

ТАБИАТ ҲАЗИЛЛАРИ

Нишондор жангчига ўхшар олмурут.
Бойчечак - қорда юрган пахтакор.
Шоирга ўхшайди каллакланган тут,
Бюро аъзосига ўхшайди чинор.

1986

КЎПНИ КЎРГАН ҚАРҒА

«Қарр», «қарр», дейсан қорда югуриб,
«Қарр», «қарр», дейсан учиб юкорига -
Кўргуликни одамдан кўриб,
Нечун қорни қарғайсан, қарға?!

Қойил, сенга, мустақкам асаб,
Сени темирдан экансан, ҳей, қуш -
Туркистонда уч юз йил яшаб,
Ўрганганинг биргина қарғиш!

«Қарр», «қарр» этма, сен ҳам бир ўйла:
Сен - ягона тарихсан шу тоб -
Ўтмишдан бир ҳикоя сўйла,
Учиб юрган, ҳей, қора китоб!

1986

ИЖОДИЙ ЙЎЛ

Мана, шоир ётибди, мана кўли,
Шу кўл билан тинмай шеър терган.
Манави - шоирнинг ижодий йўли,
Яъни, унвонлар -
Буни халқ берган.

Ниҳоят, манави, шоирнинг тили,
Унда катта чипқон, кўринар узоқдан,
Аммо буни халқ бермаган, билинг,
Буниси - Худодан.

1986

СЎФИ

Ўз сочимдан тўқиб оламан чакмон,
Суягимдан ясайман пичоқ сопини.
Мен соямни тўшаб ухляяжакман,
Соя ухляяжак мени ёпиниб...
Юрак нима дейди, билмадим, лекин
Шахсан мен шунақа яшамокчиман.
Умримдан -бор роҳат, бор соя-салқин -
Ҳаммасини юлиб ташламокчиман
Ва бу яратилган жазирамада
Ўткир ҳақ қуёши қолажакдир тоқ,
Токи насиб этсин менга бир марта
Умр эмас, ҳақиқат учун йиғламок.
1986

ТУНГИ ТИЛАК

Нотинч бўлсин тунингиз, жоним,
Тушингизга фаришта кирсин.
Ярим тунда чўчиб уйғонинг,
Хонангизда малаклар юрсин.
Мен жимгина ўтирган жойда,
Ўтирсин бир сўзамол малак
Ва бемалол хўшласин чойдан,
Сўз бошлайин парвойифалак:
- Қизча, хафа қилиб М. С.ни,
Суиистеъмол этдинг чиройни,
Ахир, юлдуз узиб берсинми?
Ахир, олиб берсинми ойни?
Муҳаббатинг сен дариф тутма,
Ерга урма унинг номусин.
Кейин айгиб қўяй, унутма:
Бизда махсус руйхатда М. С.!
1986

«ДЕХҚОН ҚЎЛЛАРИ» ТУРКУМИДАН

Худо қарамади менинг раъйимга
Аллакачон ўзининг мухрини босди.
Ва ижрочи фаришта қоқ манглайимга
Лавҳи Махфуздаги қисматим ёзди.

Манглайимга боқиб уйдагилар ҳам
Ёзувни тушунмай бўлдилар сарсон.
Ниҳоят, марказдан келган бир одам
Ўқиди ва деди: «Сен -пахтакорсан!»

Шу-шу олтин топган кул каби хурсанд
Юраман пахталар кўкарса гулдай.
Мен маҳзун юраман аччиқ киш кирса,
Топган олтинини йўқотган кулдай.

Баъзан тушларимда сўкинаман бад,
Ўнгимда-чи, «тавба» дейман асосан:
Ҳар ҳолда, энг ширин таом бу - меҳнат,
Энг катта идиш бу - сабр косаси.

1986

ЎРТОҚЛИК ҲАЗИЛИ

Пахталар очилиб турса...
Дафъатан
Кулиб турган ҳаво кетса бузилиб,
Қор ёгса, бу демак, ерга нисбатан
Осмоннинг ўртоқлик ҳазили.

Чопиб раис келса, кийиб ол эгнинг,
Қор эмас, пахтадир турган осилиб,
«Териш керак» деса, бу бир ўзбекнинг

Ўзбекка ўртоқлик ҳазили.

Зўриқиб пахтадан уйганда тоғни,
Марказдан келсаю кимдир сузилиб,
«Тўйга кетдик» деса, буниси соғнинг
Касалга ўртоқлик ҳазили.

Тўйга келса ўзбек ва дастурхонда
Нон эмас, шиорлар турса ёзилиб
Бу ҳам бир пахтакор Ўзбекистонга
Ўртоқнинг ўртоқлик ҳазили.

1986

БОШҚА

Ўт бор, ўлан бор, майсадан гилам бор,
Май бор, палов бор, алвон ранг ялов бор,
Бахт бор, саодат бор, тўй бор, зиёфат бор,
Ҳамма нарса бор ўзбекдан бошқа.

Қари бор, қартанг бор, каттаю кичик бор,
Аччиқ бор, чучук бор, ит билан кучук бор,
Қурт бор, қумурсқа бор, илон бор, чаён бор,
Ҳамма нарса бор ўзбекдан бошқа.

Ўзбек қани? Ўзбек - пахтада!

1986

ТИЛЧИНИНГ ДЕГАНИ

«Эрк» сўзи
Отаси эмасмикан «эркак» сўзининг?
Шундай бўлиши мумкин,
Фақат - ўтган замонларда.

«Эрк» сўзида, балки,
Умуман маъни йўқдир,
«Эрк» сўзи шунчаки
Ўлаётган аскарнинг бўғизидан чиққан
«Хик» иллашдир?
Шундай бўлиши ҳам мумкин,
Фақат Афғон томонларда.

Биз учун эса,
Эринчок одам тўкиган сўздай туюлар у,
Шунчалар қисқа:
Эрк.

1986

СИЁҲДОН БИЛАН ҚИСҚА СУҲБАТ

Бир шабада эсди боғчадан,
Эшитилди мунгли бир товуш.
Сиёҳдон «пирр» учиб токчадан
Хонтахтага кўнди мисли қуш.

Хонтахтанинг нариёғидан
Менга боқиб, ютинди шўрлик.
Югинаркан, хўл томоғида
«Қулт» этди-ку бир қултум хўрлик.

-Умид билан қарама, қушчам,

Ёзолмайман, --дедим унга,-бас.
Гарчанд, менинг томоғимда жам
Бўлганлари бир култур эмас.

Сиёхдоним, сиёҳим, узр,
Сенга ёрдам беролмам бугун,
Турса ҳамки, Туркистон узра
Сенинг билан ёзадиган кун...

1986

ДАЛДА

Дўстим, темирдан қил энди бардошинг,
Шеъринг тушунарли, «мавҳум»мас, ишон,
Бўлмагани каби мавҳум кўзёши,
Бўлмагани каби мураккаб қувонч.

1986

ОРАЛИҚ

Кийинганча ўлда ва жўлда,
Сувга турган бир деҳқон каби,
Ғира-шира, қатқалоқ йўлдан
Дангир-дунгир кетди ноябр.

Қарс-курс юриб келди, мана, қиш
Оҳор ёғиб ҳамма ёғидан -
Қандай завқли кўчага боқиш
Икки фасл оралиғидан!

1986

ҚАРШИМАН

Мардни номард деган мард эмас -
Ҳадеб айланмангиз, келинг ўртага.
Енгмоқ учун писиб қараш шарт эмас
Рақиб қўлидаги қартага.

Мен сизга қаршиман, билсангиз.
Буни айтиш мумкин ҳеч иккиланмай.
Мабодо, сиз боғдан келсангиз,
Менга тоғ ёқади, тоқдан келаман.

Буни билиб қўйганингиз маъқул.
Яъни хайрон бўлманг менинг ҳолимга,
Тўсатдан туфласам, сиз топинган ул
сохта пайғамбарнинг ол соқолига!

1986

ЧИЗГИ

Кулди
Чиройли тишларни кўрсатиб.

Тили ҳам «йилт» этди,
Оппоқ тошлар ортида
Ётган илондек.

1986

ТЕИСТИК ШЕЪР

Ногоҳ пастга тушар булутлар,
Юрар тегай-тегай деб ерга,
Нафасидан ўчади ўтлар,
Инсоният ботади терга.

Ўпка гуё қовжираб сихда,
Кичраяди улкан юраклар,
Бир зарб билан қоқилган михдай
Ерга ботиб кетар тераклар.

Този иглар каби ер искаб,
Қотиб қолар булутлар бирдан,
Кейин қаттиқ увлашар кўкка:
«Дин ҳидлари келмоқда ердан!»

1986

ТАШБЕҲСИЗ ШЕЪР

(Ёки Ленин, Сталин ва Брежнев ҳақида шеър)

Буюк одам инжиқ бўлади сал
Бу ҳам бир фазилат албатта:
Дунёга келар у хоҳлаган маҳал
Ва хоҳлаган жумҳуриятда.

Буюк одам камтар, бунақа одам
Туғилмай ҳам турар юз йиллаб баъзан.
Туғилгудек бўлса, мабодо,
Биздан яшириниб юрар мунтазам.

Биздан беркинади, чунки буюкнинг
Таъмаси йўқ биздан тариқча.

Камтарлик ҳам юкдир, бу юкни
«Тарихий зарурат», дерди тарихчи.

Ўша камтарлиги сабаб биргина,
У беркинмас бойлик, моли ортига.
У биздан инсоний беркинар,
Дейлик, ўз **соқоли** ортига.

Башарти, удумда бўлмаса сокол,
Буюкка етади оддий бир мўйлов.
Бизга шу **мўйлов** ҳам келса гар малол,
У **қоши** ортига беркинар дарров.

Қошни ҳам кўп кўрса ношукур давр,
Буюк одам ҳеч буғилмайди.
Фақат камтарона қилади сабр,
Удум эврилгунча, у туғилмайди.

1986

ЧИЛЛА ЧИҚҚАНДАН СЎНГ

Паға-паға ёғди ва оқди шир-шир,
Чилла ҳам кирди-ю чикди бедаво.
Қирқ кунлик жаҳлдан ҳозир тушган бир
Одамнинг юзидай муаллақ ҳаво.

Қор-ку гўзал эди, эриб кетди-да...
Осмон ўриб олди ўз экканини.
Бу фасл тонг чоғи, соат еттида
Бутунлай унутди қиш эканини.

1986

ОЙ ЭНГАШАР

Замин жимжит
Тўхтаб қолган юрак сингари.

Ой энгашар,
Қулоғини тутар яқинроқ...

Замин жимжит.
Кўз ёш каби им-илиқ жаҳон.

1986

БАДИИЙ ЁЛҒОН

Бугун ҳам шоирлар гулни булбулга
Қофия этсалар, ишонманг: ёлғон!
Чунки бу элатда булбуллар ўлган,
Чунки қуриб қолган гул аллақачон!

Агарда бугун ҳам шоир бемалол
Тўртта гўзал деса тўртта фаслни,
Ишонманг: фасллар юзидаги ол
Гулгунлик ҳусн эмас, тамғаси силнинг.

Пахтани «олтин» деб кимдир бўлса ҳақ,
унга ҳам ишонманг, қалқинг оёққа -
Унинг ҳақиқати ёлғондир мутлақ
Чунки ҳақиқати қаршидир халққа!

1987

АФСҮН

«Йўқолсин зулм!» дедик,
Зулм дарров йўқолди.
«Яшасин хуррият!» дедик,
Хуррият яшади.
«Йўқолсин бойлар!» дедик,
Йўқолди бойлар.
«Яшасин йўқсуллар!» дедик,
Яшаяпти йўқсуллар.

1987

СОВЕТ КИШИСИНИНГ КҮН ТАРТИБИ

Бешта кам олтида кўзим очаман,
Аросатда турар беш лаҳза жисмим.
Соат нақ олтига урганида занг,
Оҳиста эсимга тушади исмим..
Исмни ўтказиб дарров тасдиқдан,
Янги кун ҳукмига этиб итоат,
Бошни кўтарганда ёстикдан
Роса олти ярим бўлади соат.
Еттида урф ила якдил ва яктан,
Ҳурмат қилган ҳолда халқ, ҳукуматни
Қиртишлаб оламан иякдан
Парвардигор ато этган неъматни.
Нонушта пайтида текшираман боз
Бола-чақаларнинг дунёқарашин:
Оғзимда нон билан (чунки вақт оз)
Нутқ ирод этаман худога қарши.
Саккизда кўчага чиқамиз секин,
Чорраҳада тўхтаимиз бир зумга:
Болалар-мактабга, мен-ишга, лекин

Ҳар бир йўл элгади порлоқ Измга.
Метрога тушаман. Одам кўп. Ийиб.
Сўзламоқ бўламан, боқмаслар ҳатто:
Бунда ҳар фуқаро манглайин уюб,
Давлат миқёсида фикр этар қаттиқ.
Мен ҳам тириштириб пешонамни тез
Сеза бошлайдирман ўзимни улкан -
Саккизу ўттизда чакнай бошлар кўз,
Таммом масъул бўлар тўққизда елкам.
Идорага кириб соат бешгача
Юрита бошлайман мустақил фикр
Бешдан олтигача, яъни кечгача
Мен чарчай бошлайман кўринмоқдан ҳур.
Соат нақ еттида уйга еламан,
Елкалар кичрайиб, торайиб миқёс,
Хотинга сўзлайман уч-тўрт калима,
Болаларга эса жилмаяман мос.
Соат ўнга етмай илинар кўзим.
Туш кўра бошлайман соат ўн бирда.
Қайдадир мен эски турмушни бузиб,
Инқилоб қиларман халқ билан бирга.
Мен борар эмишман буюк савашга
Тагимда аргумок, қўлимда тизгин.
Кимсан, инқилобчи. Исмин ҳам бошқа -
Қалқондай жарангдор, қиличдай кескир.
Бешта кам олтида, тугар ногоҳ жанг,
Кўзимни очаман, қалтирар жисмим -
Икки исм аро ётурман гаранг
Билмасман қай бири менинг асл исмин...

1987

ҲАЗИЛНИ ТУШУНМОҚ

«Йўлга хозирлик кўр, турақол», дердим.
Бизни кутиб турган бўлса эди йўл.
«Чиройли куйлагинг кийиб ол», дердим
Агар кўйлакларинг бўлганида мўл.

Ҳазилни тушунмай, жоним, агарда
«Қаерга?» десанг сен оғиз тўлдириб,
«Денгизга кетамиз!» дер эдим шартта...
Денгизни кўймасак эди ўлдириб.

«Ҳа, ҳа, денгиз ўлган. Хоҳласанг, жоним,
Тоғларга кетамиз!» дердим шу онда,
Бирор-бир захару заққумдан холи
Гўша бўлса эди Ўзбекистонда!

Севгилим шунда ҳам мени тушунмай
Кийина бошласанг эди тўсатдан,
«Кетдик!» дердим, босиб тишга тишимни,
«Кетдик!» дейверардим бу аросатдан!

1987

ЧЕТ ТИЛИНИ ЎРГАНИШ

Туркийда сўзлар бор, ханжардай ўткирдир.
Бир хато қилсанг бас, тил дарров тилинар.
Айниқса, бировга айтмоқчи бўлсанг сир,
Айниқса, ҳайқирмоқ истасанг, билинар.

Туркийда сўзлар бор, ўткирдир найзадай.
Аммо мен биламан ишимнинг кўзини.
Эрталаб тилимга, доривор майсадай,

Кўяман Englishнинг ўн-ўн беш сўзини.

Ўн-ўн беш сўз ила тузалгач бу яра,
Қайтадан тилимни найзага ташлайман.
Энг ўткир сўзларга мен уни қўярак,
Энг юмшоқ сўзларни келтира бошлайман.

Мен энди биламан, энг қадим обида -
«ЭРК» сўзи тил учун энг хавфли калима.
Ва лекин бирор сўз юмшоқлик бобида
Ҳеч тилда тенг келмас бу туркий «ЎЛИМ»га.

1987

АДАШ ГАНЛАР ҚЎШИҒИ

Биз, ахир ҳеч кимни ўлдирмадик-ку,
Лекин нега бизнинг қўлларимиз қон -
Гуноҳ қуши турар бош узра мангу,
Ёнаётган авлиёдай чирпанар виждон?

Эҳтирос қамчиси остида дир-дир
Тиграётган туядай, тушов оёқда,
Юришга мажбурмиз, юрмоққа мажбур,
Билмай, мағриб қайда, машриқ қаёқда.

Бизни муваққатлик даҳшатга солар,
Дарров зериктириб қўяр мангулик -
Ҳар кимнинг бўғзида узун бир нола,
Ҳар кимнинг кўксида битгадан ўлик.

Ожиз кучли бўлиб, бир марта бошин
Мардлик кундасига қўймоқни истар,
Кучли ожиз бўлиб, тўкиб қўз ёшин,

Бир марта меҳрга тўймокни истар.

Лекин осмон узоқ, ер эса қаттиқ
Бизлардан қарздор эмас бу олам -
Ҳақиқат юзига боқолмаймиз тик,
Аммо истамаймиз бош эгишни ҳам.

Баъзида кўкларга қараймиз ёниб,
Гўё кўкда бордай ерда йўқ нарса -
Қани, меҳр излаган шўрлик инсонни.
Инсон севмаса ҳам, бир Худо севса!

Лекин Худо севса, бўлиб овора,
Фақат бир одамни севиб ўтирмас -
Ўзига яраша улгуржи севар,
Бутун бир миллатни севади у - бас.

Шунингдек, қарғаса Малик-явмиддин,
Майдакашлик қилиб юрмайди асло,
Инсонни ажратмас унинг қавминдан,
Бутун бир миллатни қарғар, қарғаса.

Қарғалган миллати ҳўкиздай ишлаб,
Раҳматнинг ўрнига эшитар миннат,
Бор-йўғини дунёнинг пойига ташлаб,
«Ўғри» деб ном олар қарғалган миллат.

Қарғалган миллатнинг келажаги тул,
Дарёлари қуриб, чирир ерлари,
Қарғалган миллатнинг болалари - қул,
Аёллари тумсо, бепушт эрлари.

Қарғалган миллатнинг қозиси - фосих,
Олими - савдогар, илм сотиб яшар,
Шоирлари эса, ақлдан озиб,
Душмандан муқофот олмоққа шошар...

Қарғиш ҳам ўзига яраша катта,
Тушса, анча жойни қамрар ҳойнаҳой -
Тахминан айтганда, Оролнинг сатҳин
Бемалол қоплайди қарғиш тушган жой...

Оллоҳим, бу юкни соқит қил биздан
Гуноҳимиз чексиз - билсайдиқ зора! -
Аммо бизнинг бутун гуноҳимиздан
Сенинг марҳаматинг чексизроқ, ё Раб!

Оллоҳим, бу юкни соқит қил биздан!

1983-1987- 2003

ҚУЛАЙ МАВЖУДОТ

Узумнинг хомтоғини қирқса бўлади,
Мевасини эмас.
Итнинг қулоғини,
Жуда нари борса,
Думини ҳам қирқиш мумкиндир баъзан.

Лекин одамнинг-чи,
Унинг қаеридан қирқса қулайдир?
Бу ҳақда ўйлашга тўғри келади
Батафсил дўшпини супага қўйиб.

Зеро, танлаш мумкин бемалол -
Қирқса бўладиган қулай жойи кўп.

1977

АФУ ЭТ МЕНИ

Тақлид этолмадим, сенга, Ватаним -
Сен каби бардошли бўлолмадим ҳеч.
Сапчиб турган эсам, айбситма мени,
Афу эт, ахир, мен ўлолмадим ҳеч.

Кечир сапчиб турдим оғир уятдан -
Тарихидан жудо бўлган халқ каби
Келажаги қаро инсониятдай -
Энг сўнги лахзада турдим мен қалкиб!

Турдим, сапчиб турдим, ўзимга келдим,
Шаккок фарзандингни афу эт, ватан -
Гўзал кафанларни эгнимдан юлдим,
Тушдим, сакраб тушдим тилла тобутдан!..

1985

ШОИРНИНГ СЕВГИЛИСИГА ЁЗГАН ОЧИҚ ХАТИ

Мунисим, пахтадан бошингни кўтар -
Кун ботди, келди бош кўтармоққа пайт!
Чўлни қувавериб, ўзинг ҳам, дилбар,
Чўлга қувғин бўлдинг, етар, уйга қайт.

Пахтани терасан... ватанга бериб,
Донг қотиб ухлайсан, фақат ухлайсан -
Уйқунгда ётасан қучоғинг кериб,
Қайси саодатни бундай йўқлайсан?!

Булар кесак эмас, эмасдир харсанг,
Булар -ўғилларинг, айтаямман-ку.
Ҳар бири, сен агар кўзингни очсанг,

Кўзларин юммоққа тайёрдир мангу!

Жоним, ухламагин!..

Айтолмайман мен

Бундан ҳам соддароқ, бундан ҳам баттар -

Нахот, ўз жигарим, тушунмасанг сен,

Душманлар ҳам мени тушунган пайтда?!

1985

СОЧМАЛАР

Ропша-роса минг йилдан буён

Рўза тутиб, оғиз очмаган ҳамон

Турк саркардаси -

Тиёншон.

Минг йил давомида у емаган нон,

Унинг насибаси-минг йиллик увол -

Тузга тўлиб бораётган туздон -

Орол.

Саркарданинг гўзал қизи ўтлоқда

Оқ илонни босиб, деганида «Вой!»

Чикқан товуш, кумушранг ҳалқа -

Ой!

Ўтлоққа шитирлаб сингиб бораётган,

Бебахт Осиёдан кочаётган мангу

Бу оқ илон, муқаддас илон -

Аму...

Яна «Вой!» дема қиз. Етар бигта Ой.

Оғзинг очма гўзал, этма овоза.

Фақат отангга айт: оғзини очсин -

Туғади рўза!

1987

МАҲАЛЛА

Замон шундай. Тиқилинч макон.
Бўйи кулай, энига кўра,
Турмуш ўсар бўйига ҳамон
Энига-чи ўсар мафкура.

Бўйдан арз этайин нега?
Басдир, эни бўлса фаровон:
Меҳмон кутиш мумкин энига
Ёзиш мумкин катта дастурхон.

Тобланади энига асаб:
Душман билан дўст бўлиш мумкин.
Умр бўйи бўйига яшаб,
Энига ҳам бир ўлиш мумкин.

Тиқилинчдир. Макон тақа-тақ,
Ўсиш мумкин бўйига, ҳарна.
Эни бошқа... Энига фақат
Куйлаш мумкин Байналминални.

1987

НУҚТАИ НАЗАР

Дехқон идеалистга урмайди қарсак,
Материалистга ҳам лоқайд мутлақо.
Қилаётган ишига қарасак,
Ўсиб бораётган марксист дехқон.

У - олим.
Ўз умрин хоҳлаган пайтда
Узайгира олар нақ икки ҳисса -
Яъни иш кунини саккиз соатдан
Етади ўн олти соатга чўзса

У доно файласуф, ўйласа агар,
У аниқ билади, масалан,
Силжитиб бўлмайди ўзга ерларга
Қуёшнинг нуқтаи назарин.

1987

БЕЛБОҒ

Оқшом журъат этиб, бобом бисоти -
Ям-яшил белбоғни хуфия олдим
Ва уни ёздиму ёзган заҳоти
Ям-яшил оловнинг ичида қолдим -

Оловнинг забтига чидамай, туйкус
Белбоғни силкитган эдим, шу замон
Жаранглаб, тушди-ку ерга бир юлдуз,
Ярқираб кетди-ку тунда беомон!

Лекин ёнаверди лов-лов яшил ранг,
Мен уни сўнгги бор ситгдим хойнаҳой -
Хушдан кетаётиб кўрдим-ку аранг,
Бу сафар жаранглаб тушди ярим ой!

1985

ПАХТА ПАЙКАЛЛАРИДА

Сукутга сачради мотор товуши.
Тонгни қошлаб олди мой хиди.
Кимдир «Салом!» деди,
Сукунат
Яна бир товушга бойиди.

Оккуш каби тиграб пайкаллар
Ўз тақдирин бир зум кутишди...
Сўнгра шпинделларнинг сассик
Кучоғига кириб кетишди...
1976

ОРЗУ ФУҚАРОСИ

Гарчанд йироқ насабим-наслим,
Бу дунёдан минг-минг розиман.
Мен бу ерлик эмасман асли,
Одам Ота фуқаросиман.

Мен бу ерга келганим ҳамон
Тутқаздилар дарров қўлимга
Умр учун бир рухсатнома,
Бир йўлланма битта ўлимга.

Дунёда энг мунис аёлни
«Шул заифа онанг», дедилар.
Учкур отли, учкур хаёлли
Мард йигитни «отанг», дедилар.

Қўл чўзишиб бепоёнликка,
Дедилар: «Шул эрур ватанинг!» -
Бағрим бўлди тилка ва тилка,
Кўзимдан ёш потради менинг!

Шундай экан, недан қўркайин,
Ҳаммаси бор, нечун ўйланай -
Рухсатнома қўлимда тайин -
Чўнгагимда эса йўлланма!
1986

Мушоҳада

Оллоҳ ризоси учун давомли рўза тутаётган бир кимса Оллоҳдан бунинг учун мукофот кутгани қизиқ.

Оллоҳу Таоло очликни Ўзининг бир неъмат сифатида бор қилгандир.

Очлик - унинг хазинасидаги бир жавоҳир, У ҳар кимга ҳам насиб этавермайди, яъни бир мукофот. Шундай экан, ўз очлиги учун Оллоҳдан мукофот кутмак мукофот учун мукофот кутгандай бир гап.

2000

* * *

Ҳар сафар аксирганимда айтганим “Алҳамдулиллоҳ!” гафлат ичида ўқиганим намозлардан хайрлироқ ибодат бўлиб кўринади фақирга.

1999

ҲАЛОЛ ТАОМ

Бизнинг замонда ҳалол таом ейиш мумкин эмас, дейишади ислом мутафаккирлари.

Менимча, иложини қилса булади. Оз ейиш керак, жуда оз.

Инсонни оёқда тутиб туриш учун етарли бўлган, 24 соатда бир марта ейилган таом ҳалол булиши мумкин. Яна тўғриси Оллоҳ билади.

2003

ЎЗИМГА ҲУРМАТ

Ўзимнинг ҳурмат қилганлигимнинг сабаби “жуда яхши одамман” деб ўйлаганимдан эмас, балки мени яратган Оллоҳу Таолога ҳурматсизлик бўлмасин, деган кўркувдандир.

Унинг яратган махлуқига қандай ҳурматсизлик кўрсатиш мумкин?

2004

ДИНИМИЗДА ҲАММА НАРСА БОР

Икки кунда бир марта еган одам ҳар куни егандан узоқроқ яшармиш.

Бу замонавий докторларнинг тасбити. Лекин бизнинг динимизда Оллоҳу Таоло инсон ўз ризқини еб битирмагунча ўлмаслигини билдирган. Яъни оз еган одам, дейлик, 1 йилда еяжagini 2 йилда еса, ўз умрини 1 йилга узатган бўлади. Тўғриси Оллоҳ билади, албатта.

2005

ДУО

Оллоҳим, Бизга Ўзингга ва ота-онамга итоат ва хизмат қилишни амр этдинг.

Мен осийни мағфират айла, Оллоҳим! На Сенга қуллик қилолдим, на ота-онамга хизмат!

Ота-онам вафот этди, улар олдидаги қарзим - кўксимда оғир юк.

Ё Раббим, ортиқ Сенга қуллик қилишни мен осий банданга насиб айла!

Бир оз умр бер, ки мен Сенинг ризонгни қозонмоқ учун солиҳ амаллар ишлашга улгурайин.

ИншоОллоҳ таоло, балки у ҳолда ота-онам олдидаги гуноҳларимни ҳам афу этарсан, ё Раҳмонир Роҳийм!

2003

* * *

Емак учун айтганим шукр, емаганим (ортиқча емак) учун айтганим шукрдан каттароқ эмас.

2004

ДУШМАНГА

Оллоҳим сени менга мени сенга мусоллот этди, кутулиш йўли - ҳар икимиз учун ҳам битта - кибрни енгишдир.

2005

* * *

Умидим Қўрқувимдан каттароқ. Қўрқувимни тарбия этмоғим
керак, ки у умид билан тенглашин.

2005

ҲУСНИЗОН

Ҳаққим бизни ҳаққа чиқарди,
Пешонамиз оққа чиқарди,
ИншоОллоҳ, суяқларимиз
Ёнмайдиган ёққа чиқарди.
ИншоОллоҳ, шундай бўлажак,
Бу сўзимга маъно тўлажак,
ИншоОллоҳ, пушаймон эмас,
Солиҳ ҳуснизон-ла ўлажак!

2006

ТАРЖИМА

ТУРКИЯ ИСТИҚЛОЛ МАРШИ

Меҳмет Окиф Эрсой

Кўркма, сўнмас бу шафақларда сузган ол санжок,
Сўнмасин юртимнинг устида ёнган энг сўнги ўчоқ.
У маним миллатимнинг юлдузидир порлаяжак,
У манимдир, у маним миллатимнингдир ҳар чок.

Уйма, курбон бўлайин, қошингга эй, нозли ҳилол!
Қаҳрамон иркимга бир кул! На бу шиддат, бу жалол?
Санга бўлмас тўкилган қонларимиз сўнгра ҳалол...
Ҳаққи, Ҳаққа топинган миллатимнинг истиқлол.

Ман азалдан беридир хур яшадим, хур яшайман!
Қайси телба манга занжир уражакмиш? Ман шайман!
Кукрамиш сел кабиман, деворни йикиб, ошаман.
Йиртаман тоғларни, ҳандақларга сиғмай, тошаман.

Мағрибнинг уфқини қопласа пўлат зирхли девор,
Маним имон тўла кўксим каби сарҳадим бор.
Улусим, кўркма! Қандай қилиб шундай бир имонни бўғар,
“Маданият!” деганинг бир тиши қолган жонивор?

Биродар! Юртимга олчоқларни йўлатма, токи,
Қолқон эт говдангни, тухтасин ҳаёсизча оқим.
Туғажактир сенга ваъд этгани кунлар Ҳақнинг...
Ким билар, балки эрта, балки эртадан-да яқин.

Босганинг ерларни “тупрок” деярак кечма, тани:
Тушун, остида мингларча кафансиз ётгани.
Сан шаҳид ўғлисан, инжитма, ҳокини отаннинг:
Берма, дунёларни олсанг-да, бу жаннат ватанни.

Ким бу жаннат ватаннинг йўлида бўлмас-ки фидо -
Шухадо пишқиради тупрокни сиқсанг, шухадо!
Жони-жононни, бутун боримни олсин-да Худо,

Этмасин тек ватанимдан мани дунёда жудо.

Рухимнинг сендан, Илохий, шудур ёлғиз амали:
Тегмасин маъбадимнинг кўксига номахрам кўли.
Бу азонлар-ки шаҳодатлари - диннинг тамали,
Абадий юртимнинг устунда маним янграмали.

У замон важд ила минг сажда этар ҳатто тошим,
Ҳар жарихамдан, Илохий, тўкилиб қонли ёшим,
Пишкирар рух-и мужаррад каби ердан лошим;
У заман юксаларак Аршга тегар балки бошим.

Ҳилпира, сан-да шафақлар каби, эй шонли ҳилол!
Бўлсин энди тўкилган қонларимнинг жами ҳалол.
Абадиян санга йўқ, ирқимга йўқ измиҳлол:
Ҳаққидир, хур яшаган байроғимнинг хуррият;
Ҳаққи Ҳаққа топинган, миллатиминг истиқлол!

Туркия туркчасида:

İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al Sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır parlayacak!
O benimdir, o benim milletimindir ancak!

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet, bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal.
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım;
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar.

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastiğın yerleri 'toprak' diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı.
Verme, dünyâları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şühedâ fişkırarak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Rûhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma' bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım.
Her cerîhamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım;
Fışkırır rûh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım!

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet,
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Akif Ersoy

МУҲАММАД СОЛИҲ ҲАҚИДА

Абдурауф Парфи Ўзгурк, Ўзбекистон Халқ шоири:

Шеърят муқаддас манзилларда доимо собитдир. Шеърят боши берк кўчаларни, сўнгсиз масофаларни, турма панжараларини кесиб покиза қалбларга ета олади. Турк Дунёси ХХ асрда ҳам инсониятга улуг шоирларини берди. Чўлпон, Жовид, Алавий, Доғларжа каби буюк шоирлар қаторида Муҳаммад Солиҳнинг муносиб фахрли ўрни бор.

ХХ аср ярадор аср, яралари битмаган Вақтнинг узун ҳайқиригидир. Ёрилган яранинг тимсолларини улуг шоирлар яратади. Фожеанинг тиниқ қонини, ўлимнинг тирик тасвирини мен Муҳаммад Солиҳ шеъриятида аниқ кўраман. Муҳаммад Солиҳнинг жаҳон шеъриятида ўз Сўзи борлигидан фахрланаман.

Эрк сўзининг қудрати дунёни тутажак деб ишонаман.

(“Эрк” газетаси, №1, 2000 й.)

Аҳмад Бейжон Эржилосун, Туркия Тил Академияси Президенти (хотираларидан)

1986 йилнинг сентябр ойини ҳеч унутолмайман. Минг йил аввал айрилганимиз тупроқларга илк қадам босганимиз кунларни. Туркиядан ўн илм одамининг Туркистон сафарини Байналминал алтаист (туркинос)лар Конферентсияси Тошкентда бўлганди... Тошкент ва Самарқандда кечган саккиз кеча-кундузнинг ҳар бири бошқа-бошқа гўзалликлар касб этарди...

У кеча шундай бошланганди...

У кечанинг энг диққатга сазовор жумласи "Бизга туркчиликнинг Асослари керак", деган жумла эди. Боғчадан уйининг кутубхонасига чиққандик, Муҳаммад Солиҳ биздан "Туркчиликнинг асосларини"ни сўраганди. Тўғриси, биз қулоқларимизга ишонмагандик! Сотсиалист бир ўлканинг пойтахтида, ҳали темир парда дунёни иккига бўёётгиврган бир замонда биздан Зиё Кўкални сўрашлари мумкинмиди? Ҳа, мумкин эди. Бир мард одам, бир туркчи одам биздан бу китобни сўраётган эди. Икки ой сўнгра унга бу китобни етказгандим азиз дўстим

Турсун Йилдирим воситаси ила...

Бу воқеалардан сўнг орадан йиллар ўтди. У юлдузли кеча, у нурли юзлар, ёлқинли суҳбатлар юрагимда каттая борди ва ниҳоят, 1998 йили "Гулнор" исмли бир романга айланди...

Ҳеч шубҳам йўқ-ки, учинчи минг йилликда турк дунёси достонига мавзу бўлажак воқеалар 19 ва 20 асрларда рўй берди. Балки, бир муддат рўй беришда давом этажакдир. Худди ер куррасини пайдо қилган магма қатламидаги маъданлар бир оташ ичида қайнаб-кўпириб, Учинчи минг йилнинг Турк дунёсини яратажакдир...

Янги минг йилликнинг магма қатлами Болқонлардан Хитойгача узанган турк жуғрофиясидир. Қайнаган оловлар эса - бу жуғрофияда тепган юраклардир: Исмоил Ғаспиралилар, Ҳусайнзода Алилар, Зиё Кўкаллар, Абдулҳамид Сулаймон Чўлпонлар, Аҳмад Бойтурсунлар, Ниҳол Отсизлар, Усмон Ботирлар, Наждот Кўчоқлар, Абулфайз Элчибейлар, Муҳаммад Солиҳлар...

(“Эрк” газетаси, №1, 2000 й.)

Темур Хўжа, Истанбул Кўч университети доценти:

Уста шоирнинг шеърияти фақат унинг ҳаёти билан чегараланиб қолмайди, балки, у мансуб бўлган миллат ҳаёти ва тақдирининг ҳам ажралмас қисмига айланади. Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий, Фузулий каби шоирларнинг шеърларини дунё туркларининг маънавий ҳаёти ва тақдирдан айириши мумкин эмас. 20 аср бошларида яшаган Абдулла Тўқай шеърияти татар туркларининг, Аҳмад Жовид шеърияти озори туркларининг, Абдулҳамид Сулаймон Чўлпон шеърияти ўзбек туркларининг юрак сасига айлангандир бугун.

Адабий яратувчилигини узоқ йиллардан бери кузатиб келаётганим шоир Муҳаммад Солиҳ шеърияти ҳам ўзбек туркларининг бугунги босқичида ҳаётий аҳамият касб этмоқдадир...

Муҳаммад Солиҳнинг теран хаёл кучи шеърда ниҳоятда ўзига хос, янги ва ҳар кимни ҳайратга соладиган маъжозларини қаршимизга чиқаради. Бу маъжозлар фақат ҳайратга солиб қолмай, одатий замон-макон ўлчовларини янада чуқурроқ идрок

этишга йўналтирилгандир...

Муҳаммад Солиҳ 1985 ва 1992 йиллар оралигида бошқа ўзбек зиёлилари каби юрагида не бўлса, айтди. 1992 йилдан бошлаб, унга тазйиқлар кучайди, аввал миллат вакиллигини, сўнгра юртини бир-бир тарк этди. У ҳозир суюкли ватанидан узоқда яшайпти, ундан олинмаган бир нарса - унинг сўзлаш қобилияти.

Агар Муҳаммад Солиҳ бошқа нарсаларни ўйласайди, балки, юртида қолиб миллат вакиллигини давом эттирар, дўстлари даврасида ўйнаб-қулиб вақт ўтказган бўларди. Аммо буни "жим туриш" эвазига қабул қилмади, онгли равишида рад этди.

(“Эрк” газетаси, №1, 2000 й.)

Буланд Эжевит, Туркия Бош вазири:

Ғарбда сиёсатчи шоирларни кўп учратмайсиз, аммо Шарқда, хусусан, Турк ўлкаларида сиёсатчилар, давлат одамлари, ҳукмдорлар орасидан кўплаб буюк шоирлар етишиб чиққан. Масалан, Усмонли подшоҳлари орасида машҳур шоирлар ҳам бор. "Хатой" тахаллуси билан шеърлар ёзган шоҳ Исмоил, ҳукмдор бўлиш билан бирга, айни пайтда буюк шоир ҳам эди.

Ўзбек шоири Муҳаммад Солиҳ ҳозирги замон Турк сиёсатчи шоирларининг устун ўрнагидир. У бир пайтнинг ўзида ҳам ўзбек туркларининг кўзга кўринган шоири, ҳамда Ўзбекистоннинг бош муҳолифат партияси бўлган "ЭРК"нинг Раисидир.

Муҳаммад Солиҳ ўз шеърларини оғир тазйиқ-таъқиблар бўлган замонларда ёзди. Совет Иттифоқи тарқаб кетган ва Ўзбекистон мустақил жумҳурият деб эълон қилинган бўлишига қарамай, тазйиқлар ҳали ҳам давом этаёттир. Фақат уста шоирларнинг "шеър тили" энг оғир тазйиқлар остида ҳам Эрк машъаласини баланд тутиб келаверади.

Муҳаммад Солиҳ ҳам турли гайриинсоний тузумларнинг тазйиқи остида Эрк машъаласини ўз шеърлари билан ёниқ тутиб келган шоирдир. Бир сиёсатчи сифатида Муҳаммад Солиҳ ва унинг сафдошлари ҳали ҳам маълум маънода, ердан олиб, ерга урилмоқдалар. Бироқ, Муҳаммад Солиҳ бундай тазйиқларга вақтида, ўз шеъри билан жавоб бериб қўйган:

"Агар ҳеч ким мени ерга урмаса,
Кўкка қандай сакрай олардим?"

*Шоир сифатида у аллақачон кўкка сакраб бўлган,
ишонаманки, у бошчилик қилаётган эркинлик ва демократия
ҳаракатининг, "ЭРК" Партиясининг кўкка сакрайдиган кунлари
ҳам яқиндир!*

(“Agaclar Şair Olsa”, 1987. “Ötüken” нашриёти)

**Башир Айвазўгли, Туркияда чиқадиган “Замон”
газетасининг муҳбири:**

*Оғочлар ҳурми? Нозим Ҳикматнинг "Бу мамлакат бизники"
номли машҳур шеърининг тиллардан тушмаган мисралари шундай:*

Яшамак бир оғоч каби тек ва ҳур

Ва бир ўрмон каби қардошчасига:

Бу ҳасрат бизники.

*Илгарироқ Ўзбек Туркларидан бўлган Муҳаммад Солиҳнинг
"Оғочлар шоир бўлса" номли китобини тақрор қўздан кечирдим.
Советлар Бирлиги ҳали тарқалмаган, фақат чириётгани тобора
чуқурроқ ҳис этила бошлаган йилларда ёзилмиш шеърлардан
иборат бўлган бу китобда, боқинг, Муҳаммад Солиҳ не дейди:*

Оғочлар шоир бўлса, нима ҳақда ёзган бўларди?

Бир оз қушлар ҳақда,

осмон, қуёш

ва саёҳат ҳақида,

саёҳат, саёҳат, саёҳат ҳақида

тинмай ёзган бўларди!

Сизнингча, Ўзбек шоири не демак истаган?

*Ёки Нозимнинг "тек ва ҳур" оғочи саёҳат фикрини билмаган
оғочмиди?*

(“Zaman” газетаси, 28 феврал, 2000 й)

**Туркияда чиқадиган "САБОҲ" газетаси муҳбири, журналист
аналитик Женгиз ЧОНДОР:**

*Муҳаммад Солиҳнинг исмини Советлар Иттифоқи замонида
эшитгандим. Совет ҳокимиятига қарши мужодала қилиш
кераклигини кўрсатган ноёб турк шахсларидан биридир.*

У советларга қарши ўз сўзини айтаётган пайтда

Ўзбекистон Компартияси бошида Ислом Каримов бўлиб, у Москванинг Тошкент бўлими сифатида меҳнат қиларди... Раҳматли Турғут Ўзол "21 аср турк дунёсининг асридир", шiorини илк бор ўртага ташилаган лидер эди. У Ўрта Осиёнинг янги мустақил бўлган турк жумҳуриятларига жуда катта аҳамият берарди. Ва унинг яқинлари билади, Ўрта Осиёда Ўзол ҳазм қилолмаган бир одам бор эди.

Бугун ўша Каримов бир тарафдан коммунистик ҳийлалари билан ўз халқига тазйиқ ўтказар экан, иккинчи тарафдан ёлгон пропаганда билан Туркияда обрўсизлантирмоқ истаяпти. Бу борада ҳар ерга бош суқиб, Муҳаммад Солиҳни изламоқда, уни ёлгонлар билан "террорист" деб эълон қилмоқда.

Биз иккита дўстимиз билан 1992 йилда Муҳаммад Солиҳни зиёрат қилгандик. У янги қурилган партияси "ЭРК"нинг бошида эди. Президентликка номзодини қўйиб, минг бир хил найранг ишлатилган бу сайловда ютқазганди...

У пайтларда Туркиянинг Ўрта Осиё сиёсатиغا Сулаймон Демиралнинг қўли тегиб, у Озорбайжон ва Ўзбекистон коммунистлари билан қучоқлашганди. Бу минтақанинг келажагини ўйламаслик Туркиянинг расмий сиёсати ҳолига келганди.

Муҳаммад Солиҳ бир йил сўнгра Туркияда яшай бошлаганди. Бир гал мени зиёрат қилганди, бирга тушлик емаги еган эдик. Менинг газетачи дўстларим ёнимдаги узун бўйли муҳолифат лидерининг бир кунги халқаро шахсиятга айланишини идрок этмаган бўлсалар керак...

(“САВАН” газетаси, 08. 07. 1999)

Шоир таваллудига бағишланган йиғилиш

Муҳаммад Солиҳнинг 50 ёшига тўлиши муносабати билан Рус Пен клуби, Москва Хелсинки инсон ҳақлари Қўмитаси ва Марказий Осиёда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш Жамияти бир йиғилиш ўтказдилар. Ушбу йиғилиш қатнашчилари имзолаган баёнондан бир парчасини эътиборингизга ҳавола қиламиз:

Ўзбекистонда чиқадиган газета ва журналлар, радио ва телевидение Муҳаммад Солиҳга қарши тўхмат дарёсини оқизмоқда. Корхоналар, идоралар, ўқув юртлари ва маҳаллаларда юқорининг буйруғи билан "Президентимизни ҳимоя қиламиз!",

"Йўқолсин мустақиллик ва барқарорлик душманлари!" каби шиорлар остида мажлислар ўтказилди. Бу манзара бизга тоталитаризмнинг энг зулматли замонларини, Андрей Сахаров ва Александр Солженицинларни қоралаш кампанияси кунларини эслатади.

Муҳаммад Солиҳ ўзининг эллик ёшини сиёсий сургунда, аммо ижодий гайратга тўлиб турган бир пайтда қаршиламоқда.

Биз Муҳаммад Солиҳни бу қутлуғ сана билан табриклаймиз. Унинг бош мақсади бўлмиш Ўзбекистоннинг мустабид тузумдан озодлиги рўёбга чиқишини ва мамлакатининг демократик, эркин жамият қуриш йўлига ўтишини тилаймиз!

Имзолар:

Андрей Битов, Рус Пен Клуби президенти
Александр Ткаченко, Рус Пен Клуби бош директори
Людмила Алексеева, Халқаро Хелсинки Федератсияси президенти, Москва Хелсинки гуруҳи раиси
Белла Ахмадуллина, шоир
Валентин Гефтер, Инсон ҳуқуқлари институти директори
Гавҳар Худоназарова, "Тожикистон" фонди президенти
Михаил Аругюнов, Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш халқаро Ассамблеяси президенти
Борис Кудашкин, шоир, инсон ҳуқуқлари ҳимоячиси
Виктор Кучериненко, "Мемориал" Жамияти Бошқарув хайъати аъзоси
Александр Любославский, "Защита прав и свобод человека" журналы редактори
Авди Қулиев, "Туркманистон" фонди президенти
Наталя Зимянина, "Вечерний клуб" газетаси шарҳловчиси
Шомил Шиабуддинов, "Ватан" партияси вакили
Виталий Пономарев, Марказий Осиёда инсон ҳуқуқлари бўйича Информатсия марказининг ижроий директори
Абдуфаттоҳ Маннопов, Марказий Осиёда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш Жамияти раисдоши

20 декабр, 1999 йил, Москва.

МУНДАРИЖА

МУАЛЛИФ ҲАҚИДА	3
СЎЗБОШИ	8
ЯНГИ МАТНЛАР	9
ҒАРИБ ДАРАХТ	9
НА ГЎЗАЛ	9
ПРАГА ТУРМАСИДА ЁЗИЛГАН ШЕЪР	10
МИШ-МИШ	10
МАҲШАР КУНИДА	11
ҲАЁ	11
ҚЎРҚУВ	11
ИЛК ШЕЪРЛАР	
ИЛК БОР	13
ТОЛДАГИ ЁЗУВЛАР	14
ИХТИЁР	14
БАҲОР ШАМОЛИ	15
БИОЛОГИК ШЕЪР	15
АРАФА	16
ТЕРАК	16
ШОИР	17
«ГОҲ ЮРАК ОЁҚҚА БУЮРАР»	17
«СЕНИНГ ГЎЗАЛЛИГИНГ»	17
«БЕШИНЧИ ФАСЛ» КИТОБИДАН	
УЙҒОНИШ	18
ПИЁДА ТОҒЛАР	19
ХУШБЎЙ КУНЛАР	19
КЕЧИККАН БАҲОР	19
СЕВГИДАН ҚЎРҚМАДИК	20
МЕНИНГ СЎЗИМ , СЕНИНГ ҒАЗАБИНГ	21
КЎКСИМДАГИ БОШ	21
МАНГУРОҚ НОМ ТОПСАНГ	21
БОЛАЛИК	22
ХАТ	23
ХАЁЛ	23
ЁМҒИР	23
ГЎЗАЛ ИЗИДАН	24
ЙЎЛ	24

ОВОЗИМ	25
ЙИЛЛАР	25
АЁЛ	26
ҚАЙТИШ	26
СЕВГИНИНГ БИР СОНИЯСИ	27
АВГУСТ	27
КЕЧИККАН КАПАЛАКЛАР	28
ЭНГ СОДДА ҚЎШИҚ	28
СЎНГИ ЛАҲЗАДА	29
ФАРОҒАТ	29
ШИРИНХАЁЛ	30
СИРЛИ МАСОФА	30
ЗИЁФАТДА	31
ВУЖУДСИЗ СЕВГИ	31
ТОҒДА	32
МЕН СЕНИ ИЗЛАДИМ	32
СЎНГИ ИМКОН	33
МЕН БАХТЛИМАН	33
«ОҚ КЎЙЛАКЛАР » КИТОБИДАН	
МЕН СЎЗЛАРНИ ЕНГИБ ЯШАЙМАН	34
БАҲОР ҚЎШИҒИ	35
ФАСЛ	35
ОЛМА	36
ҚЎШИҚ	36
ЯЙЛОВДА	37
БЕПОЁНЛИК	37
СЎҚМОҚ	38
КУЗ	38
УХЛАЁТГАН ОТ	39
ВАҲИМА	39
ПОРТРЕТГА ЧИЗГИ	40
ФЕЪЛЛАР	40
СЎЗ ДАРДИ	41
БЎШАБ ҚОЛГАН УЙ	42
УМИД	42
АГАР ОРЗУЛАРДАН ЧАРЧАСАНГ	43

ПОЕЗД	43
СОАТ	44
КАЛИТ	44
У БИРДАН ЎЗИНИ БАХТИЁР СЕЗДИ	45
ШЕЪР	45
ЮРАК	46
НИМА КЕРАК СЕНГА	46
КЎЗГУ ХОТИРАСИ	47
МЕН ЎЗ ЮРАГИМДАН ҲАЙРАТЛАНАМАН	47
ЁЗ ОҚШОМИ	48
БОҒ	48
ДЕРАЗА ОЙНАСИДАГИ ЁЗУВ	49
ОРЗУ	49
ХОТИРА	50
НИМА ҲАҚДА СЕНИНГ ЖИМЛИГИНГ	50
МЕНДАН УЗР СЎРАР ЁЗГАНИМ	51
ҲАЛИ ПАЙДО БЎЛМАГАН ЖАНУБ	51
ФАРОСАТЛИ ДАВРА	52
МУҲТАРАМ ЗАВЖАМ ОЙДИНХОНИМГА	52
«ҚУДУҚДАГИ ОЙ» КИТОБИДАН	
БАҒИШЛОВ	53
СОДДА НАСИҲАТ	54
ТЕЛЕФОН	54
ҚАЛДИРҒОЧ	54
ОЧИЛДИ БИР ГУЛИМ	55
АГАР КАМИНАНИНГ БОШЛАРИ	55
БИР БОР ЭКАН, БИР ЙЎҚ ЭКАН	56
АГАР	56
ТУМАН	57
ЁНГАН ОРЗУЛАР	57
МЕНИНГ ЭНАМ	58
МЕН СЕНДАН ХАТ ЭМАС, ХАВОТИР ОЛДИМ	58
СИРЛИ ДУНЁ	59
ЁМҒИР	59
ДЎСТЛАР, ЭЛТИБ ҚЎЙИНГ МЕНИ УЙИМГА	60
ЧИРОҚЛАР ЎЗГАДИР	60
БИРИНЧИ ҚОР	61

«ВАЛФАЖР » КИТОБИДАН	
БИЗ НЕГА УЧРАШДИК	62
ЎЗИНГ ҚАРА	63
БАЛИҚЛАР БОЗОРИ	63
ЎЗИНГНИ ТУТ	64
ТОНГ МАҲАЛИ	64
ЧУМОЛИ	64
УЧАЁТГАН ҚЎЗИЧОҚ	65
БОҒДА	65
ДЎСТЛАРНИ ДИЛХАСТА ҚИЛМАСЛИК УЧУН	66
ГУВОҲНОМА	66
ПАРИШОНХОТИР ОДАМ	67
ЁЗ ТУНИ	67
КЎЗОЙНАК	68
ШУНЧАЛАР БАХТЛИ БЎЛАДИМИ	68
ҚИШ	69
ВАЛФАЖР	69
БАҲОРДА	73
ЎЗИМНИ АВРАЙМАН	73
ҚИСҚА КУЙ	74
СОНЕТ	74
ТУН СОАТИ	75
ТУҒИЛГАН КУН	75
ТОНГ ОТМАС	76
ҚОР	76
БАҲОР	77
АЗОБ	77
ШЎРЛИК	78
ДЕКАБР	79
ОЧ БИР ЧУМЧУҚ БЎЛСАМ	79
ЎРТАДАГИ ГАП	80
ПАХТА	80
КУЛГИ ЧЕГАРАСИ	80
ҚИШКИ ТУШ	81
СЎЗ	81
ЁМҒИР	82
ЯНА КИМ БОР ЭКАН СЕНДЕК	82

ҚУДУҚ	83
НАРСАЛАР	84
ОДАМ ЖАМЛАБ ОЛСА ҰЗИНИ	84
ГУЛЛАРИМЮЛИНДИ	85
ТУШДАН СҰНГ	85
САНЪАТ	86
ШОИР	86
СҰЗЛАРНИ ЯРАТИБ	87
ҚИШЛОҚ ОДАМЛАРИ	87
ХАЙРИЯТ	88
ЖИМЖИЛОҚ	88
ПУЛ	89
ИЗЛАШНИ СЕВАРУ	89
ТУНГИ ЁМҒИР	90
ЛАЗЗАТНИНГ ХИЛЛАРИ	90
ШАРҚ ШОИРЛАРИ	91
СЕНГА БИР ХАЁЛИЙ ДҰСТ КЕРАК	91
МУСИЧА	92
БУЮРТМА	92
ЗИНАПОЯ	93
ТАБИБ	93
ЁЛҒИЗ ОДИМЛАЙСАН	94
МУҲЛАТ БЕРИНГ	94
РАСМИЙ РАМЗИЙЛИК	95
ТУНГИ ЧЕГАРА	95
ИККИНЧИ ДАРАЖАЛИ ҚАХРАМОН	96
ҚИЛИЧЛАР УЙҚУГА КЕТСА	101
КУНДУЗ	101
ҚИШ МАНЗАРАСИ	102
ВАҚТОЗ	102
МАРД ЙИГИТ	103
ЕТТИ ҚАТЛАМ	103
УНУТМА , ФАКАТ СЕН ҲУРСАН	104
МАНСУР ШЕЪРЛАР	
ТУРКИЙ ТИЛДА СҰЗЛАМОҚ	105
ХОРАЗМ СЕГОҲИ	105
ТУН ТАШБЕҲЛАРИ	106

РАССОМ.....	106
ЭҲТИЁТКОР ОСМОН	106
ТИЛАНЧИЛАР	107
«ОЗОДЛИК » КАРТИНАСИ	107
ЖАРДАГИ ОҚ ТЕРАКЛАР	108
ЙЎҚ ОДАМНИНГ ЭШИГИ	108
ГУЛТУВАК ТУРГАН ЖОЙ	108
САЙЁҲАТГА БОРАДИГАН ОДАМ.....	109
ЎРИКЗОРДА ТАҲО	109
СЕВГИ	109
КЎНГИЛ	110
ҒАЛАТИ ОДАМ	110
ЭРТАЛАБ	111
ВАҚТ	111
БИР СЎЗ БИЛАН	111
ШОИР ХАЛҚИ	112
КРЕСЛО	112
СУРАТ	112
ЖАСОРАТНИНГ КЎЗИ	113
ЁЛҒИЗ КИШИ	113
ТОҒДА	114
ҚЎРҚОҚ ОДАМ.....	114
«ШАФФОФ УЙ » КИТОБИДАН	
БЕШ ЙИЛКИ	115
ГИЛАМ	116
САЙЁҲАГА	116
ОЛГА КЕТМОҚ	118
ФИКРИМ	119
СЕВИМЛИ АЛДОҚ	119
ҚОЧИШ	120
ҚИШ	120
ҚАЛТИСЛИК	121
УЧЛИКЛАР	121
ЮРАГИМ	122
МОДОМИКИ	122
ХАЗОНРЕЗ	123
ВЕРТЕРГА ҚЎЙИЛГАН АЙБНОМА	123

МУДДАТДАН СЎНГ	125
КИТОБЛАР	125
ТАНИШУВ	126
ИЛҲОМ	126
КУЗ	126
ОСМОНДАН УЗИЛГАН ТОМЧИ	127
ТИЛСИМЛАНГАН УЙ	127
ОРЗУ	128
ОЙ	128
ДУМ МОНОЛОГИ	129
МАРҲУМ БИДАН ҲЕЧ КИМ САЛОМЛАШМАЙДИ	129
ЎН БЕШ ЙИЛДАН КЕЙИН	130
АЛДОҚЧИ	130
1. МУМКИН	131
2. МУМКИН ЭМАС	131
ҚАРЗ	132
ГАП	132
АЯНЧ БИЛАН ҚАРАМА	133
ВОҚЕА	133
АГАР СЕВСАК	134
ОЙДИНГА	134
«ЁШЛИК» ҚАХВАХОНАСИДА	135
СЕНИНГ УЙИНГ	135
АХИР	136
ШАФФОФ УЙ	136
ҚЎРҚИНЧЛИ ТУШ	137
СОВИБ БОРАЁТГАН ҚЎЛНИ УШЛАБ	137
ҲАЙКАЛ СОЯСИДА	138
ДАХЛСИЗ ХАЁЛ	138
ЁЛҒИЗЛИҚДА	139
САЙЛОВЧИ	139
ТАБИБ МАСЛАҲАТИ	140
ҚОР ЁҒАР ЭКАН	140
УЙҚУДАН ЧАРЧАГАН ҚУШЛАР	141
«ОЛИС ТАБАССУМ СОЯСИ » КИТОБИДАН	
МЕН БУГУН ОЙ ЧЕҲРАСИН КЎРДИМ	142
ТОКИ ТАШҚАРИДА ҚОР ЁҒАР ЭКАН	142

МЕҲР	143
МУҲАББАТ	143
КУЗ	144
ТОНГИ КУЙ	144
ТАДРИЖ	145
СЎЗ ИЗЛАЙМАН	145
ТЎЛҒОНИШ	146
БАЛКИ	146
КУТАМАН	147
ҚАЙРИЛИБ ҚАРАМА	147
ЧУМЧУҚЛАР	148
ДАРАХТ ШОИР БЎЛСА	148
ТУН	149
ШОИРНИНГ МУКОФОТЛАНИШИ	149
ҲАФТА	150
УЛАРГА АЙТ, СЕВГИЛИМ	150
АЙБИМНИМАДА	151
ЁЛҒИЗ АЁЛ	151
ЯНА ХИЁБОҒДА	152
ЎЛДИРИБ БЎЛМАС	153
ЎЗ УЙИНГ	153
ШИРИНСУХАНКИШИ	154
ЯНГИ ЙИЛ ОЛДИДАН	154
ВАЗНСИЗЛИК ҲОЛАТИ	155
КУЛДОНЛАР	155
ҚАҲРАМОНИМ	156
ЁМҒИР	156
УСЛУБ	156
БОЛАЛАР ВА БОБОЛАР	157
АЁЛ ВА ЭРКАК	157
ҚИШКИ НОВДА	158
УРУШГА ҚАРШИ	159
ХОРИҶДА	159
АРҒАМЧИ	160
СУҲБАТ	160
ОРЗУ ҚИЛ	161
УМР ЎТИБ БОРАР	161

ХАЙРЛАШУВ	162
ҚАБРТОШДАГИ ЁЗУВ	162
ЭРТАГА	163
ГҮЁ	163
УСУЛЛАРДАНБИРИ	164
УЙҒОТИНГ	164
СЕН ҒОЛИБСАН	165
АЛДАДИМ	165
КАСБИМИЗ	166
ДАРД ЧУҚУР	166
СЕН КЕТГАНДАН СЎНГ	167
ЯШАШНИ ЎРГАТАЙ СЕНГА	167
ОБРЎДАРАХТИ	168
ҲАЛИ	168
ҚИРҚ ЁШ	169
АЙЁРЛИК	169
ВАЪДА	170
ВАҚТ	170
ГАРЧИ У ҚУШ ЭМАС	171
ЎРИК ДАНАГИНИ ТОМОША ҚИЛИБ	171
ОҚ	171
ОНА БИЛАН ХАЙРЛАШУВ	172
ЎЗИ БОР	172
КЎНИКИШ	172
УМРИМ БЎШЛИҚЛАРИДА	173
ХАЁЛ	173
ДАРАХТ	174
БИЗНИНГ ЕРИМИЗ	174
ЖУДОЛИК	175
БАРИ БИР	175
ТАҲРИР	175
ЭРТАГА ҲАМ	176
СОВУК КЕЧА КАБИ	177
БОРГАНСАРИ	177
ТАРАЛАДИ СИЁҲНИНГИСИ	178
МАЁҚ	178
МЕН ҲЕЧ КИМГА БЎЙИНСУНМАСМАН	179

УЧОҚДА	179
ҲУШЁРЛИК	180
МУЪЖИЗА ЮЗ БЕРСА	181
АЁЛУ ЭРКАК КУЙ ИЗМИДА	181
БИР УХЛАБ ТУРСАНГ , БАС	182
ЁМОН СЕЗЯПМАН ЎЗИМНИ	183
СЕНЕКА	183
НОГАҲОН БИР МОВИЙ РУҲ ИНАР	184
ШУ СЎЗ УЧУН	184
ДАРВИШ	185
ЭРКАК	185
ЧЎЛИ ИРОҚ	186
МЕН ЎПМАГАН ҚЎЛ	186
ҲАММАСИНИ КЎРИБ	187
БАЙРАМ	187
ТУШ	188
ТУТУН	189
ИШГА КЕЧИККАНДА	190
ОШИҚ	190
ПОРТРЕТ	191
ЖАҒ	191
ИТ	192
ТОНГ	192
БУ ЕРДА	193
ОЙДИНЛИК САРИ	193
СИЛЛОГИЗМ	194
МЕНГА БИР ҚАРА	194
СОВУҚ КУН	195
ДЕМАК	195
УМР	195
МАН ЭТИЛГАН САВОЛ	196
ЯНА	196
БИР ТУЙҒУ	197
МАҚТОВ	197
СЕН БОРСАН	198
ТОКИ	198
ҚУШ БИЛАН СУҲБАТ	199

СУКУНАТ	199
ҲАММАСИ ЁДИМДА	200
СЕВГИЛИМ	200
ҲУШЁР ДАВРАДА	201
ВАҚТ	201
ЯРИМ ТУНДАГИ ЎЙЛАР	202
СИР	202
ГУЛ	203
РИВОЯТ ЯКУНИ	204
УНУТИЛГАН ОСМОН	204
АЧЧИҚМА-АЧЧИҚ	205
СИЗДАН ФАРҚЛИ ЎЛАРОҚ	206
РЎЁ	206
ҚОР	207
МЕН ДУНЁГА КЕЛДИМ	208
ТАШБЕҲ	208
ҲИКОЯНИНГ ДАВОМИ	209
СИЗ КАБИ	210
БИР ТОМОНДАН	210
МЕҲМОНХОНАДА	211
КЕЙИН	211
НУР ИЧРА	211
ҲАЁТ ЗАВҚИ	212
ИЛТИЖО	212
МАҚОЛ	213
ОНАНИНГ ДЕГАНИ	213
ЙИҚИЛГАННИ ТЕПМА	214
ТУРКИСТОН	214
ГАРЧАНД	215
УЙГА ВАЗИФА	216
РУҲИНГ ТУШИБ КЕТСА	216
ТАБИАТ МУҲОФАЗАСИ ҲАҚИДА	217
ЎЗБЕКНИНГ ДУНЁГА ҚАРАШИ	217
ШЕЪРИЯТ	218
ҚОРДА ЮРАР ЭКАН	218
ТАРКИ ОДАТ	219
ЯНГИ ЖУМЛА АХТАРИБ	219

ТҮЙДАГИ ЗЕРИККАН ОДАМ ТИЛИДАН	220
ҚАҲРАТОН	220
АМИР ТЕМУР ҲАҚИДА ТОПИШМОҚ	221
ТАЪҚИҚ ДАРВОЗАСИ	221
БИР ОДАМ СЕВСА , БАС	222
МАНЗАРА	222
ҚОРОНҒИДА ЁЗИЛГАН ХАТ	223
ЁРУҒ БҮЛДИ ОЙНИНГ ЎН БЕШИ	223
БАЪЗАН	224
БОШИ БЕРК КҮЧА	224
ИЛОЖ БОР ЭДИ	225
СИЗГА ЯРАШАР	225
ОТИМНИ БОШҚА ҚҰЯМАН	226
ШЕЪР САНЪАТИ	226
ҚҰРҚУВ	227
АФАНДИНИНГ МОТ БҮЛГАНИ	227
ЭНГ ШИРИН ЖОН	228
ҚУРУЛТОЙ	228
САҲАРДА	228
ДЕҲҚОН ҚҰЛЛАРИ	229
СИЧҚОН ИННИНГ ЯНГИ БАҲОСИ	229
ҲАМОН	230
ҚУРЪА	230
КЕЧИККАНЛАР	231
ИККИ ХАЙРИЯТ	231
РУС ШОИРИГА	232
ЗАКИЙ ОДАМ	232
ДЕНГИЗ БҮЙИДА	232
СОҒИНЧ	233
МЕТАМОРФОЗАЛАР	234
МИСОЛ	234
АЙТГАНДАЙ	235
ФИКР	235
ТАЛАФФУЗ	236
САҲРОДИР КҮЗИМ	236
МАХЛУҚ	237
ҚУРУҚ ТАШБЕҲЛАР	237

ҲАТТО	238
ҚЎПОЛ СЎЗ	238
ҚУЁШ	239
ТАРАҚҚИЁТ ВА МАҚОЛ	239
РУҲ	239
ДЕСА ЭДИ	240
ШУНДАЙ ВАТАНИНГ БЎЛА ТУРИБ	240
СЕН КЕТГАНДА	241
ВАҲИЙ	241
КАЛАВАНИНГ УЧИ	242
ТАБИАТ ҲАЗИЛЛАРИ	242
КЎПНИ КЎРГАН ҚАРҒА	243
ИЖОДИЙ ЙЎЛ	243
СЎФИ	244
ТУНГИ ТИЛАК	244
“ДЕҲҚОН ҚЎЛЛАРИ” ТУРКУМИДАН	245
ЎРТОҚЛИК ҲАЗИЛИ	245
БОШҚА	246
ТИЛЧЕНИНГ ДЕГАНИ	247
СИЁҲДОН БИЛАН СУҲБАТ	247
ДАЛДА	248
ОРАЛИҚ	248
ҚАРШИМАН	249
ЧИЗГИ	249
ТЕИСТИК ШЕЪР	250
ТАШБЕҲСИЗ ШЕЪР	250
ЧИЛЛА ЧИҚҚАНДАН СЎНГ	251
ОЙ ЭНГАШАР	252
БАДИИЙ ЁЛҒОН	252
АФСУН	253
КУН ТАРТИБИМ	253
ҲАЗИЛНИ ТУШУНМОҚ	255
ЧЕТ ТИЛИНИ ЎРГАНИШ	255
АДАШГАНЛАР ҚЎШИҒИ	256
ҚУЛАЙ МАВЖУДОТ	258
АФУ ЭТ МЕНИ	259
ШОИРНИНГ СЕВГИЛИСИГА ЁЗГАН ОЧИҚ ХАТИ	259

СОЧМАЛАР	260
МАҲАЛЛА	261
НУҚТАИ НАЗАР	261
БЕЛБОҒ	262
ПАХТА ПАЙКАЛЛАРИДА	262
ОРЗУ ФУҚАРОСИ	263
МУШОҲАДА	
АЛЛОҲ РОЗИЛИГИ УЧУН	264
ҲАР САФАР	264
ҲАЛОЛ ТАОМ	264
ЎЗИМГА ҲУРМАТ	264
ДИНИМИЗДА ҲАММА НАРСА БОР	265
ДУО	265
ШУКР	265
ДУШМАНГА	265
УМИДИМ	266
ҲУСНИЗОН	266
ТАРЖИМА	
ИСТИҚЛОЛ МАРШИ	267
М. СОЛИҲҲАҚИДА	270

В А Л – Ф А Ж Р

(Шеърлар)

Муҳаммад Солиҳ

VEL-FECİR

(Şiirler)

Muhammed Salih

Тўпловчи: Пирмуҳаммад Холмуҳаммад

Hazırlayan: Pirmuhammed Halmuhammed

Мухаррир: Камолиддин Йўлдош

Muharrir: Kemaleddin Yoldaş

Тираж: 500 дона

Tiraj: 500 adet

ISBN: 978-605-62880-7-4

Baskı: İhlas Gazetecilik A.Ş.

Merkez Mahallesi, 29 Ekim Caddesi, İhlas Plaza No: 11A/41

Yenibosna – Bahçelievler / İstanbul

Tel: +90 212 454 3000